

PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

Dějepis se zaměřením na vzdělávání, německý jazyk se
zaměřením na vzdělávání

Bakalářská práce

Předvolební kampaň a agitace ve volebním roce 1946

Lukáš Jakoubek

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jiří Hnilica, Ph.D.

Děkuji PhDr. Jířimu Hnilicovi, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce a jeho cenné připomínky. Dále také všem pamětníkům, kteří mi svoji vstřícností velice pomohli.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10. 4. 2016

.....

Lukáš Jakoubek

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou předvolební kampaně a agitace v květnových volbách roku 1946 v Československu. V prvních poválečných volbách kandidovaly čtyři strany sdružené v Národní frontě. Jedná se o tyto strany: Československá sociální demokracie, Československá strana lidová, Československá strana národně socialistická a Komunistická strana Československa. Výsledek voleb ovlivnil vývoj v Československu v následujících více než čtyřiceti letech.

Klíčová slova

Volby, Československo, 1946, předvolební kampaň, Československá sociální demokracie, Československá strana lidová, Československá strana národně socialistická, Komunistická strana Československa.

Annotation

This bachelor thesis analyses electoral campaigns and agitation in the build up to the 1946 general election in Czechoslovakia, the first post-World War II elections. The National Front united the four following parties: The Czechoslovak Social Democratic Party, the People's Party of Czechoslovakia, the Czechoslovak National-socialist Party, and the Communist Party of Czechoslovakia. The results of the 1946 general election significantly influenced developments in Czechoslovakia for the next forty years.

Keywords

General elections, Czechoslovakia, 1946, Electoral campaign, The Czechoslovak Social Democratic Party, the People's Party of Czechoslovakia, the Czechoslovak National-socialist Party, the Communist Party of Czechoslovakia.

Obsah

Bakalářská práce	1
Anotace	4
Klíčová slova	4
Annotation.....	4
Keywords	4
Košický vládní program.....	17
Československá sociální demokracie.....	21
Organizace strany.....	22
Osobnosti strany.....	22
Propagace strany	23
Volební Slogany:	23
Program strany	24
Kulturně politická část	26
Hospodářsko-politická část.....	26
Sociálně politická část.....	27
Ústavně právní část.....	27
Strana a družstevní hnutí.....	27
Brannost státu.....	27
Strana a mládež	28
Zemědělský program	28
Práce mezi ženami	28

Program samosprávný.....	29
Strana a osidlování.....	29
Jednotné odborové hnutí.....	29
Jednotné hnutí tělesné výchovy.....	29
Strana a bezpečnost.....	29
Socialistická propagace.....	30
Předvolební letáky, propagační materiály.....	30
Strana v tisku.....	35
Shrnutí.....	37
Československá strana lidová.....	39
Osobnosti strany.....	39
Propagace strany.....	39
Volební slogany.....	40
Program strany.....	40
Stát a osobnost.....	41
Rodina, stát, škola a mládež.....	41
Církev a stát.....	41
Státní správa a armáda.....	41
Stát a život hospodářský.....	42
Sociální politika.....	42
Zemědělství.....	42
Samotní podnikatelé.....	42
Dělníci a zaměstnanci.....	42
Hodnocení práce duševní.....	43
Kultura.....	43
Politika mezinárodní.....	43
Cíl strany.....	43
Stranická agitace.....	44

ČSL v tisku	48
Shrnutí.....	49
Československá strana národně socialistická.....	51
Program strany	52
Národní program.....	52
Program demokratický.....	53
Program socialistický.....	53
Osobnosti strany.....	55
Propagace strany	55
Stranické odbory	56
Odbor mladých.....	56
Odbor žen.....	59
Agitace na vojsko.....	60
Agitace cílená na zemědělce	61
Volební slogany:	61
Agitace v tisku	61
Karikatury Svobodné slovo.....	64
Předvolební letáky	69
Typický volič strany – pamětník.....	76
Shrnutí.....	78
Komunistická strana Československa.....	81
Organizace strany.....	83
Osobnosti strany.....	83
Propagace strany	84
Volební Slogany:	84
VIII. sjezd strany.....	85
Program strany	87
Fungování strany, okresní výbor Praha 10	91

Volební plán okresu	92
Strana v tisku.....	93
Karikatury Rudé právo.....	97
Typický volič pamětník	99
Shrnutí.....	102
Závěr	105
Prameny	113
Primární prameny:	113
Primární literatura	114
Internetové zdroje	114
Noviny:	114
Sekundární literatura.....	114
Obrazová příloha.....	116
Seznam zkratk	116

Květnové volby v roce 1946 jsou jednou z nejvýraznějších událostí v novodobých dějinách českého a slovenského národa. Jedná se o stěžejní událost, která změnila budoucnost Československa na následujících čtyřicet tři let. Na volby a jejich výsledek je potřeba nahlížet v celkovém kontextu vývoje dvacátého století, neboť jak první, tak druhá světová válka zásadně změnily obraz společnosti a myšlení obyvatelstva. Politické názory se díky dramatickým událostem zcela jasně změnily. Z hlavních historických milníků, které jistě měly dopad na voliče a celou československou, potažmo evropskou veřejnost, lze uvést i tzv. Velkou říjnovou socialistickou revoluci, která v roce 1917 umožnila nástup komunismu v Rusku, dále pak založení Komunistické strany Československa v roce 1921, Velkou hospodářskou krizi v třicátých letech, nástup nacistického režimu v Německu a následnou agresí vůči sousedům, západní politiku appeasementu či konečně Mnichovskou dohodu. Z hlediska voleb roku 1946 však měl ještě větší význam průběh druhé světové války a účast Rudé armády na osvobození Československa. I díky tomu vojenskému úspěchu se mohl komunismus exportovat a propagovat do dalších evropských zemí.

Nejenom hlavní dějinné události ovlivňovaly voliče v poválečné době, ale i jejich rodinné zázemí, sociální postavení, víra a osobní zkušenosti. Všechny tyto faktory hrály, stejně jako v dnešní době, svoji roli.

Samotné volby proběhly 26. května 1946, jakožto první československé volby po druhé světové válce. Za poslance mohl být zvolen občan Československé republiky, české, slovenské nebo jiné slovanské národnosti¹, který v den volby dovršil věk 21 let. Volby byly pro občany povinné. Z dnešního pohledu se jednalo o poslední demokratické volby až do roku 1990. Můžeme si však položit otázku, zda byly tyto

---

¹ Je s podivem, že československým státním občanům anglické nebo francouzské národnosti volební právo přiznáno nebylo.

volby dle dnešních měřítek skutečně demokratické? Z hlediska voliče a jeho výběru ano, jelikož si mohl svobodně vybrat politickou stranu. Současně však nesmíme opomenout skutečnost, že byly zakázány některé předválečné politické strany.² V čele se stranou agrární. V případě zákazu agrární strany se dá hovořit spíše o volebním kalkulu ostatních stran sdružených v Národní frontě.³ Volbám předcházela jednání předních představitelů stran v Moskvě a také přijetí Košického vládního programu 5. dubna 1945. Volit mohli jak muži, tak ženy ve věku osmnácti let.⁴ Hranice aktivního volebního práva byla jednadvacet let. Novou skupinou voličů se stali příslušníci armády a sboru národní bezpečnosti.⁵ Volby byly povinné pro občany do sedmdesáti let věku, pokud chtěl volič vyjádřit svůj nesouhlas nebo nechtěl zvolit žádnou stranu, mohl vhodit do volební urny bílý lístek. Existovala také celkem početná skupina osob, která se voleb nemohla účastnit, to byli občané podezřelí z kolaborace s nacistickým okupačním režimem. Celkově bylo do volebních seznamů zapsáno 7 583 784 voličů.

Ve volbách si mohli voliči vybrat z následujících stran patřících do Národní fronty. V českých zemích to byly tyto strany: Československá strana národně socialistická (ČSNS), Československá strana lidová (ČSL), Československá sociální demokracie (ČsSD), Komunistická strana Československa (KSČ), na Slovensku si mohli voliči vybrat z těchto stran: Demokratická strana (DS), Komunistická strana Slovenska (KSS), Strana práce, Strana slobody.

Bakalářská práce se zabývá především předvolební agitací jednotlivých stran. Na koho agitace cílila? Jak se strany snažily zaujmout voliče a jaké prostředky v tomto předvolebnímu klání používaly? Jak úspěšné byly předvolební kampaně jednotlivých stran? Práce nereflektuje agitaci ani výsledek voleb na Slovensku, který byl oproti českým zemím (české země jsou i s Moravou) zcela odlišný.⁶

---

² Jedná se o strany agrární, živnostenskou a Národně demokratickou.

³ Národní fronta, seskupení politických stran a společenských organizací v Československu v letech 1945 – 1990.

⁴ Věková hranice byla Košickým vládním programem snížena.

⁵ „Příslušníkům ozbrojených složek bylo v období v první Československé republiky volební právo odebráno volební reformou v roce 1927 s odkazem na požadavek jejich apolitičnosti“. Viz. Charvát Jakub, Analýza průběhu a výsledku voleb do Národního shromáždění konaných v roce 1946. – Květnové volby 1946 – volby osudové?: Československo před bouří, Praha, 2014.

⁶ Na Slovensku zvítězila Demokratická strana se ziskem 999 622 hlasů, 62%, 43 mandátů. Na druhém místě Komunistická strana Slovenska se ziskem 489 596 hlasů, 37%, 21 mandátů. Na třetím místě Strana slobody se ziskem 69 195 hlasů, 3,73%, 3 mandáty. Na čtvrtém místě Strana práce se ziskem 50 079 hlasů, 3,11%, 2 mandáty. Počet bílých lístků 12 724, 0,79%. Viz. Kružliak Imrich, Dva slovenské svety. Čo viedlo k Aprílovej dohode a májovým voľbám 1946? Posledné a prvé slobodné voľby, 1946, 1990. Ústav pamäti národa, Bratislava, 2006.

Práce vychází z archivních fondů, které obsahují materiály k fungování politických stran jak na celostátní, tak obvodní úrovni. Z dobového tisku jsou v této práci zpracovány hlavní deníky jednotlivých stran (*Rudé právo*, *Svobodné slovo*, *Právo lidu*, *Lidová demokracie*), ale i nestranický tisk věnující se politice (*Dnešek*, *Naše vojsko*). Jedná se o volební rubriky, politické komentáře a karikatury. Použil jsem také metodu oral-history a vedl rozhovory s 15 pamětníky, kteří pocházejí z různých společenských vrstev i různorodých míst v republice. V práci s pamětníky mi pomohl domov Sue Ryder v Praze.

Z archivních pramenů vycházím ze studia Archivu ústředního sekretariátu ČSNS.⁷ Archivu České strany národně sociální.⁸ Tyto fondy obsahují materiály o předvolební agitaci strany. Z archivních materiálů týkající se KSČ jsem pracoval s fondy obvodních výborů Prahy 4, 5, 7, 14.⁹ V těchto fondech je zachycena činnost jednotlivých výborů a detailně popsány všechny zápisy ze schůzí v roce 1946. V práci je také použit rodinný archiv Krejčových a Pavlíkových.¹⁰ Ve kterém jsou například obsaženy přihlášky do KSČ a sociální demokracie, dále jsem v tomto fondu objevil i kandidátní listiny jednotlivých stran. Pro zpracování kapitoly o sociální demokracii jsem použil fond č. 71 archivu ČSSD, ve kterém je obsaženo vše o činnosti strany od protokolu sjezdu po stranické legitimace. K doplnění archivních materiálů o ČSSD jsem také využil osobní fond Zdeňka Fierlingera. Archivní materiál týkající se činnosti Československé strany lidové se mi nepodařilo získat, jelikož fondy nejsou zpracovány a zpřístupněny pro bádání.¹¹

V práci není použit pouze archivní materiál, ale také řada dobových tiskovin, jedná se o periodika *Svobodné slovo*, *Rudé Právo*, *Čin*, které mi ke studiu poskytla knihovna Bohumíra Šmerala, dále jsem v práci použil vydání periodika *Dnešek*. Květnová a červnová vydání v roce 1946, ve kterých nejenom Ferdinand Peroutka hodnotí předvolební situaci a diskutuje o ní. Dalšími periodiky použitými v práci jsou *Naše Vojsko*, *Svět v obrazech*, *Svobodné Československo*.

⁷ Národní archiv, Československá strana národně socialistická ústřední sekretariát, číslo fondu 1062.

⁸ Národní archiv, 1302, Archiv České strany národně sociální, Praha.

⁹ Archiv hl. m. Prahy, fond č. 1502, Komunistická strana Československa - obvodní výbor Praha 4.

Archiv hl. m. Prahy, fond č. 1505 Komunistická strana Československa - obvodní výbor Praha 7.

Archiv hl. m. Prahy, fond č. 1212, Zápis ze zasedání BOV KSČ v Praze 7.

Archiv hl. m. Prahy, fond č. 1488 Zápis z konference OV KSČ v Praze 7.

Archiv hl. m. Prahy, fond č. 2244 Komunistická strana Československa – obvodní výbor Praha 14.

Archiv hl. m. Prahy, fond č. 145 • Zápisy plén OV KSČ Praha 14 za rok 1946.

¹⁰ Archiv hl. m. Prahy, fond č. 1219 Rodinný archiv Krejčových a Pavlíkových.

Archiv hl. m. Prahy, fond č. 876, Letáky a přihlášky do sociální demokracie a KSČ.

¹¹ Národní archiv, ČSL-ZO ZNV Praha, Soa Třeboň, 1/225, Soa Liberec, ČSL K Liberec, 1427.

Ve své práci jsem využil především literaturu vydanou v době voleb, jedná se o tyto tituly: *Protokol VIII. řádného sjezdu KSČ, ve dnech 28. – 31. března 1946.*¹² *Zpráva o činnosti strany od VII. do VIII. sjezdu KSČ, deset historických let v dějinách strany a republiky.*¹³ Tyto dvě publikace mi umožnily udělat si celkový obraz o činnosti strany. Hlavním dokumentem, který je použit v úvodu práce, je plné znění Košického vládního programu.¹⁴ Programy stran jsem čerpal převážně z knihy vydané ve volebním roce, která nese název *Koho volit? Programy politických stran.*¹⁵ V této knize jsou přehledně publikovány programy jednotlivých stran.

Hlavními sekundární publikace použité v této práci jsou: Kocian Jiří, *Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948.*¹⁶ Tato kniha velice podrobně zpracovává otázku vývoje, organizace, programu a částečně i agitace strany. Autor čerpá z mnoha zdrojů, například z Archivu České strany národně sociální, stejně jako tato bakalářská práce. Další prací, kterou jsem využil, je kniha Petra Duchoslava, *Politický vývoj Československé sociální demokracie v letech 1945-1948.*¹⁷ Duchoslav se věnuje celkovému obrazu strany a jejímu vývoji. Květnovým volbám je věnována samostatná kapitola, která je velice obsáhlá a zahrnuje i předvolební průzkumy, které jiné publikace nenabízejí. Hlavní publikací reflektující vývoj komunistické strany je kniha *Dějiny komunistické strany Československa, od počátku do převzetí moci.*¹⁸ Jacques Rupnik podává celkový obraz strany. Z hlediska voleb v práci zajímavě rozebrána práce strany v exilu a také společenské struktura členů strany. Z dalších prací jsem využil knihu Karla Kaplana *Pravda o Československu 1945-1948*, která popisuje situaci v republice a vztah národa k menšinám. Otázku prezidenta republiky a jeho politiky řeší publikace Eduarda Táborského *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. Táborský zde poukazuje na nekorektní jednání Sovětského svazu k osobě prezidenta Beneše.

---

¹² Sekretariát Ústředního výboru KSČ, *Protokol VIII. řádného sjezdu KSČ, ve dnech 28. – 31. března 1946*, Svoboda, Praha, 1946.

¹³ Ústřední výbor KSČ, *Zpráva o činnosti strany od VII. do VIII. sjezdu KSČ, deset historických let v dějinách strany a republika*, Svoboda, Praha, 1946.

¹⁴ Košický vládní program: program nové čs. vlády Národní fronty Čechů a Slováků. 5. vyd. (ve Svobodě 3. vyd.). Praha: Svoboda, 1984. 35 s.

¹⁵ *Koho volit?: [K prvním svobodným volbám r. 1946]: Programy politických stran*. V Praze: Naše vojsko, 1946. 152-[II] s.

¹⁶ Kocian, Jiří. *Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948: organizace, program, politika*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2002. 262 s. Knihy dokumenty. ISBN 80-7239-138-0.

¹⁷ Duchoslav, Petr. *Politický vývoj Československé sociální demokracie*, ČSSD Praha.

¹⁸ Rupnik, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa: od počátků do převzetí moci*. Praha, Academia, 2002. 284 s. ISBN. 80-200-0957-4.

V práci jsem plánoval využít média, která byla již v roce 1946 k dispozici, převážně rozhlas a v menší míře i film. Bohužel Národní filmový archiv nemá zpracované filmové nahrávky k volbám a v archivu Českého rozhlasu je pouze rozhlasový projev Msgr. Šrámka, který jsem v práci využil.¹⁹

Odborná literatura věnující se tématice voleb je převážně obsažena ve sbornících. Prvním z nich je sborník referátů *Na pozvání Masarykova ústavu*.²⁰ Je v něm obsaženo několik prací týkající se voleb.

Ve svém textu *Volby 1946* se Michal Pehr vyjadřuje o volbách jako o rozhodnutí o dalším vývoji poměrů v Československu, aniž by si to občané uvědomili. Ve svém referátu také čerpá ze stejných zdrojů jako tato bakalářská práce (*archiv ČSSD fond 71., NA, f. ČSNS*). Referát se dále zabývá obecnými systémovými změnami oproti volbám v roce 1935. S autorovým referátem se shodují v tomto tvrzení „Voliči byli zaplavováni nejrůznějšími hesly a strany slibovaly všechno a všem“.²¹ V referátu je také využito tisk a karikatury zejména z deníků *Svobodné slovo*, stejně jako v této bakalářské práci. V souladu s dalšími autory, se Michal Pehr přiklání k názoru, že volby proběhly v klidu. Na rozdíl od pamětníků, se kterými jsem vedl rozhovory, kteří vítězství komunistické strany předpokládali, se Pehr vyjadřuje takto: „Výsledky voleb přinesly vzhledem k předvolební kampani překvapení. Udiveni byli všichni včetně vítězů a prezidenta republiky“.²² Naopak se s autorem shodují v otázce organizace a přípravy k volbám, kterou měla komunistická strana ze všech čtyř stran nejlepší. V otázce volebního programu autor došel k tomuto závěru „Komunisté se chovali jako populistická strana, která slibuje všechno všem“.²³ Toto tvrzení potvrzuje i tato bakalářská práce.

V další práci věnované volbám se Josef Tomeš zabývá proměnou společností po prožitých událostech. Zdůrazňuje proměnu v kultuře i společnosti, nastoupila nová sebevědomá generace. „V této generaci dominují stoupenci radikálně socialistických a přímo komunistických idejí, zrození v intelektuálním kvasu protektorátního přití“.²⁴ Tento přerod dokládá i rozhovor s pamětníkem v této bakalářské práci.

---

¹⁹ Archiv Českého rozhlasu, archivní a programové fondy, AF00503/2.

²⁰ Na pozvání Masarykova ústavu. Masarykův ústav. Praha: Masarykův ústav AV ČR, [2004]

²¹ Pehr Michal, *Volby 1946, Na pozvání Masarykova ústavu*. Masarykův ústav. Praha: Masarykův ústav AV ČR, [2004], strana 18.

²² Ibidem, strana 20.

²³ Ibidem strana 28.

²⁴ Tomeš Josef, *Volby a prožitek nedávné minulosti, Na pozvání Masarykova ústavu*. Masarykův ústav. Praha: Masarykův ústav AV ČR, [2004], strana 41.

Změnil se ale také postoj starší generace a celkově se posunul směrem doleva. Josef Tomeš ve svém referátu vychází stejně jako tato práce z Peroutkova periodika *Dnešek* a skrze něj reflektuje situaci ve společnosti. S autorem se shodují v tomto tvrzení: „Komunisté značnou část společnosti přesvědčili, že jsou nejnadějnější alternativou šťastné budoucnosti“.²⁵ Autor upozorňuje na podstatnou věc: „Osobní zkušenost s komunistickou vládou měl v tehdejší Československu jen málokdo, zkušenost s vládou československých komunistů dosud nikdo“.²⁶

Jiří Pernes, který se zabývá problematikou květnových voleb v Brně, upozorňuje, že volební úspěch komunistů částečně pokazil volební výsledek v této moravské metropoli. Autor popisuje přípravy a agitaci všech čtyř stran v daném městě. Největší předvolební boj spatřuje mezi ČSNS a KSČ, který vyústil v tzv. „Šoffrově aféře“. Což se posléze projevilo na volebních výsledcích „komunistická arogance a protistudentský zásah v únoru 1946 se obrátil proti tamní organizaci“.²⁷ V brněnském kraji sice zvítězila KSČ se ziskem 33,8%, ale v zemském hlavním městě Brně zvítězila ČSNS o 1 765 hlasů před druhou komunistickou stranou.

Dalším sborníkem věnujícím se tématu voleb je *Československo na rozhraní dvou epoch, sborník referátů u příležitosti 60. výročí konce druhé světové války*.²⁸ Jedná se o text Libora Vykoupila – *Volby v květnu 1946*.

Na rozdíl od ostatních autorů, kteří řeší otázku demokracie v období voleb. Vykoupil, posuzuje toto období takto: „Období vykazuje demokratický charakter jen díky tomu, že leží na pomezí obou totalit, s nimiž je nutně srovnáváno. Nebýt toho, řadili bychom je nepochybně k době pretotalitní nebo prototalitní“.²⁹ Systém politických stran autor nazývá limitovaným pluralismem. Dalším důležitým faktorem, který bagatelizoval volby, je fakt, že se strany dohodly na povolebním znovuvyvoření Národní fronty. Tento referát jako jediný ostře kritizuje poměry

---

²⁵Ibidem, strana 44.

²⁶Ibidem, strana 45.

²⁷Pernes Jiří, *Volby v Brně, Na pozvání Masarykova ústavu. Masarykův ústav. Praha: Masarykův ústav AV ČR, [2004], strana 64.*

²⁸KOKOŠKOVÁ, Zdeňka, ed., KOCIAN, Jiří, ed. a KOKOŠKA, Stanislav, ed. *Československo na rozhraní dvou epoch nesvobody: sborník z konference k 60. výročí konce druhé světové války. Praha: Národní archiv, 2005. 419 s. ISBN 80-86712-32-X.*

²⁹Vykoupil Libor, *Volby v květnu 1946, Československo na rozhraní dvou epoch nesvobody: sborník z konference k 60. výročí konce druhé světové války. Strana 168.*

v Československu v době tzv. Třetí republiky a označuje ji za „hybrid se zřetelnými prvky pretotalitního režimu“.³⁰

Další publikací, kde jsou alespoň okrajově zmíněny květnové volby je kniha *Prvé povojnové volby v střednej a juhovýchodnej Európe*.³¹ V níž se problematice věnuje Jiří Kocian v kapitole s názvem *Volby v českých zemích v roce 1946*.

Kapitola věnující se volbám poskytuje celkový obraz voleb. Hovoří se zde o přípravě, mezinárodní situaci, bílých lístcích, problému udělování občanství, přesunu Rudé armády přes území ČSR, výsledku voleb. Autor se liší od jiných prací na toto téma upozorněním na protest ČSNS proti rozesílání obsílek v Praze, který oznamoval 20 tisícům voličů, že proti nim bylo zavedeno vyšetřování podle dekretů prezidenta republiky o národní cti. „Národní socialisté zdůrazňují, že jde o zastrašující volební teror nejhlubšího zrna“.³² Co se týče průběhu voleb, autor se shoduje s ostatními, že se jednalo o klidné volby, přestože agitace v posledních předvolebních dnech byla velice ostrá. V otázce demokratičnosti voleb se autor vyjadřuje takto: „volby v květnu 1946 byly v převažující míře demokratické“.³³

V nedávné době vyšla také další odborná publikace, která se zabývá tématem voleb, a sice *Květnové volby 1946 – volby osudové? Československo před bouří*.³⁴

Tato kniha rozebírá volby z několika pohledů, za prvé analyzuje jejich domácí a mezinárodní důsledky, autoři poukazují na naplánovaný přesun sovětských vojsk přes československé území, (který byl v době voleb přerušeno), tento ostentativní akt měl nejspíše voličům připomenout blízkost sovětských jednotek. Kapitola také poukazuje na cíl komunistické strany, a to nastolení diktatury proletariátu. „Karty rozdané zejména českými voliči v květnu 1946 poskytly komunistům takřka ideální podmínky k realizaci takto vytyčených cílů“.³⁵

V další kapitole Jakub Charvát analyzuje průběh a výsledky voleb, autor popisuje volební systém, z pohledu mojí práce je třeba zdůraznit vázanost kandidátních listin,

---

³⁰ Vykoupil Libor, *Volby v květnu 1946, Československo na rozhraní dvou epoch nesvobody: sborník z konference k 60. výročí konce druhé světové války*. Strana 174.

³¹ BARNOVSKÝ, Michal, ed. a IVANIČKOVÁ, Edita, ed. *Prvé povojnové volby v střednej a juhovýchodnej Európe*. Bratislava: Veda, 1998. 240 s. ISBN 80-224-0540-X.

³² Kocian Jiří, *Prvé povojnové volby v střednej a juhovýchodnejEurópe*, strana 116.

³³Ibidem, strana 126.

³⁴ Kocina, Jiří a kol. *Květnové volby 1946 – volby osudové?: Československo před bouří*. Vyd. 1. Praha: Pro Nadační fond angažovaných nestraníků vydalo nakl. Euroslavica, 2014. 242 s. Prostopravdy; sv. 4. ISBN 978-80-87825-09-9.

³⁵ Smetana Vít, Kocian Jiří, *Květnové volby 1946 - volby osudové?: Československo před bouří*, strana 14.

kteřé voličům znemožnily přidělení preferenčního hlasu. Autor se věnuje také předvolební kampani a atmosféře a dochází ke stejnému závěru jako tato práce, tj. že se kampaň a předvolební boj odehrávaly zejména mezi národními socialisty a komunisty v tištěných médiích. „Rozhodující fází stranických kampaní pak započala po oslavách Svátku práce 1. května roku 1946“.³⁶ Tento významný den pro volební agitaci je podrobněji v této bakalářské práci popsán. Výrazný komunistický úspěch byl dle autora ovlivněn těmito faktory: vazba mezi komunistickou stranou a Sovětských svazem, který je vnímán jako osvoboditel, kritický postoj k prvorepublikovému politickému systému, přesvědčení voličů o míře jejich odbojové činnosti, hustá organizační struktura, počet členů, Košický vládní program, přidělování konfiskované půdy. Se všemi těmito faktory se s autorem ztotožňují a shrnují je v závěru práce. V otázce charakteru voleb se Jakub Charvát vyjadřuje takto: „Pro volby se nabízí označení volby s omezenou politickou soutěží, nebyly to volby plně soutěživé, tedy demokratické, ale současně se nejednalo ani o volby, které by byly pouze semi-kompetitivní, tedy volby typické pro režimy autoritářské. Ve skutečnosti byly o něco více než jen polosoutěživé“.³⁷ Toto tvrzení je v rozporu s názory pamětníků, jejichž komentáře jsou zachyceny v této práci.

V další kapitole Jakub Rákosník upozorňuje na vliv Košického vládního programu. Cituje zde slova Václava Kopeckého, že „se stal evangeliem, biblí nového Československa“.³⁸ Jak uvádí další autor, Jiří Maňák, v jarním průzkumu v roce 1946 vládní program bezvýhradně podporovalo 62,9% respondentů.³⁹

Další kapitola publikace se zabývá americkou a britskou reflexí voleb, při čemž jsou využity dokumenty a zprávy od amerického a britského vyslance v Praze. Oba vyslanci očekávali vítězství komunistické strany, nikoli však v takové míře. Snaha prosazovat americkou kulturu a tím podpořit demokratické strany byla mizivá. Například promítání amerických filmů se prosadilo teprve měsíc před volbami. V tomto ohledu se lépe prosazovala Británie, která působila nepolitickými prostředky na veřejné mínění více, používala k tomu nejen film, ale také prodej britského tisku a překlady knih britských autorů. Oba velvyslanci se shodli na

---

³⁶ Charvát Jakub, Analýza průběhu a výsledků voleb do Národního shromáždění, konaných v roce 1946, Květnové volby 1946 - volby osudové?: Československo před bouří, strana 40.

³⁷ Charvát, Jakub. Analýza průběhu a výsledků voleb do Národního shromáždění, konaných v roce 1946, Květnové volby 1946 - volby osudové?: Československo před bouří, strana 56.

³⁸ Rákosník, Jakub. Volby 1946 jako výraz organizované modernity a národního konsenzu, Květnové volby 1946 - volby osudové?: Československo před bouří, strana 153.

³⁹Ibidem, strana 154.

názoru, že volby proběhly férově a bez problémů. Americký vyslanec dokonce nového předsedu vlády Gottwalda charakterizoval těmito slovy: „ Muž zdravého rozumu a vrozené bystrosti, připraveného se učit, za československého vlastence, člověka, u něhož je nepravděpodobné, že se pustí do dalších extremistických podniků“.⁴⁰

Z výše uvedených prací je patrný zvýšený zájem historiografie o téma květnových voleb. Tyto práce se zaměřují na různé aspekty voleb, volební agitace je však upozaděna. V porovnání s ostatními pracemi se tedy tato bakalářská práce zabývá dosud méně prozkoumanou oblastí předvolební agitace v roce 1946.

Tato bakalářská práce je rozdělena na samostatné kapitoly. První kapitola se věnuje Košickému vládnímu programu. Následující kapitoly se věnují jednotlivým politickým stranám. Jednotlivé kapitoly politických stran jsou rozděleny na podkapitoly, které se věnují programu stran, osobnostem, agitaci v tisku, odborům, karikaturám, stranickému tisku. Na konci každé kapitoly o jednotlivé politické straně se nachází shrnutí.

Košický vládní program

Celý název zní: Program nové československé vlády Národní fronty⁴¹ Čechů a Slováků. Program je rozdělen na 17 částí, byl podepsán představiteli stran Národní fronty v Moskvě 29. března 1945, uveřejněn byl však až 5. dubna 1945 v Košicích. V první hlavě programu se píše: „Vláda při nynějším svém složení považuje své poslání za časově ohraničené. Po osvobození ostatních částí republiky a zejména pak českých zemí bude ve smyslu ústavního dekretu presidenta republiky na podkladě národních výborů zvoleno a svoláno Prozatímní národní shromáždění... Tato vláda a Prozatímní národní shromáždění připraví a provedou v nejkratší možné lhůtě

---

⁴⁰ Smetana, Vít. Bod obratu? Americká a britská reflexe voleb a československé politiky v roce 1946. Květnové volby 1946 - volby osudové?: Československo před bouří, strana 167 – 168.

⁴¹ Národní fronta československá zahrnuje všechny Čechy, Slováky a Podkarpatské Rusy. Z Národní fronty jsou vyloučeni toliko zrádci národa, to jest, ti, kteří dobrovolně a bez přinucení kolaborovali s nepřítelem. V národní frontě jsou si všichni její členové rovni v právech i povinnostech bez ohledu na diference politické, náboženské či třídní a stavovské, To také znamená, že do Národní fronty patří všechny politické složky národa, respektive ty bývalé politické československé strany, které se československému národu a státu nezpronevěřily a jež se národní zradou nebo přísluhováním Němcům a Maďarům nezatížily. Úkolem Národní fronty je hledati jednotící idee a společné cesty v boji za svobodu československého lidu i společné úsilí o budování nové republiky československé na základě široké lidové demokracie. Tato spolupráce v Národní frontě uplatňovaná již nyní bez ohledu na různorodost politickou, náboženskou, třídní a stavovskou má zajistiti spolupráci na této široké všennárodní základně i v budoucnu, zejména pak v nejkritičtějším období porevolučním. Národní fronta takto budovaná sdružuje tedy v sobě elementy socialistické a nesocialistické. – viz. Cesta ke květnu strana 136.

všeobecné, tajné a přímé volby do Ústavodárného shromáždění, které vypracuje novou ústavu republiky a položí její budoucnost na pevný ústavní základ.⁴² Dále se vláda zavazuje podporovat další boj proti hitlerovskému Německu do vítězného konce. V druhé hlavě program vyzdvihuje zásluhy Rudé armády „bezpříkladná sebeobětavost a bezmezná hrdinství“.⁴³ Důležitou věcí je, že dle programu bude nová československá armáda úzce spolupracovat s Rudou armádou a to jak v otázce organizace, taktiky i výzbroje. Základem nové armády bude 1. Čs. sbor v SSSR, naši letci⁴⁴, čs. Obrněná brigáda ve Francii⁴⁵, slovenští a čeští partyzáni, povstalecká vojska na Slovensku. Armáda již neměla být nepolitické uskupení, právě naopak měla skoncovat s nepolitičností, přímo se v programu hovoří o zřízení tzv. osvětových důstojníků. Školení důstojnického sboru budou vést instruktoři Rudé armády. Hlava číslo tři se zabývá zahraniční politickou orientací státu, „Vláda pokládá za neochvějnou vůdčí linii československé zahraniční politiky nejtěsnější spojení s vítěznou slovanskou velmocí na východě. Československo-sovětská smlouva z 12. prosince 1943 bude určovat pro veškerou budoucnost zahraničně politickou pozici našeho státu“.⁴⁶ Dále se program zmiňuje o vztahu k Polsku, Jugoslávii, Bulharsku a Maďarsku. Postoj k západním mocnostem je také zmíněn: „Přátelské vztahy k Anglii, jejíž pomoci za války si vysoce ceníme⁴⁷, jakož i k USA bude vláda utužovat podobně jako zvlášť úzké přátelství k Francii.“⁴⁸ Hlava číslo pět se věnuje otázce správního aparátu. Nově se vytváří nový orgán státní a veřejné moci tzv. národní výbor.⁴⁹ Dle programu se provede důsledné zrovnoprávnění žen, bude zavedeno všeobecné volební právo od osmnácti let⁵⁰ a rozšířeno i na příslušníky

---

⁴² Košický vládní program, strana 9 – 10.

⁴³ Ibidem, strana 11.

⁴⁴ Zmínka o letcích byla do programu připsána na návrh Bohumila Laušmana.

⁴⁵ Zmínka o čs. Obrněné brigádě byla přidána na třetí místo na návrh Prokopa Drtiny.

⁴⁶ Košický vládní program, strana 15.

⁴⁷ Zmínka o spojeneckých vztazích k Anglii byla připadaná na návrh Bohumila Laušmana.

⁴⁸ Zmínka o zvlášť úzkém přátelství k Francii byla přidána na návrh Václava Kopeckého.

⁴⁹ Národní výbor: lidem volené národní výbory nahradili veškeré obecní a okresní samosprávné celky.

⁵⁰ Václav Majer: „K úvaze dávám jednu věc, ale není to náš konkrétní návrh: Říká se v programu, že volební právo začíná 18. rokem. Jsou to tři ročníky, které vyrostly v celém tom nepřátelském ovzduší. Mohli bychom mluvit s některými chlupci devatenácti a dvacetiletými, kteří přišli do Anglie. Hlásili se do Československé armády. Ale poznali jste u nich, z jakého prostředí přišli, z Kuratoria, z koncentračních táborů a podobně, Bude to trvat nějakou dobu, než budou vyléčeni z těchto určitých znaků, které jim vtisklo vyrůstání v nacistickém ovzduší“.

Rudolf Slánský: „My máme jiné zkušenosti s mladými ze Slovenska“.

Pacák: „Věková hranice by měla být snížena, když mladí mohou být povolováni do zbraně, proč nemají dostat hlasovací lístek“.

Bohuslav Laštovička: „Myslím, že bychom měli zůstat u návrhu, aby mládež měla volební právo od 18 let“.

branné moci. Dále se program zabývá uznáním Slováků jako nacionálně svébytného národa a jeho poměru k Československu, který bude uplatňován v zásadě rovný s rovným. Otázka Zakarpatské Ukrajiny má být vyřešena „podle demokratické vůle karpatoukrajinského lidu v plném přátelství mezi Československem a Sovětským svazem“.⁵¹ Hlava číslo osm řeší problém německé a maďarské menšiny, republika nebude postihovat loajální německé a maďarské občany, ti kteří se neprovinili proti republice, mohou zůstat na území Československa „Ti Němci a Maďaři, kteří budou souzeni a odsouzeni pro zločin proti republice a proti českému a slovenskému národu, budou zbaveni československého občanství a vypovězeni z republiky navždy, pokud je nestihne trest hrdelní.“⁵² Bude zaveden Národní soud, jako velezrádci jsou označeni prezident Hácha, všichni členové Beranovy vlády, kteří dali souhlas k podpisu tzv. Berlínské smlouvy, dále pak členové Vlajky a dalších organizací, které sloužily Němcům. Na Slovensku budou před soud postaveni „pomahači Tisovského a zrádcovského režimu, pochopové Hlinkovy gardy, slovenského gestapa...“.⁵³ Důležitou součástí hlavy číslo devět je zákaz Agrární strany „Odhodlána vykořenit fašismus politicky a morálně do všech důsledků, vyhlásí vláda zákaz všech fašistických stran a organizací a nedovolí obnovení v jakékoli formě těch politických stran, které se tak těžce provinily na zájmech národa a republiky (Agrární strany, její odnože tzv. Živnostenské strany, Národního sjednocení, jakož i těch stran, které v r. 1938 splynuly s Ľudovou stranou)“.⁵⁴ Hlava

---

Dr. Jaroslav Stránský: „Není prospěšné snižovat věk. Vzpomeňte rozdíl ve výsledku, kterého dosáhlo národní sjednocení ve volbách do sněmovny a do senátu, které se konaly o týden později. Rozdíl způsobil těch několik ročníků mladých“.

Klement Gottwald: „Je jisté, že fašisti dělali, co mohli, aby mládež zkazili. Jsem hluboce přesvědčen, že se to podařilo jen u malé části. Buďte opatrní na přeběhlíky. Měli jsme tu takových Čechů dost, a vždy se ukázalo, že to je nacionálně pochybný element. Nemůžete ho brát za representanta českého národa. A konečně zkušenosti na Slovensku. Teror nebyl tak silný, ale za to byla jiná lákadla a ukázali se tam dobře právě mladí, V Čechách roste teď partyzánské hnutí, A mládež jde s hnutím. Po stránce zkušenosti mládeže jsem optimista veliký. Odpadá-li obava, odpadají všechny argumenty. Mládež půjde do armády. Má mít také volební právo. Je to volební právo do těchto orgánů provisorních“.

⁵¹Košický vládní program, strana 20.

⁵²Ibidem, strana 16.

⁵³Ibidem, strana 23.

⁵⁴1944 18. listopad Moskva – úvaha českého vysíláče „*Za národní osvobození*“ o nemožnosti obnovit reakční agrární stranu v osvobození Československé republiky.

V poslední době vznikla diskuse, zdali je možné, aby ve svobodném Československu byla obnovena agrární strana (nejvýznamnější agrárníci v emigraci Dr. Feierabend, Jos. Lichner, Jos. Čapek, F. Hodža, V. Pácal) v její staré podobě, Tato otázka byla postavena samotnými příslušníky Agrární strany, z nichž někteří, se účastní národního hnutí a sami dobře cítí, že obnovení staré Agrární strany je nemožné. Kdyby bylo možno postavit před národní soud nejen osoby, nýbrž také strany, pak je jisto, že by Agrární stranu musel postihnout těžký trest. Vždyť Agrární strana po dvacet let byla vedoucí stranou v republice, jejich řad byl největší počet ministerských předsedů a Agrární strana nese tedy největší zodpovědnost za to co se v roce 1938 a 1939 stalo. Zejména v posledních letech se k vedení Agrární strany dostala ta nejreakčnější fašistická klika, která ve své zaslepenosti pěla chvalozpěvy na Hitlera a byla

číslo deset řeší konfiskaci majetku německých, maďarských a českých občanů, kteří zradili národ, důležité je, že zajištění a dosazení správy provede příslušný národní výbor. Hlava 11. řeší zásadní problém, pozemkovou reformu „bude zřízen Národní pozemkový fond, do něhož vejde veškerá půda, budovy, mrtvý i živý inventář, pokud patřil: německým a maďarským šlechticům a velkostatkářům bez rozdílu státní příslušnosti, jakož i jiným občanům nepřátelských států, zejména Německa a Maďarska: německým a maďarským občanům Československé republiky, kteří aktivně napomáhali rozbití a okupaci Československa, ostatním občanům Československé republiky, kteří aktivně napomáhali rozbití a okupaci Československa...“⁵⁵ Hlava číslo dvanáct se zabývá obnovou komunikací a strategických podniků, řeší také mezinárodní pomoc od SSSR, ale také úsilí o získání pomoci od mezinárodní organizace UNRRA.⁵⁶ Patnáctá hlava se zabývá otázkou očisty škol a kulturních institucí, odstraněním učebnic, uzavřením německých a maďarských škol. „Ruský jazyk bude v novém učebním plánu z cizích jazyků na prvním místě. Na universitách budou zřízeny i nové stolice: dějin SSSR, ekonomiky SSSR a práva SSSR“.⁵⁷

K jednání o Košickém vládním programu přísluší také jednání o budoucím vládním složení, 28. března 1945 se uskutečnilo jednání zástupců tří socialistických stran, Lidové strany a zástupců Slovenské národní rady.⁵⁸ Celkově se jednalo o šestnáct rezortních ministrů. Slovinci měli získat z celkového počtu čtyři ministry.⁵⁹ České

---

zrádnou pátou kolonou Němců v republice. Není třeba vypočítávat do podrobnosti všechny zločiny agrárního vedení, neboť tyto věci jsou v dobré paměti. Pod přímou ochrannou agrárního ministerstva vnitřně 21. září 1938 začala policie a četnictvo předávat moc v pohraničních krajích henleinovským ordnerům. Agrární ministerstvo národní obrany je odpovědné za to, že v systému pohraničních opevnění byly ničím nevysvětlitelné mezery. A mnozí činitelé Agrární strany po celou dobu okupace aktivně spolupracovali s Němci. Všechny tyto věci nechce nikdo znovu opakovat, ani ne bývalí příslušníci agrární strany. Vedoucí lidé Agrární strany, kteří jsou zodpovědní, se budou muset za své činy zodpovídat. A národ by smetl každého, kdo by se pokusil obnovovat toto zločinné dědictví Agrární strany a jejího vševládajícího aparátu. Může být ovšem položena otázka: Byli v Agrární straně poctiví demokraticky smýšlející lidé? Nepochybně byli, i když je možno jim vytknout, že nikdy dosti rozhodně nevystoupili proti řádění reakční kliky. A ve složkách Agrární strany byli tisíce poctivých českých rolníků, kteří by nikdy nebyli podporovali Agrární stranu, kdyby byli věděli, kam to povede. Velmi mnoho bývalých příslušníků Agrární strany je dnes v Národních výborech a účastní se Národního hnutí. Někteří bývalí příslušníci agrární strany hrají význačnou úlohu ve Slovenské Národní radě, ve vedoucím orgánu slovenského povstání. Ale všichni ti, kteří dobře smýšlejí s republikou, nepomýšlejí na obnovu staré Agrární strany, hledají jiné formy politického uplatnění rolníků. Ti všichni patří do Národní fronty, ale nepatří do ní ti, kteří chtějí přijít k hotovému a chtěli by opakovat to, co bylo republice tak osudné.

⁵⁵Ibidem, strana 26.

⁵⁶ UNRRA – United Nations Relief and Rehabilitation Administration, správa Spojených národů pro pomoc a obnovu.

⁵⁷Ibidem, strana 35.

⁵⁸ Schůzi předsedal Klement Gottwald.

⁵⁹Slovinci měli obdržet ministerstvo zemědělství, financí, ochrany práce a sociální péče, ministerstvo vnitřního obchodu. Viz. Cesta ke květnu strana 440.

politické strany měly mít každá po třech, kromě Lidovců. V předsednictvu vlády byli čtyři Češi a dva Slováci. Ve vládě budou také zastoupeni čtyři bezpartajní odborníci.⁶⁰

Komise zvolila také předsednictvo vlády: „Komise jednoznačně doporučuje, aby byl za předsedu vlády jednoznačně navržen pan velvyslanec Fierlinger. Dále se jednomyslně usnesla, aby předsednictvo nové vlády bylo složeno takto: Za Slováky pp. Ján Ursíny a Viliam Široký, za české strany bratr Josef David, Msgr. Dr. Jan Šrámek a Klement Gottwald. To je za každou stranu po jednom zástupci“.⁶¹

Ministerský kabinet tedy vypadal takto:

Ministr národní obrany – generál Ludvík Svoboda (nestraník), Ministerstvo zahraničních věcí – Jan Masaryk (nestraník), Ministerstvo zahraničního obchodu – dr. Hubert Ripka (ČSNS), Ministr vnitra – Václav Nosek (KSČ), Ministerstvo spravedlnosti – dr. Jaroslav Stránský (ČSNS), Ministerstvo informace – Václav Kopecký (KSČ), Ministerstvo financí – Dr. Vavro Šrobár (Strana slobody), Ministerstvo průmyslu – Bohumil Laušman (ČSD), Ministerstvo vnitřního obchodu – Dr. Ivan Pietor (Demokratická strana), Ministerstvo zemědělství – Július Ďuriš (KSS), Ministerstvo výživy – Václav Majer (ČSD), Ministerstvo dopravy – gen. Antonín Hasal (nestraník), Ministerstvo pošt – konsist. rada František Hála (ČSL), Ministerstvo ochrany práce a sociální péče – Dr. Jozef Šoltész (KSS), Ministerstvo školství a osvěty – prof. Zdeněk Nejedlý (KSČ), Ministerstvo zdravotnictví – Adolf Procházka (ČSL)

Československá sociální demokracie

Strana zahajuje svoji činnost na svatomartinském sjezdu v roce 1878 jako strana, která zastávala ideje vědeckého socialismu. Původní název strany zněl Československá sociálně demokratická strana dělnická. Ve volbách do říšské rady v roce 1907 strana získává 37% hlasů, tímto výsledkem se stává druhou nejsilnější stranou po straně Agrární. Během první republiky byla sociální demokracie silnou vládní stranou. Na XIII. sjezdu v roce 1920 vzniká nový název Československá

⁶⁰Jana Masaryka pro ministerstvo zahraničí, Svobodu pro ministerstvo národní obrany, prof. Nejedlého pro ministerstvo školství a osvěty, gen. Hasala pro dopravu a kpt. Škvařila pro ministerstvo zdravotnictví. – Cesta ke květnu strana 440.

⁶¹ Cesta ke květnu, strana 445.

sociálně demokratická strana, část příslušníků strany, které můžeme označit, jako marxistickou levici poté vytvořila KSČ. Novým lídrem strany se stává Antonín Hampl⁶². V posledních předválečných volbách v roce 1935 strana obsadila třetí místo a získala přes milion hlasů. Po okupaci přechází strana do ilegality, část členů míří do emigrace, například Václav Majer, Bohumil Laušman⁶³, Vojtěch Beneš. Nemalá část členů byla také perzekuována, mnozí zaplatili životem v koncentračním táboře. Důležitou postavou strany je Zdeněk Fierlinger, který působil jako československý vyslanec v SSSR a signoval Smlouvu o přátelství, vzájemné hospodářské a politické pomoci mezi Československem a Sovětským svazem. Po osvobození je za předsedu strany zvolen Zdeněk Fierlinger zároveň byl svolán říjnový sjezd.

Organizace strany

Manifestační sjezd strany se konal v roce 1945 ve dnech 19. – 21. 10. v Praze za účasti zahraničních hostů a také představitelů ostatních politických stran⁶⁴. Během sjezdu, který zasedal v Obecním domě, byly zaslány pozdravy prezidentu Benešovi, generalissimu Stalinovi, Clementu Attlee a celé Labour party. Sjezd potvrdil ve funkci předsedu Zdeňka Fierlingera a také zvolil generálního tajemníka Blažeje Vilíma. Strana měla v roce 1946 přes 355 tisíc členů.⁶⁵ Přes 7 tisíc místních organizací, členem strany mohl být občan starší šestnácti let. Organizaci strany tvořily tyto složky: místní organizace⁶⁶, okresní organizace, krajská organizace a ústřední organizace.

Osobnosti strany

Do voleb vedl stranu předseda Zdeněk Fierlinger,⁶⁷ který zároveň zastával i funkci předsedy vlády. Funkci generálního tajemníka zastával Blažej Vilím.⁶⁸ Členové vládního kabinetu za sociální demokracii byli také Bohumil Laušman, ministr průmyslu a Václav Majer⁶⁹, ministr výživy. Ve straně a na třetím místě kandidátky Praha-město působil rektor UK, MUDr. Jan Bělehrádek. Ve straně byl také bratr prezidenta Beneše, Vojta Beneš, lídr plzeňské kandidátky. Výraznou ženskou

⁶² Antonín Hampl zahynul během války, spáchal sebevraždu v Berlínské věznici.

⁶³ Bohumil Laušman, vysílal z Londýna přes stanici BBC do Československa.

⁶⁴ Účastnili se zahraniční zástupci z Itálie, Dánska, Anglie, Rumunska, Belgie, Švýcarska, za KSČ – Rudolf Slánský, za ČSNS – Dr. Krajina a Petr Zenkl, za stranu lidovou František Hála.

⁶⁵ Pro porovnání, před válkou v roce 1937 měla strana kolem 200 tisíc členů.

⁶⁶ V čele místní organizace stál důvěrník. Schůze se konaly při minimálním počtu 10 členů v organizaci.

⁶⁷ Zdeněk Fierlinger, lídr kandidátky v kraji Praha-město.

⁶⁸ Blažej Vilím, lídr kandidátky v kraji Mladá Boleslav.

⁶⁹ Václav Majer, lídr kandidátky v kraji Kladno.

postavou byla profesorka Anna Jungwirthová.⁷⁰ Hlavní osobností strany na Moravě byl lídr kandidátky v brněnském kraji František Tymeš.

Propagace strany

Sociální demokracie vstupovala do voleb pod číslem 3. Barva strany byla červená, znak tvoří ozubené kolo a tři obilné klasy. Strana vydávala také svůj tisk, ústředním deníkem bylo Právo lidu.⁷¹ Dále vydávala stran deníky Čin a Nový den, dále pak ústřední týdeníky *Svět práce* a *Cíl*. Další periodiky byly *Krajinské týdeníky* a *Slovenské listy*. K propagaci strany si mohli také členové zakoupit různé předměty, například gramofonové desky s projevy, plastické znaky, plakáty, rudé karafiáty i dopisní známky. „Dále bylo prostřednictvím ústřední tiskové kanceláře vytištěno 269 druhů plakátů. Co se týče brožur, letáků a vlastních tiskovin, strana jich zhotovila přes 17 milionů exemplářů.“⁷² Strana také apelovala na svoje členy, aby finančně přispěli na chod strany do „Fondu svobody“.⁷³

Volební Slogany: Demokracie naše cesta - socialismus náš cíl. Pomozte nám budovat lepší zítřek! Poctivě, čestně, nesmlouvavě. Za právo a spravedlnost, za chléb a štěstí, za bezpečnost a jistotu, za demokracii a socialismus. Kolik klasů, tolik hlasů. Přejeme si všichni, československy, sociálně a demokraticky.

---

⁷⁰ Anna Jungwirthová, předsedkyně ústřední komise žen.

⁷¹ Šéfredaktor Jan Vaněk, cena výtisku byla 2 Kčs.

⁷² Duchoslav, Petr. Politický vývoj Československé sociální demokracie, strana 81.

⁷³ „Nestydíme se přiznati, že nemáme finanční prostředky. Strana poctivá a čistá nemůže mít zdrojů, než příspěvků svých členů, stoupců a přátel. Proto Vás, přátelé, soudruzi a soudružky žádáme, abyste přispěli na fond svobody. Přispějte kolik, kdo můžete. Sebevědomě a rozhodně pomáhejte posilovat československou sociální demokracii“.

Obr. 1.

Obr. 2.

Obr. 3.

Program strany

Strana byla členem socialistického bloku⁷⁴ a v duchu Košického vládního programu, prosazovala stranickou spolupráci. Strana se hlásí ke spolupráci se socialistickými stranami všech zemí. Sociální demokraté zdůrazňují, že jako první strana vykonala řádný sjezd a také jako první strana přichází s vlastním novým kladně budovatelským programem.

Československá sociální demokracie se ideově hlásila k myšlence vědeckého socialismu. Liší se od dřívějších zastaralých method tím, že neuznává neměnných zákonů a vychází z poznání, že vše je podrobno změně a podléhá hnacím silám neustálého vývoje. Měšťanské období společnosti, jež vzniklo jako slavný hubitel a nástupce uhasínajícího feudalismu a dosáhlo svého vrcholu kapitalismem, překročilo už kladné možnosti svého vývoje a je ve stavu trvalého úpadku, který musí končiti

⁷⁴ Dohoda stran Národního bloku, 8. červen 1945.

pádem kapitalistické soustavy společenské. Proto o nový vyšší vývojový stupeň lidské společnosti. Jsme přesvědčeni, že tento vyšší vývojový stupeň je nevyhnutelný. Je dán dnešním rozmachem technického pokroku a velkou revolucí pokrokových sil hospodářských, společenských i mravních, jež vyvolala druhá světová válka.

Dle programu musí kapitalistická soustava a její hospodářství ustoupit obecnému blahu, vyšší společenské soustavě. Společnost bude od každého svého člena požadovat, aby pro obecné blaho vykonal vše, zato bude nejprve odměněn, podle své vykonané práce a poté až se výrobní síly společnosti plně rozvinou, podle jeho potřeb. Nová společnost bude založena na jednotě všech pracujících, jejím průkopníkem je dělnická třída. Umělé přehrady mezi dělníkem a zemědělcem padnou.

Sociální demokracie prosazuje zestátnění dolů, klíčového a velkého průmyslu a také energetických zdrojů.

Strana byla stranou demokratickou a bude jí i v budoucnu. Lidové demokracii rozumíme tak, že jednotlivá práva a svobody občanské – rovnost před zákonem, svoboda osobní a shromažďovací, svoboda myšlení a náboženská, svoboda tisková musí být zabezpečeny nejen zákonnými předpisy ale i hospodářskou přestavbou společnosti. Lidová demokracie znamená, že dosavadní formální demokracie s parlamentním zastupitelstvem, zvoleným na základě všeobecného, rovného, tajného a přímého volebního práva, bude doplněna demokracií hospodářskou, čímž bude umožněna vláda lidu v pravém slova smyslu.

Strana plně podporuje jednotné odborové hnutí, ale staví se proti stranickému sektářství v odborech. Proti řízení odborů politickými stranami.

Strana podporuje smírné řešení mezinárodních konfliktů. Má-li být zajištěn trvalý mír, je nutné zlomit moc mezinárodního kapitálu, neboť nebezpečí válek nebude zažehnáno, dokud politika vlád bude určována kořistními zájmy a konflikty mezinárodních kartelů.

V otázce mezinárodní spolupráce, strana považuje za nejspolehlivější oporu samostatnosti a nezávislosti Československa spojenecký svazek s bratrským sovětským svazem. Přátelství mezi státy by mělo být prohloubeno na poli kulturním a hospodářském. Také se však musí zachovati a utužiti přátelské vztahy k západním

demokraciím Spojeným Státům, Anglii a Francii. Strana uznává právo Lužických Srbů na národní sebeurčení.

Kulturně politická část

V kulturní politice vychází strana ze zásady naprosté rovnosti všech občanů bez rozdílů ras a náboženství a staví všechny občany na stejný stupeň kulturně-politický a právní. Strana prohlašuje, že bude také bojovat proti jakékoli formě antisemitismu.

Dalším požadavkem je socializace kulturních statků, což znamená především zpřístupnění vyššího vzdělávání nejširším vrstvám ve formě lidové univerzity. Pro oblast kultury se musí přijmout kulturní politický plán. Prvním požadavkem praktické kulturní politiky ve státě je vybudovat a prohloubit a všeobecně uplatnit psychotechnické výzkumnictví, zakládané z hlediska veřejného zájmu. V oblasti školství by měla být prosazena reforma. Na nižších stupních požaduje strana vybudování jednotné školy, dále pak vysokoškolské vzdělání učitelstva škol prvního a druhého stupně.

V otázce divadelnictví a hudby strana prosazuje plánovité řízení a postavení na pevné hospodářské základy.

Důležitou roli v programu hraje osvětová péče, socialistická lidová výchova bude prosazovat racionalismus, ideový humanismus. Měla by být rozvíjena myšlenka světoobčanství, princip bratrství a spolupráce velké rodiny národů.

Hospodářsko-politická část

Měna a organizace všeho peněžnictví musí směřovat k tomu, aby peníze přestaly být mocenským prostředkem k sociálnímu útlaku a vykořisťování pracujícího lidu. Strana požaduje zestátnění bankovního sektoru a vybudování odborné správy peněžnictví. Strana stojí za myšlenkou znárodnění průmyslu a řízeného socialisticky plánovaného hospodářství. Nerušený vývoj hospodářského života vyžaduje, aby všechny podniky průmyslové byly začleněny do celkového hospodářského plánu a podléhaly účinné státní kontrole, státnímu řízení a plánování. Strana bude podporovat drobné živnostenské podnikání a řemeslnou výrobu. Všechny důležité druhy dopravy mají být zestátněny. Pojišťovnictví bude zestátněno a bude zavedena všeobecná pojistná povinnost.

Sociálně politická část

Strana žádá o každého práceschopného občana, aby plnil svou povinnost k práci. Každému práceschopnému zabezpečení uspokojení nároku na práci a existenci. Strana žádá přebudování platové soustavy veřejných zaměstnanců včetně učitelů a rovnoprávnost žen při odměňování. Strana žádá vybudování národního pojištění. Národní pojištění musí krýt ztrátu či poklesnutí výdělku živitele rodiny pro případ nemoci, mateřství, úrazu, invalidity, stáří a úmrtí důchodem, který zajišťuje slušnou životní úroveň postižených. Veškerá farmaceutická a zdravotnická výroba má být zestátněna.

Ústavně právní část

Ústava republiky budiž vybudována tak, aby Československo bylo parlamentní demokracií. Vláda budiž odpovědna volenému národnímu shromáždění, prezident republiky bude volen národním shromážděním. Ústavnost zákonů budiž zaručena pružným ústavním soudem. Osobní svoboda občanů a svoboda projevu se zaručuje: budiž omezována jen natolik, kolik vyžaduje nezbytný státní a sociální zájem. Budiž provedena rozluka církve a státu. Otázka národních menšin budiž důsledně řešena vystěhováním občanů německé a maďarské národnosti. Strana je pro svobodu mínění tiskem, rozhlasem, filmem, divadlem a jinými reprodukčními prostředky. Předběžnou cenzuru periodického tisku je možno připustit jen za branné pohotovosti státu nebo zvýšeného ohrožení republiky na dobu časově omezenou. Z výroby novin a periodických tiskopisů vůbec budiž naprosto vyloučen moment soukromokapitalistického zisku.

Strana a družstevní hnutí

Strana vítá vytvoření Ústřední rady družstev, jakožto vrcholného orgánu sjednoceného českého družstevnictví. Strana bude podporovat družstevní snahy v zemědělství, průmyslu a řemeslné výrobě.

Brannost státu

V lidu hlavně v mládeži je třeba probudit zájem o vojenskou službu. Dále vychází program strany z Košického vládního programu. Strana chce popularizovat a propagovat armádu v tisku.

Strana a mládež

Strana vybuduje soustavnou a úplnou lékařskou péči pro mládež. Je nutné sledovat soustavně zdravotní vývoj mládeže. Strana stojí za jednotnou organizací tělesné výchovy. Musíme kontrolovat výběr knih a časopisů pro mládež. Je nutno, aby každý mladý člověk mohl navštěvovat školy na státní útraty. Strana podporu jednotný svaz mládeže a staví se proti všem snahám o jeho narušování. „Stojíme plně za jednotným svazem a žádáme, aby každý mladý příslušník naší strany byl členem Svazu a pracoval v něm“.

Sociální demokracie také ostře kritizovala postup ČSNS a její mládeže: „Vaše vystoupení ze Svazu mládeže krátce před volbami byl jen spekulativní čin vašeho vedení, které doufalo získat tím hlasy určitých tápajících voličů. Toto ovšem také není poctivá metoda Masarykovská“.⁷⁵

Zemědělský program

Strana vidí základ nového selství v zemědělských rodinách, hospodářsky zabezpečených, spjatých s půdou soukromým vlastnictvím, sociálně zdůvodněným a s ohledem na veřejný zájem upraveným. Zvýšení produktivity chce strana dosáhnout zvýšením odbornosti zemědělců a zlepšením mechanizace. Větší hospodářské celky mohou být pouze ve vlastnictví státu nebo veřejnoprávních svazků územní samosprávy. Na podporu kulturního života na vesnicích strana podporuje stavbu kulturních domů. Strana dále požaduje, aby byl zemědělský průmysl v nejširší míře združstevněn na podkladě rovných členských práv bez zření k podílové účasti. Zemědělce bude podporovat lidové peněžní družstevnictví – kampeličky, které poskytnou levný a snadno dostupný úvěr.

Práce mezi ženami

Hospodářské zrovnoprávnění žen sociální demokracie spatřuje v brzké a důsledné realizaci dekretu o mzdovém zrovnoprávnění žen a plné účasti žen v hospodářském životě a to ve všech jeho úsecích. Je nutno počítat s účastí provdané ženy v pracovním procesu. Je třeba vybudovat jesle a podnikové školky. Ženy nebudou zaměstnávány na pozicích, které by byly pro jejich zdraví škodlivé a tím by snižovaly schopnost přivést na svět zdravé děti. Strana žádá zavedení řádné péče o matku a dítě a před porodem, z důvodu snížení úmrtnosti matek při porodu. Je nutno vydat po vzoru SSSR zákon, aby těhotná žena nemohla být poslána bez svého

---

⁷⁵ Leták, komise sociálně demokratických žen – Kladno – 1946.

svolení na jiné pracovní místo nebo propuštěna z práce pro těhotenství. Družky necht' mají tatáž práva jako manželky a nemanželské děti, necht' jsou postaveny na roveň manželských. Stran požaduje úprava práva rozlukového v duchu moderním, musí se však zabezpečit žena, před důsledky plynoucími z tohoto faktu.

Program samosprávný

V duchu Košického vládního programu strana podporuje Národní výbory.

Strana a osidlování

Veškeré německé a maďarské obyvatelstvo musí být vysídleno, všechna půda, lesy a nezemědělský majetek bude konfiskován a převeden do československých rukou. Nebude existovat německé, maďarské školství a kulturní instituce. Prostředky získané konfiskací budou použity v prvé řadě k výstavbě pohraničí. Odsun Němců a Maďarů v zásadách lidskosti, aby se mezinárodní veřejnost přesvědčila o naší kulturní vyspělosti.

Jednotné odborové hnutí

Strana se staví za jednotné odborové hnutí a bude ho nadále podporovat. Odbory však nesmí nahrazovat politickou stranu. Místo dřívějších zaměstnaneckých organizací, budovaných podle stavovských nebo cechařských hledisek, necht' je svobodné odborové hnutí budováno podle zásady: jeden závod – jedna organizace – jedno výrobní nebo pracovní odvětví - jeden odbor. Členství v odborové organizaci musí býti dobrovolné.

Jednotné hnutí tělesné výchovy

Strana se staví proti spolkové roztržičnosti, která je produktem kapitalismu a liberalismu. Je nutno vytvořit celonárodní jednotnou tělovýchovnou organizaci. Nová organizace shrne všechna odvětví sport, tělocvik a skauting.

Strana a bezpečnost

Československo bude budováno na ryze demokratickém a antifašistickém podkladě. Všechny bývalé bezpečnostní složky budou zákonem sjednoceny. Vybudování závodních milic požaduje strana za důležitou součást svého branného a bezpečnostního programu.

Socialistická propagace

Strana si uvědomuje význam i možnost zneužití propagandy. V této části programu strana nastiňuje svoje propagační cíle a taktiku.

Předvolební letáky, propagační materiály

Obr. 4.

Proti záměrným pověstem
opakujeme prohlášení
ústředí, že

**ČESKOSLOVENSKÁ
SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE
JE A ZŮSTANE
JE A ZŮSTANE
SAMOSTATNOU**

a nemá zájem na sloučení
se žádnou jinou politickou
stranou.

*Okresní
výkonný výbor v Strakoncích.*

Děly 24

Občane republiky!

Rozhodl jsi se pro socialismus?

Souhlasíš se vzájemným bojem národních socialistů a komunistů?

Nesouhlasíš-li,

VOL stranu práce.

VOL Čsl. sociální demokracii.

VOL kandidátku čís. 3

749

28

Vy chcete ještě volit národní socialisty?

Přečtěte si laskavě na výstavě Odboje v královéhradeckém museu

články Českého Slova

z roku 1938 o Masarykovi a Benešovi a uvědomte si jejich zradu v druhé republice.

Volte stranu, jež nikdy nebloudila!

Volte Českosl. sociální demokracii!

Volte kandidátku číslo 3

F. Nemejkal, Hradec Král. II.

Obr. 6.

i Ty

rozhodneš o budoucnosti naší republiky

i Ty

jsi přesvědčeným demokratem

i Ty

jsi pro socialismus

i Ty

se proto zúčastníš

Promluví kandidáti čs. sociální demokracie v Praze:

Zd. Fierlinger, předseda vlády a čs. sociální demokracie

Vl. Görner, úředník a poslanec PNS

MUDr. Jan Bělehrádek, rektor Karlovy university a poslanec PNS

P. Sajač, předseda Svazu řemesel a poslanec PNS

A. Jungwirthová, profesorka a předsedkyně komise žen

J. Dudek, kovodělník

23. V. 1946 v 19:30 h.

PROJEVU V LUCERNĚ

ČESKOSLOVENSKÉ SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE

Obr. 7.

Obr. 8.

Obr. 9.

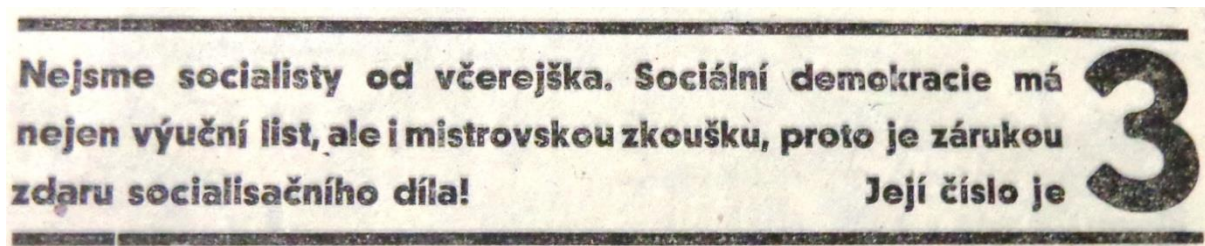

Obr. 10.

Strana v tisku

Sociální demokraté nevystupovali v tisku tak ostře jako například komunisté a národní socialisti. To však neznamenalo, že by prostřednictvím novin nevedli svoji agitaci. Pravidelně byly například uveřejňovány články v periodiku *ČIN* s názvem

Proč věřím v sociální demokracii? Tyto články ukazovaly voliče napříč sociálním spektrem. „Kdo vždy dosud své slovo splnil, kdo nemá okřídlených hesel a slibů, ale slibuje nám pouze práci a spravedlivou za ni mzdu: to je československá sociální demokracie, tomu programu rozumím, ten není pro mne cizím, neboť to je stará moudrost našich otců, že bez práce nejsou koláče, a to vidíme denně, že kdo se přičiní, tomu bůh požehná, tedy za dobrou práci spravedlivou mzdu, vždyť to je i zákon přírodní“!⁷⁶

Obr. 11.

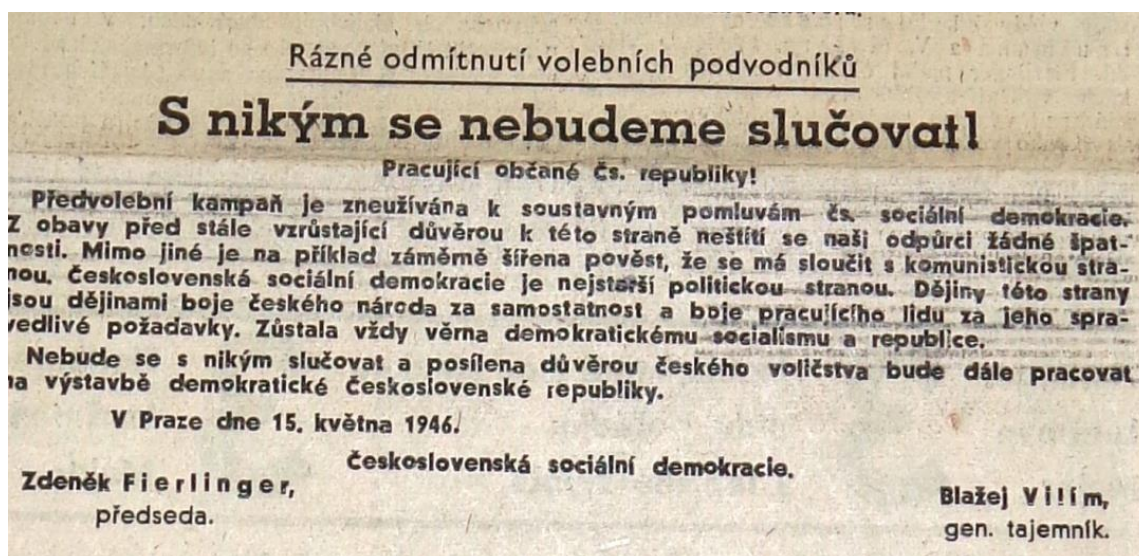

Obr. 12.

Obr. 13.

⁷⁶ ČIN, *Proč věřím v sociální demokracii*. 7. května 1946, Jan Bém.

Obr. 14.

Shrnutí

Sociální demokraté získali ve volbách 855 771 hlasů = 15,64% hlasů, tedy 37 mandátů, tímto výsledkem strana obsadila poslední, tedy čtvrté místo. Jednoznačně se tento výsledek dá označit za hluboký úpadek strany, v očích veřejnosti ztratila strana svůj význam. Příčin poklesu získaných hlasů je mnoho.⁷⁷ Strana nedokázala zaujmout voliče a přesvědčit ho, aby si vybral právě ji. Program strany, přestože je obsáhlý⁷⁸ a detailně zpracovaný, nenalákal voliče. Dle mého názoru je program prořadového voliče v mnoha ohledech těžce pochopitelný a někdy i nesrozumitelný. Strana podcenila svoji přípravu, měla malé množství obecních organizací a také problémy s vnitřní organizací ve straně. Strana přistoupila k volbám s klidným sebevědomím, s odstupem času řekneme až přehnaně klidně, nenapadala ostatní strany, agitovala klidně a v duchu národní fronty, socialistického bloku a Košického vládního programu se snažila vést volební kampaň bez populistických hesel a nesplnitelných slibů. Nejlépe ducha strany před volbami vystihl den před volbami předseda Zdeněk Fierlinger „Jsme stranou slušných lidí a poctivých vlastenců, jsme stranou ne hřímavých frází, nýbrž stranou tvrdé, poctivé a důsledné práce“.⁷⁹

⁷⁷ Obsáhleji se těmto příčinám věnuje závěr práce.

⁷⁸ 123 stran textu.

⁷⁹ Duchoslav, Petr. Politický vývoj Československé sociální demokracie v letech 1945 – 1948, strana 87.

80

Obr. 15.

---

⁸⁰ Předseda ČsSD Zdeněk Fierlinger při volebním aktu.

Československá strana lidová

Strana vzniká sloučením několika katolických stran v roce 1919. Hlavními postavami ve straně byli při jejím vzniku Msgr. Jan Šrámek a Msgr. Bohumil Stašek. V roce 1938 strana zaniká vstupem do Strany Národní jednoty.⁸¹ Do té doby, byla pravidelně stranou, která tvořila vládní koalice. Během války, měla strana svoje zastoupení v londýnské exilové vládě, jejímž předsedou byl Jan Šrámek. V roce 1945 je strana obnovena, jako jediná není součástí socialistického bloku, byla však součástí Národní fronty a také přijala Košický vládní program. Hlavním voličským jádrem strany byli samozřejmě věřící.⁸² Silnější podporu měla strana na katolické Moravě.⁸³ Přesný počet členů strany před únorem 1948 není znám. „Odhaduje se na více než 340 tisíc členů, z toho na Moravě asi 183 tisíc členů a v Čechách 160 tisíc členů“.⁸⁴ Součástí strany byla také organizace mládeže, která se organizovala samostatně v Ústřední organizaci mládeže ČSL, nespádala pod jednotný svaz mládeže, naopak se proti němu ostře vymezovala. Mládež a členové strany mohli také navštěvovat tělovýchovný katolický spolek Orel.

Osobnosti strany

Do voleb vedl stranu její předseda ThDr. Jan Šrámek.⁸⁵ Který byl náměstkem předsedy vlády a také číslem jedna na pražské kandidátce. Druhým mužem strany byl místopředseda a zároveň ministr pošt František Hála.⁸⁶ Post ministra zdravotnictví zastával člen strany JUDr. Adolf Procházka.⁸⁷ Hlavní ženskou postavou strany byla JUDr. Helena Koželuhová.⁸⁸ Dalším významným členem byl předseda jihočeské krajské organizace strany Josef Plojhar.

Propagace strany

Strana vstoupila do voleb pod číslem 2. Barvou strany byla žlutá. Hlavním periodikem strany byl deník *Lidová demokracie* a také *týdeníky Obzory a Vývoj* s šéfredaktorem Pavlem Tigridem. Strana vlastnila Československou akciovou

---

⁸¹ Strana národní jednoty, politická strana v období Československé druhé republiky. Opozici jí byla Národní strana práce.

⁸² Adolf Procházka ve svém projevu na sjezdu strany zdůrazňuje, že strana není konfesijní ale naopak interkonfesijní.

⁸³ Tuto skutečnost dokládá vítězství ČSL ve Zlínském kraji, jediný kraj, ve kterém nezvítězili komunisté. Také v Olomouckém a Opavském kraji je vidět silná podpora ČSL.

⁸⁴ Daněk Břetislav – Československá strana lidová, její krize a obroda. Vyšehrad, Praha 1990 – strana 15.

⁸⁵ Jan Šrámek (1870 – 1956) od roku 1921 do roku 1938 působil s jedinou výjimkou ve všech vládách jako ministr.

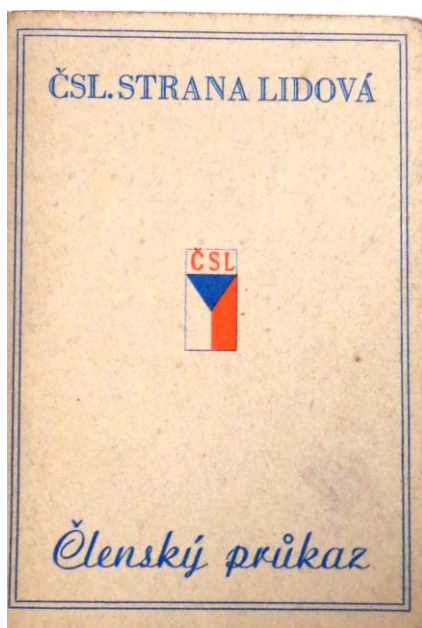
⁸⁶ František Hála, lídr kandidátky v Brněnském kraji.

⁸⁷ V exilu působil jako předseda právní rady československé vlády.

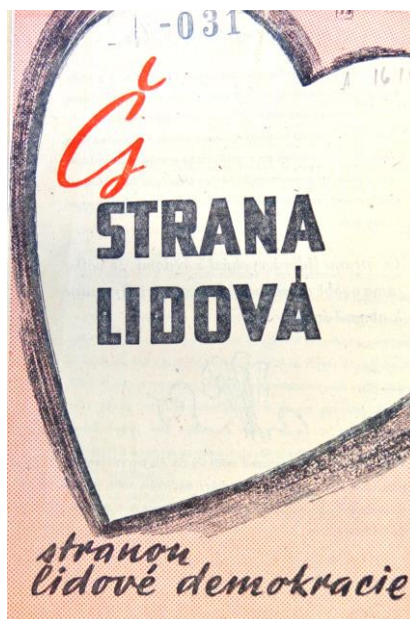
⁸⁸ Helena Koželuhová číslo tři na pražské kandidátce, manželka Adolfa Procházky.

tiskárnu. „Tisk lidové strany v letech 1945 – 1948 je možno považovat za nejkvalitnější, nejen za celou existenci českého politického katolicismu, ale patřil zároveň k tomu nejlepšímu, co bylo v Československu v tomto období tištěno“.⁸⁹

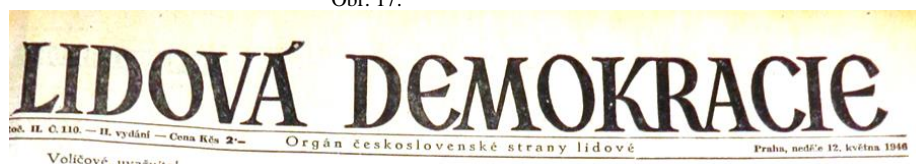
Volební slogany: Totalita bude bita. Pryč s totalitou všech barev. Bez okolků volíme dvojku. I chléb i svobodu.⁹⁰ Do boje za svobodu a demokracii. Bez křesťanské mravnosti, není lidskosti.

Obr. 16.

Obr. 17.

Obr. 18.

Program strany

Program strany lidové vznikl na jejím sjezdu 2. dubna 1946. Cílí na všechny skupiny obyvatelstva a na rozdíl od ostatních stran není protkán myšlenkou socialismu. Československá strana lidová je svobodné sdružení občanů k ovlivňování státního života republiky Československé.

⁸⁹ Malíř Jiří a kol. Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a v Československu v letech 1861 – 2004. Brno, Doplněk 2005. ISBN 80-7239-180-1, strana 1176.

⁹⁰ Je to výraz naší víry, že nemůže být šťastným člověk nasycený, nemůže-li zároveň plnými doušky lokat vzduch plné, ničím a nikým neomezené svobody myšlení, náboženství a kritického projevu.

Stát a osobnost

Stát má být pro člověka a jeho blaho, zasahovat pouze tam, kde nestačí síly jednotlivce. Nezadatelná práva každého občana jsou osobní svoboda, právo cti a rovnosti před zákonem, svoboda náboženského přesvědčení a svoboda svědomí, mínění, projevu a tisku, svoboda majetku a práce, jakož i zaměstnání a svoboda shromažďování. Lidová strana odlišující se zásadně od stran socialistických, usilujících o vytvoření socialistické společnosti, v níž je člověk jen pasivním článkem kolektivního systému. Žádá, aby občan ve státě byl vždy základním činitelem státního dění. Stát je tu pro člověka, pro jeho blaho a štěstí. Stát nesmí spoutat plnost života národa do několika oficiálních totalitních organizací.

Rodina, stát, škola a mládež

Základem společnosti i státu je rodina. Stát musí o rodinu pečovat a zabezpečit ji, žena musí být rovnoprávná s mužem ve všech oborech práce a služby veřejnosti. Výchova v rodině budiž podporována a dále pěstována ve škole na základě křesťanského názoru světového. Odmítáme státní monopol školský a žádáme, aby škola byla svobodná.

Církev a stát

Základem národní kultury jest křesťanství. Proto strana žádá pro katolickou církev a pro ostatní církve plnou svobodu činnosti náboženské, výchovné a charitní. Státní monopol kulturní odmítá strana podobně jako monopol školský. Poměr mezi církví a státem budiž upraven na základě vzájemné úcty a spolupráce.

Státní správa a armáda

Stát budiž účelně podle zemí decentralizován. Nejvyšším nositelem vůle lidu a státní jednoty musí být Národní shromáždění, volené stejně jako všechny ostatní orgány národní správy na základě všeobecného, tajného, rovného a přímého práva hlasovacího s poměrným zastoupením. Neodvislost soudcovská musí zaručovat neosobní a nestranné nalézání práva podle platných zákonů. Nadstranickou musí také zůstat armáda její výchova, aby se z armády stalo národní vojsko, plně oddané státní myšlence. Stejný duchem nadstranickosti budou vedeny orgány a zařízení národní bezpečnosti.

Stát a život hospodářský

Soukromé vlastnictví je přirozeným právem člověka a nejmocnější vzpruhou hospodářské činnosti. Na udržení soukromého vlastnictví výrobních prostředků závisí do značné míry duchovní a mravní pokrok národa, jakož i svoboda jednotlivců ve státě a hospodářský blahobyt. Lidová strana chrání svobodné živnosti, soukromé obchodní a průmyslové podnikání, jakož i svobodná povolání, žádá, aby další znárodnění bylo přípustno jen tehdy, když to vyžaduje veřejné blaho, aniž by byla ohrožena podnikatelská iniciativa.

Sociální politika

Strana hlásí sociální vývoj na základě spravedlnosti pro všechny stavy a třídy, přičemž třídní boj zamítá a hají sociální solidarismus. Hospodářská politika nesmí umožňovat vznik neúměrných majetkových a důchodových rozdílů, když široké vrstvy nedosahují důstojné životní úrovně. Možnost zdravého bydlení a všeobecného sociálního pojištění by měla být dostupná všem občanům.

Zemědělství

Zemědělcům musí být připsány všechny sociální výhody, aby byla zajištěna výživa národa, je třeba vyspělého, vzdělaného a hmotně zabezpečeného zemědělce. Pracovní důchod zemědělců vyjadřovaný cenami zemědělských výrobků, musí být znovu upraven úměrně s pracovními důchody ostatních stavů. Lidová strana bude plnou vahou chránit zemědělské soukromé vlastnictví a největší výrobní svobodu zemědělců.

Samotní podnikatelé

Československá strana lidová bude chránit hospodářský a sociální střed národa, soukromé podnikatele, živnostníky i obchodníky před zatlačováním kolektivistickými snahami podnikatelskými. Stát, jehož spolehlivou složkou byly vždy vrstvy pracujících na tomto úseku, nesmí se účastnit ničení vrstev, které svěřenou úlohu hospodářskou dobře plní.

Dělníci a zaměstnanci

Nový sociální řád umožňuje rovnocenné postavení dělníků a zaměstnanců s ostatními vrstvami. Politika Lidové strany bude usilovat o to, aby se v závodech utvořila pracovní souručenství správy a zaměstnanců ke zvýšení tvorby

hospodářských statků. Mzdy normálně zaměstnaného a výkonného dělníka mají stačit k lidsky důstojné existenci jeho i jeho rodiny.

Hodnocení práce duševní

K vytvoření hospodářského blahobytu a pokroku je stejně důležitá práce duševní. Náš národ musí svou malou početnost nahradit zdokonalením jednotlivců ve všech oborech života. Strana bude hájit svobodu projevu všech umění, pokud nebude odporovat veřejné mravnosti a demokracii.

Kultura

Jako součást světového proudění duchovního, na němž máme vynikající podíl, nesmíme se uzavírat světovým proudům obrodným, ale též nesmíme si přisvojovat bez vlastního prožití cizí efemérní ideologie. Poněvadž boha nelze beztrestně vyloučit z dějin a poněvadž je křesťanství nejstarší a nejtvůřivější silou evropské kultury, žádáme pro katolickou církev, která je strážcem duchovní kultury národa po více než tisíc let plnou svobodu. Statní monopol kulturní pokládáme za nebezpečí pro duchovní růst národa.

Politika mezinárodní

Spojenecká smlouva naší republiky se SSSR jest přirozeným a nutným výrazem naší mezinárodní politiky, vyplívající ze zeměpisné polohy a slovanského charakteru našeho národa. Vítejme přátelské smlouvy se všemi nám nakloněnými státy a budeme usilovat o jejich uskutečnění. S Anglií, Amerikou a Francií nás pojí přátelský poměr, vyplívající ze stejného rázu kultury, demokratických ideálů a občanských svobod. Přiznáváme se dále k politice vlády práva v mezinárodních vztazích zabezpečení světového míru v Organizaci spojených národů, tak aby válka jako nástroj mezinárodní politiky, byla úplně vyřazena a už i příprava k válce byla prohlášena za zločin proti lidství. Otázka národnostních menšin ve střední Evropě nedá se řešiti jinak, než odsunem německých a maďarských menšin v zájmu světového míru.

Cíl strany

Cílem politiky Československé strany lidové je, aby blahodárný vliv tisícileté křesťanské kultury a věčných zásad mravnosti a práva pronikl všude naše zákonodárství a náš život veřejný, hospodářský a sociální. Chceme a pracujeme o pokřeštanění národa, neboť jen tak možno dosáhnouti blaha občanů a pravé spravedlnosti.

Stranická agitace

Strana upozorňuje **akademiky** na nebezpečí socialistických stran. „Bylo by nedůstojné akademiků, aby sedli na lep předvolební agitaci“. Strana nabádá voliče, aby nevěřili, že socialistické strany hají soukromé podnikání. Lidovci varují před nastolením diktatury proletariátu.

„Nikoli diktát státního monopolu a socialistické byrokracie, ale solidaristické vyrovnání potřeb a práv všech stavů národního celku. Problém společenské soustavy v socializovaném státě snižuje člověka v pouhé popisné číslo státní mašinerie“.⁹¹

Agitace mířená na **zemědělce** ujišťuje rolníky, že Lidovci odmítají každý pokus o porušení majetkových práv zemědělské výroby. Dle strany by měl nastat konec revoluce a situace by se měla uklidnit. Strana se staví proti kolchozům, „My zemědělci nemůžeme být spokojeni se zájmovou organizací, jak nám má být vnucena. Jednotným svazem českých zemědělců. Veškeré úsilí tvůrců této předělky se nese k tomu, aby nám do zemědělských věcí mluvili ti, kteří jsou jiného povolání, jen proto, že vlastní kousek zahrádky nebo pole“.

Dalším bodem volební agitace strany Lidové bylo **varování, že komunisté jsou proti náboženství**. „Staré přísloví peníze nesmrdí. Ve vřavě volební agitace změnila toto hesla KSČ v heslo nové – hlasy nesmrdí. A řídíc se tímto novým heslem, loví komunistická strana hlasy mezi masami věřících občanů. Slibuje dokonce ochranu náboženství a činí ze sebe div ne patrona křesťanské víry. Hlasy věřících tedy nesmrdí KSČ, která náhle ztratila paměť a nechce se nyní znáti ke své stěžejní zásadě, hlasující že náboženství je opium lidu“. Strana však tyto předvolební triky považuje za příliš průhledné.

ČSL také jako jediná strana vyzdvihuje **důležitost rodiny**. Strana nechce, aby žena místo vytváření rodinného zázemí a jejího nenahraditelné úlohy matky, začala pracovat v továrně a každý pátek dostávala papírový sáček a týdenní výplatu. Dle strany každý otec musí dostávat takovou mzdu, aby slušně mohl svou rodinu uživit a žena nemusela přispívat svým výdělkem. Jen v rodině je pravá svoboda a štěstí ženy a matky.

Strana také podporuje elektrizaci venkova, mechanizaci zemědělské práce, vzdělávací kurzy pro venkovské ženy.

---

⁹¹ *Lidová demokracie*, 12. 5. 1946. František Hála

Další částí společnosti, na kterou mířila agitace, byla **mládež**. Strana upozorňuje, že na kandidátce v Karlovarském kraji je na prvním místě hrdina odboje „Nepolapitelný Jan“.⁹² Mládež strany se staví proti Svazu mládeže.⁹³ Protože svaz neposkytoval záruku demokratické spolupráce. Pro mládež je zřízen u každé místní organizace odbor mladých.

„Naším heslem je: spoluprací mládeže studované a mládeže dělné, odproletarisovat proletariát“.

„Naším ideálem není státní stravovna a noclehárna, naším ideálem je každému mladému dělníkovi vlastní domek a vlastní automobil“.

Strana chce také podporovat sport, nikoliv však v duchu totalitní organizace sportu, ale demokratickou spoluprací všech sportovních organizací.

Co se týče **dělnictva**, strana nabádá dělníky, aby uvažovali. Strana požaduje, aby dělník a zaměstnanec měl ze své práce podíl na zisku. Z dělníků se nesmí stát stádo poslušných, nemyslicích robotů. Dělník musí mít slušné bydlení. „Domek a zahrada váže dělníka spořádanému a sebevědomějšímu životu, ve kterém spíše přečká různé krize.“ Strana požaduje národní pojištění, snížení penzijní věkové hranice a zvýšení. Nesmí býti bezpracných zisků, ale za práci spravedlivá mzda.

Pro veřejné zaměstnance strana prosazuje: jednotný platový zákon s pravidelným automatickým postupem. Strana požaduje svobodné učitelstvo, neovlivněné politickou ideologií a stranickostí. Vojáci musí býti hmotně zajištěni a oproštěni běžných starostí.

„Nezávislý soudce, nestranický úředník, spokojený železničář a pošťák, pensista v klidu trávící své stáří, ti všichni jsou oporou zdravého státního života. O to usiluje Československá strana lidová“.

---

⁹² Jan Smudek – alias nepolapitelný Jan, hrdina odboje, letec RAF. Voliče však tento kandidát nepřilákal, a strana v Karlovarském kraji skončila na posledním místě.

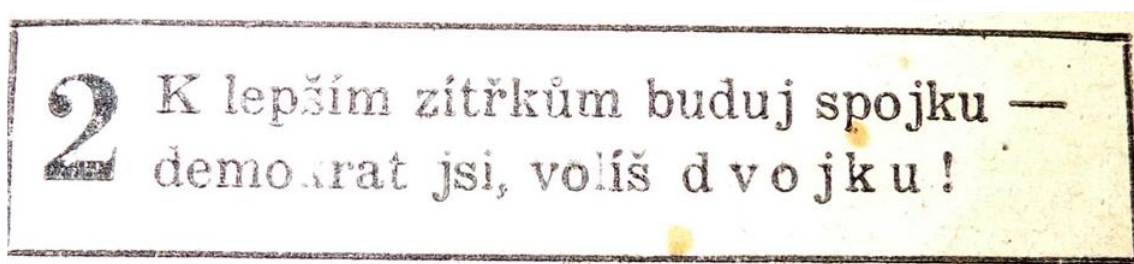
⁹³ „Jednotný svaz mládeže se budoval od počátku na bludném a nedemokratickém předpokladu, že všechna naše mládež jest, nebo se má státi mládeží socialistickou. – *Mladí Lidovci a SČM, Lidová demokracie* 12. května 1946, strana 1.

Obr. 19.

Obr. 20.

Obr. 21.

Obr. 22:

2 Myslit není výkon strojku —
ten, kdo myslí, volí dvojku!

Obr. 23.

KOMUNISTÉ - 034
byli vždy proti náboženství!
*Motto: „Komunisté jsou samozřejmě
atheisty.“ (»Rudé právo« 1. 8. 1945.)*
*Motto: „Součástí komunistického
vzdělání pracujících je boj o překo-
nání náboženských přežitků.“*
(»Tvorba« č. 3, roč. 1946.)

Obr. 24.

**Kdo hlásá idee nenávisť a msty?
Kdo chce zmaterialisovat veškerou mládež?
Kdo ruší nedělní a sváteční klid?
Kdo je proti svobodné, náboženské škole?
Kdo byl vždy proti náboženství?
Kdo prohlásil náboženství za kapitalistický přežitek?**

Byli a jsou to komunisté a socialisté všech směrů! Věřící občané to vědí, a proto tím větší bude zklamání materialistických nepřátel Boha a náboženství. Věřící lidé odevzdají ve volbách 26. května svůj hlas jen té straně, jež vždy budovala a buduje svůj program na věčných a neporušitelných zásadách křesťanské mravnosti.

To je

ČESKOSLOVENSKÁ STRANA LIDOVÁ

Obr. 25.

ČSL v tisku

Velice zajímavý je článek z „*Lidové Demokracie*“ z 12. května 1946 – autor František Hála – nadpis článku – *Voličové, uvažujte!*

Velice úderný a jak se v budoucnosti ukázalo přesný článek, upozorňuje občany na hrozbu a osudový okamžik v našich dějinách. Autor srovnává nadcházející volby s volbami ve Francii. „I v těchto volbách národ rozhodně, jde-li s marxisty, komunisty a socialisty, anebo s demokratickými stranami, které odmítají totalismus marxistický...“. Dále již autor apeluje na voliče a vnucuje jim myšlenky programu své strany. „Československá strana lidová jako jediná strana nesocialistická svým křesťansko-sociálním programem reformním ukázala se jako jediný možný činitel k uspokojivému řešení a uspořádání všech našich národních, politických, sociálních a kulturních potřeb a problému“.

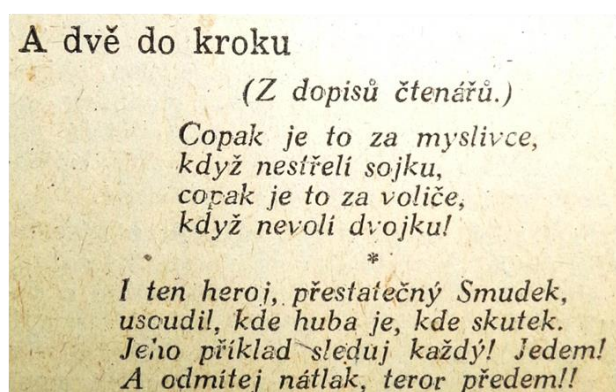
V další části článku autor opět hrozí sociálním převratem „ČSL odmítá extrémní pokusy marxistických socialistů a sociální převrat naší struktury národní a státní, směřující k nastolení brutální moci státního socialismu, v němž mají být v posledních důsledcích obětována a zhoła potlačena všechna práva a svobody

jednotlivce, který se má stát posllušným kolečkem obecné státní robotárny“. Dále autor řeší mezinárodní situaci v případě vítězství extremistických stran. Další důvod proč odmítat extremismus je podle Fr. Hály důvod mravní. „Neodmítáme marxistický socialismus proto, že je našim politickým odpůrcem, nýbrž z důvodu ideových, protože problém společenské soustavy v socializovaném státě snižuje člověka v pouhé popisné číslo státní moci“.

Obr. 26.

Obr. 27.

Shrnutí

Československá strana lidová ve volbách 1 110 920 hlasů = 20, 31% hlasů a získala tím pro sebe 46 mandátů. Strana se ve volbách umístila na třetím místě, jako jediná strana zastávala nesocialistický program, byla stranou konzervativní a tradicionalistickou. Program strany byl jasně a srozumitelně definován. Jako jediné straně se podařilo Lidovcům zvítězit v kraji nad KSČ a to v kraji Zlínském, kde získala strana více než 36% hlasů, to byl však jediný kraj na Moravě a také v celé republice, kde ČSL zvítězila. Agitace strany byla silná a varovala voliče před

nástupem totality a změnou dosavadních hodnot. Dle slov Adolfa Procházky z 2. dubna 1946:

„Chceme, aby stát pomáhal člověku, stát je prostředek a člověk je cíl lidského organisování. Naším programem jest tudíž člověk a svou politikou chceme jemu opatřit všechny předpoklady zdárného a šťastného života“.

Obr. 28.

Československá strana národně socialistická

Česká národně sociální strana se začala utvářet již v roce 1897. Strana byla konkurencí pro stranu Mladočechů a také pro Sociální demokracii. V řadách strany se odráželo široké spektrum společnosti. „Jednotící tezí se stalo zdůrazňování souběžnosti zájmů drobných živnostníků, rolníků, úřednictva a inteligence, všichni podle tehdejší národněsociální argumentace náleželi k třídě pracujících, totiž k dělnictvu“⁹⁴. „Od svých počátků na začátku 20. století si strana uchovala masový charakter, vytvářela pevnou organizační strukturu, která odpovídala typu moderní politické strany, strana vytvářela vlastní zájmové a přidružené organizace, uznávaným vůdcem strany byl od počátků žurnalista Václav Jaroslav Klofáč“⁹⁵. Počet členů strany se samozřejmě vyvíjel, na konci roku 1921 měla strana odhadem asi 115 tisíc členů, dle údajů XIII. sjezdu strany v roce 1936 se počet navýšil na 176 tisíc členů. Ve dvacátých letech ve straně sílí vliv Václava Jaroslava Klofáče.⁹⁶ V roce 1923 do strany vstupuje Edvard Beneš.⁹⁷ Po brněnském sjezdu v září 1926 se mění název strany: nový název zní Československá strana národně socialistická.⁹⁸ V roce 1931 je na sjezdu strany zvolen místopředsedou strany Edvard Beneš. Během nacistické okupace se mnoho členů zapojilo do domácího i zahraničního odboje, mnozí z nich za tuto činnost zaplatili životem. „V letech 1939-1945 bylo nacisty popraveno a umučeno na 2400 příslušníků národněsocialistické strany, několik tisíc jich bylo uvězněno v koncentračních táborech.“⁹⁹ Častým důvodem k zatčení byla i sama příslušnost ke straně, gestapem nazývané Beneschpartei“.¹⁰⁰ Po druhé světové válce strana opět obnovuje svoji činnost, předsedou strana je zvolen dr. Petr Zenkl, která se stává také primátorem hlavního města.¹⁰¹ Novou organizační jednotkou strany se stala závodní organizace, tento způsob organizace po vzoru komunistické strany pomáhal straně cílit přímo na skupiny pracujících v jednotlivých závodech. Zdrojem příjmů strany byly stranické příspěvky, příspěvek straně byl v roce 1946 - 30 Kčs za rok, další příjmy přicházely straně díky tiskovému koncernu

---

⁹⁴ Československá strana Národně socialistická v letech 1945-1948, Jiří Kocian, Doplněk, Brno, 2002 – ISBN – 1081-249-2003 – strana 16.

⁹⁵Ibidem, strana 17.

⁹⁶ Václav Jaroslav Klofáč (1868 – 1942), jedním ze zakladatelů strany, novinář, redaktor Národních listů, do roku 1938 předseda strany. První československý ministr národní obrany.

⁹⁷ Do strany vstoupil u podnětu prezidenta Masaryka.

⁹⁸ Pod tímto názvem také vystupují v květnových volbách 1946.

⁹⁹ Například také Dr. Petr Zenkl, poválečný předseda strany, který byl vezněn v koncentračním táboře Buchenwald.

¹⁰⁰ Československá strana národně socialistická v letech 1945 – 1948 – strana 27.

¹⁰¹ Proti jmenování Dr. Petra Zenkla primátorem, protestovali komunisté. Údajným důvodem mělo být jeho selhání v koncentračním táboře.

Melantrich.¹⁰² Existovaly také mimořádné volební fondy, sbírky a dary. Důležitou součástí strany byly odbory: mladých, dále odbor žen, zemědělsko-lesnický odbor. Strana měla také silné zastoupení v sokolském hnutí¹⁰³ a legionářském bratrstvu.

Program strany – tak jako všechny strany, i ČSNS podepsala Košický vládní program, byla také součástí tzv. Socialistického bloku. Strana propagovala národní socialismus, stavěla na základech první republiky na pokračování politiky masarykovské a benešovské. Program byl sice socialismus, ale národní nikoli marxistický.

Na zadní straně členské legitimace se můžeme dočíst, že cílem strany je republika národní, demokratická a socialistická, dále právní bezpečnost pro každého občana a občanku, svoboda svědomí a slova tištěného i mluveného, a zvýšení kulturní úrovně celého národa.

Strana propaguje: rovnoprávnost žen, ochranu spotřebitelů, ústavně by měla být zaručena svoboda projevu, shromažďování a poslechu rozhlasu. Stát má být národní bez Němců a menšin. Přírodní bohatství a velkopřemyslové podniky by měly být pod správou státu.

Výtah z programu ČSNS – program je rozdělen na tři části: národní, demokratický a socialistický.

Národní program:

ČSR musí být státem národním (plnoprávními občany zůstanou jen Češi a Slováci). Jen český a slovenský jazyk jsou jazyky státními. Němci, Maďaři i Poláci necht' jsou odsunuti. Pohraničí necht' je obsazeno národně, mravně, občansky bezúhonnými českými a slovenskými lidmi.

ČSR musí být státem jednotným, zákony republiky musí platit pro všechny občany státu stejně, práva a povinnosti občanů v různých částech státu musí být stejná.

ČSR musí být státem branným, žádáme kombinaci systému kádrového se systémem miličním, zařazení rotmistřů mezi důstojníky, povyšování podle schopností, výstavbu podzemního válečného průmyslu a krytů, zřízení stálého

---

¹⁰²Melantrich, jeden z nejvýznamnějších polygrafických podniků v Čechách. Od roku 1898 působící pod názvem Tiskařské družstvo národně sociální strany. V roce 1910 družstvo přejmenováno na Melantrich, vydávalo nejdůležitější stranický deník – *Svobodné slovo*.

¹⁰³ Bratr Dr. Antonín Hřebík, byl zvolen starostou sokola, zároveň byla také poslancem národněsocialistické strany.

mobilizačního fondu, zvětšení státu o Hlubčicko, Kladsko, Vitorazsko a Horní Lužici

ČSR musí být kulturně národní a humanitní jsme proti snahám zeslabovati nebo potlačovati národní prvky naší kultury a vnucovati národu jednostranné směry kultury cizí. Nikoli „kultura socialistická obsahem, národní formou“ nýbrž „kultura obsahem socialistická i národní“. Školství necht' je přístupno všem schopným členům národa.

Program demokratický: předpokladem a podmínkou trvání státu je právo, pořádek a řád.

Žádáme uzákonění národních výborů a záruky jejich lidovosti, odbornosti a odpovědnosti.

Žádáme právní vymezení a omezení práv, odpovědnosti a hospodaření stran.

Žádáme přímou volbu presidenta lidem, ne politickými stranami v parlamentě.

Žádáme tajnost, čistotou, bezprostřednost a svobodu voleb, poměrné zastoupení.

Žádáme zachování parlamentu.

Žádáme zavedení lidového hlasování v důležitých věcech.

Žádáme odstranění názoru, že jednotlivá ministerstva jsou stálou državou určité politické strany.

Žádáme odbyrokratizování státu od starých i nových byrokratů. Úřednictva méně ale dobře kvalifikovaného a dobře placeného.

Program socialistický: „za socialismus, proti státnímu kapitalismu“.

Žádáme ústavní zajištění socialistických vymožeností revoluce, odbornost vedení státních podniků, odnětí půdy Němcům, Maďarům a zrádcům a její přidělení českému lidu, **právo na práci, zákaz práce dětí.**

Žádáme ústavní zajištění soukromého podnikání, pokud slouží veřejnému blahu, podporu soukromé iniciativy v živnostech, všestrannou podporu zemědělství státem, odborným školstvím a zemědělským družstevnictvím.

Žádáme boj proti krisím a nezaměstnanosti, jednotné plánování podnikání státního, družstevního i soukromého i soukromého za účasti samosprávných svazků, povinnosti vlády upozornovati pravidelně mládež na vyhlídky na trhu práce, stavbu dálnic, elektrizací, zbudování Labsko-odersko-dunajského průplavu a čs. říční loďstvo, vyrovnaný rozpočet a hospodárnou veřejnou správu, vládu státu nad peněžním kapitálem a jednotné pojišťovnictví řízené socialistickými zásadami.

Žádáme ochranu zaměstnanců svobodně a demokraticky volenými závodními radami i státními inspektory, 8 hodinovou maximální pracovní dobu, spravedlivý mzdový řád, stanovení maximálních a minimálních příjmů, stejnou odměnu veřejným i soukromým zaměstnancům, zrovnoprávnění žen s muži, částky připadající na daně, sociální pojištění a jiné povinné dávky necht' jsou vypláceny na účet režie podniku, žádáme hygienu v podnicích (umývárny, koupelny, zátíši), všeobecné pojištění zajišťující důchod ve výši nejméně minimální a nejvýše maximální mzdy, bez ohledu na čekatelskou dobu, podíl zaměstnanců na zisku a výkonnostní prémie.

Žádáme všestrannou podporu populace, stupňované přídatky na každé dítě, placené státem, vysoké výbavné novomanželům a jeho odepisování při každém dítěti z 25%, reorganizaci zdravotnictví.

K programu se pojí také desatero československého národního socialismu:

1. Odnacizovat republiku, vybudovat demokracii masarykovskou.
2. Vybudovat národní stát, Československá republika je republikou Čechů a Slováků a jen Češi a Slováci mohou být jejími občany spolehlivými.
3. Nastolit sociální spravedlnost, nahradit kapitalismus socialismem, ale socialismem československým, vyrostlých z našich vlastních, nikoliv cizích myšlenek a tradic a vyhovujícím našim domácím potřebám a zájmům. Hledati sociální spravedlnost ne třídním bojem, ne diktaturou proletariátu, ne revolucemi násilnými a dobrodružnými, ale cestou demokratickou vývojem pokojným.
4. Chránit soukromé podnikání iniciativu a vlastnictví všude tam, kde je účelnější a celku prospěšnější než hospodaření a podnikání veřejné.
5. Střežit demokracii – chránit volný projev mínění a respektovat každé poctivé přesvědčení druhého.

6. Vymoci pronikavou kontrolu ve veškerém veřejném hospodářství, nedovolit zneužívání stranických legitimací. Chceme, aby byli na odpovědná místa dosazováni odborníci. Napravit přehmaty, kterých se dopustila ziskuchtivost, při dělení majetku konfiskovaného nepřátelům a zrádcům, trestat přísně všechnu hospodářskou a politickou korupci.
7. Prosazovat politiku míru v nejužší spojenecké spolupráci s našimi ruskými bratry, jak jsme o to vždy usilovali, ale nevzdávat se přitom přátelství, která jsme získali na evropském západě a v Americe.
8. Hájit národní tradice, neotáčet se při každém větru a konjunkturu a hledat ráj českého srdce a hlubinu české bezpečnosti ve slavných dějinách vlastního národa.
9. Nastolit spravedlnost, spravedlnost naprostou, která měří všem rovně, nikoli justici mstivou a třídní
10. Bratrství v národě.

Osobnosti strany

Do voleb vedl stranu předseda a primátor hlavního města Prahy Dr. Petr Zenkl. Generálním tajemníkem strany byl Vladimír Krajina.¹⁰⁴ Členem strany byl také ministr zahraničního obchodu Dr. Hubert Ripka, post ministerstva spravedlnost zastával Dr. Jaroslav Stránský.¹⁰⁵ Hlavní ženskou postavou a zároveň místopředsedkyní strany byla Františka Zeminová, druhým místopředsedou strany byl Josef David. Významným členem byl také starosta Československé obce sokolské dr. Antonín Hřebík nebo například Ota Hora, který byl předsedou odboru mladých národních socialistů. Předsedou zemědělského výboru byl Václav Mikuláš, a předsedou družstevní komise dr. Ladislav Feierabend. Z oblasti mimo politiku je třeba zmínit žurnalistu Ferdinanda Peroutku.¹⁰⁶ A také šéfredaktora Svobodného slova Ivana Herbena.

Propagace strany

Znakem strany bylo pero a kladivo, lipový list a dva obilné klasy. Barvy strany byly červená, bílá, modrá, tedy československá trikolora. Hlavním periodikem strany byl

---

¹⁰⁴ Vladimír Krajina, člene vedení ilegální Politického ústředí a Ústředního vedení odboje domácího.

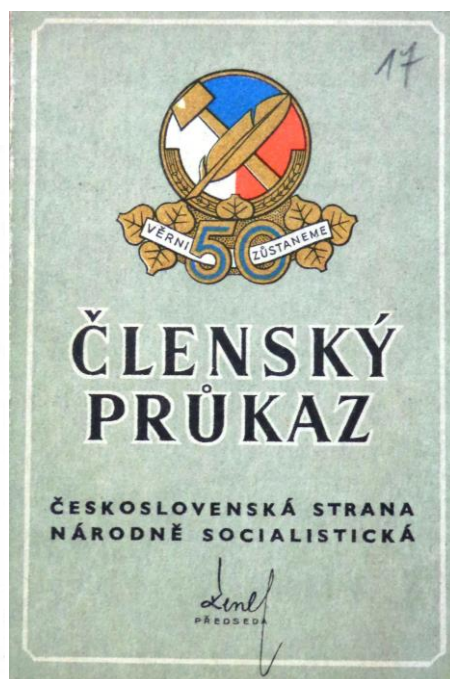
¹⁰⁵ Jaroslav Stránský, lídr kandidátky v Brněnském kraji.

¹⁰⁶ Ferdinand Peroutka řídil periodikum *Dnešek*, kde se výrazně zastával Československé strany národně socialistické, ale zároveň umožňoval vyjádřit názor i příslušníkům ostatních stran.

deník *Svobodné slovo*.¹⁰⁷ Dále pak týdeník Svobodný zítřek, týdeník Přítomnost a také časopis Dnešek. Významnou roli v propagaci strany hrál tiskový koncern Melantrich.

Obr. 29

Obr. 30.

Obr. 31

Stranické odbory

Strana cílila na všechny vrstvy obyvatelstva, měla také svoje speciální odbory, které se touto problematikou zabývaly. Jedná se například o odbor mladých, odbor žen....

Odbor mladých – „Velká část mládeže, zejména mládež středoškolská a vysokoškolská zaujímala negativní stanovisko ke KSČ. Proto hledala oporu tam, kde se proti komunistickým metodám bojovalo, a našla ji zvláště u národních socialistů“.¹⁰⁸ V čele odboru mladých stál poslanec Ota Hora. V roce 1946 měla mládež strany okolo 150 tisíc členů. Důležitou roli z hlediska mládeže sehrálo také

¹⁰⁷ Název *Svobodné slovo*, se začal používat 17. května 1945, po ukončení války se krátce používal název *České slovo*.

¹⁰⁸ Kocian, Jiří. Československá strana národně socialistická v letech 1945 – 48, strana 52.

obsazení postu ministra školství a osvěty Dr. Jaroslavem Stránským. Nejdůležitější a zároveň nejdiskutovanější akcí odboru mladých před volbami bylo vystoupení mladých národních socialistů ze Svazu české mládeže. Důvodem sporu a následného vystoupení byla komunizace jednotného svazu mládeže a také fakt, že jednotný svaz mládeže uspořádal svůj Majáles ve stejném termínu jako odbor mladých národních socialistů ve dnech 10 – 12. května 1946.¹⁰⁹

„Dvanáctý květen žila Praha ve znamení červenobílého karafiátu. Toho krásného jarního dne vyšel přes Václavské náměstí průvod mladých národních socialistů, nadšeně pozdravovaných desítkami tisíc nadšených Pražanů, kteří přišli projevit svou lásku k vlasti a oběma velkým presidentům, Masarykovi a Benešovi. Praha byla právem nadšena a dojata. Takovou radost, živelnou a krásnou neviděla již osm let. Od posledního Vsesokolského sletu neprošlo ulicemi Prahy tolik silného a krásného mládí. Nelitoval jistě žádný z nich, že obětoval nedělní dopoledne a šel pozdravit průvod“.¹¹⁰

Obr. 32.

Obr. 33.

V dobovém tisku z 11. května 1946 čteme, že se Praha začala účastníky sjezdu zaplňovat již ve čtvrtek 9. května. Z Moravy dorazilo sedm zvláštních vlaků. Sjezdová kancelář měla za úkol ubytovat více jak pětadvacet tisíc účastníků. Na programu sjezdu byly jak manifestační, pietní tak kulturní akce. Například položení věnců a kytic na hrob neznámého vojína na Staroměstském náměstí, na hrob T. G. Masaryka v Lánech, k památníku Rudé armády na Smíchově. Dále koncerty

¹⁰⁹ *Svobodné slovo*, 11. 5. 1946, článek *Odchod ze svazu mládeže*: Poté, kdy *Mladá fronta* a jiné časopisy SČM napadly stranu způsobem, který není obvyklý u tiskových orgánů nadstranických organizací a potom, kdy komunističtí členové SČM prosadili na příkaz své strany pořádání tzv. Radostných dnů mládeže, a to takovým způsobem, aby tím rozbili manifestaci pořádanou v týchž dnech naší stranou.

¹¹⁰ Takto nám atmosféru průvodu přibližuje deník *Svobodné slovo*, ze dne 14. 5. 1946, nadpis článku zní *Přes osmdesát tisíc mladých národních socialistů, Masarykova a Benešova mládež manifestovala*.

dechových kapel, karneval, finále soutěže recitačních sborů. Hlavní složkou sjezdu byl manifestační průvod Prahou na Staroměstské náměstí, poté následoval majáles a Benátská noc na Vltavě s ohňostrojem.

Sjezd mladých národních socialistů jasně ukázal ostrou nevraživost mezi národními socialisty a komunisty. „Mladí národní socialisté jsou proti každé totalitě, budou ji potírat. Ovšem pokládáme se všichni za tak rozumné, že se nikdy nesnížíme k metodám S v a z u č e s k é m l á d ě ž e, který patřil a patří komunistické straně“.¹¹¹ Národní socialisté vyčítají jednotnému svazu „kuratorní“ metody vedení.

Nálada před sjezdem mladých socialistů byla zcela určitě vypjatá, agitace Mladé fronty a Svobodné slova se vystupňovala, svědčí o tom například článek o narušování příprav sjezdu neznámými mladíky, kteří úmyslně narušovali přípravy sjezdu¹¹², dále pak falešné telefonní hovory, které měli měnit pořad sjezdu.

V neděli 12. května se tedy konaly dva průvody. Průvod svazu mládeže a průvod národních socialistů. „První byl spíše přehlídkou nejrůznějších typů vozidel z n á r o d ě n ě h o p r ů v o d ů a zvířat, vypůjčených z letenského cirkusu, který je také n á r o d n í m m a j e t k e m, než průvodem mladých. Dobře počítáno zúčastnilo se tohoto podniku Svazu české mládeže na 19 tisíc lidí. Naproti tomu průvod mladých národních socialistů pochodoval ve dvanáctistupech Václavským náměstím déle než dvě a půl hodiny, bylo v něm na 80 tisíc mladých nadšených lidí (členové Sokola, Junáku)“

Průvod byl plný, krojů, vlajek, standard, obrazů prezidenta republiky. S průvodu bylo slyšet sokolský pozdrav „Nazdar“, ale také například slogan „totalita bude bita“ V průvodu je však také nesena standart „Chceme: pevné spojení se Sovětským svazem“ a k tomu vlajky SSSR.

Další hesla, která zazněla v průvodu: Proti každému násilí. – Pro bratrství v národě. – S námi proti každému útlaku. – Poctivost a práce, naše socialisace. – Včera, dnes, zítra, Masaryk. – Bratrství a Svoboda, hlavní statky národa. – Venkov národu, národ venkovu. – Největší dík patří našim maminkám.

---

¹¹¹ *Svobodné slovo*, 11. 5. 1946, článek *Nedáme se nikým zastrašit*.

¹¹² Tato akce, kdy neznámí mladíci obsadili v obecním domě v Dejvicích vchod do dvora a posílali pryč straníky, kteří přišli naplňovat slamníky pro účastníky sjezdu, s odůvodněním, že se změnila dispozice. Což plně zapadá do štvavé předvolební kampaně.

Hesla samozřejmě nebyla jen vážná, ale v mnoha případech humorná až lehce urážlivá:

Nechceme svaz mládeže, když má rudé otěže. – Kdo je v svazu mládeže, ať mu táta nařeže. - Budujeme svojí práci, bez ministra informací. – V SČM je dneska smutek, kdo má rozum ten jim utek. – Svaz mládeže neláká rozumného študáka. –Českým školám třikrát běda, když jim vládne rudý děda. – Rudé zprávy rozhlasu, nemají už ohlasu. – Komunistům více práce, ať nechávají agitace. – Ve Stromovce ani pes, SČM má majáles.

Odbor žen

V čele odboru stála předsedkyně Františka Zeminová, dále například dr. Milada Horáková. „Sociální strukturu odboru tvořily povětšinou učitelky, pošťáčky, úřednice, dělnice, živnostnice, manželky železničářů, vojáků a bývalých legionářů, přičemž mnohé z nich byly aktivně zapojeny v Sokole“. Kromě dvou již zmíněných žen, hájily zájmy žen v parlamentu ještě tyto poslankyně: Dr. Božena Pátková, Jarmila Uhlířová, Jitka Žáčková-Bátková.

Důvody proč by měla československá žena volit práce národní socialisty, strana nastínila takto:

Žena hospodyně, pracující v domácnosti musí být postavena na roveň všem pracujícím lidem v republice.

Strana nejdůsledněji uplatňuje Košický vládní program, který slibuje ženám zrovnoprávnění na poli hospodářském, politickém, kulturním a sociálním.

Ulehčuje práci ženám hospodyním tím, že důsledně bojuje proti vysokým cenám životních potřeb.

Strana vyhlásila boj všem zdražovacím složkám v meziobchodě.

Uplatňuje, aby ženy-hospodyně-manželky byly v rodině v daňovém systému, zejména v zákoně o dávkách z majetku a majetkového přírůstku postaveny na roveň mužům-manželům, aby se jim dostalo stejných výhod jako mužům.

Strana žádá, aby byly ženy voleny do závodních rad, podnikových rad, národních výborů i Národních shromáždění a povolány do vlády republiky.

V zahraniční politice má být důsledně dodržována politická linie presidenta republiky Dr. Edvarda Beneše.

Odbor žen také vyzdvihuje úlohu presidenta Masaryka a Beneše. „Zásluhy našeho drahého presidenta Beneše jsou prostě nesmrtelné. Ve čtvrtstoletí dvakrát zachraňuje naši svobodu a buduje naši samostatnost. A po jeho boku vždy věrná a statečná jeho choť, paní Hana. V ní vidíme vzor, Československé ženy“.¹¹³

Agitace na vojsko

Národní socialisté tak, jako všechny čtyři strany, cílili svoji agitace také na vojsko. V květnu 1946 se jedná o zcela novou skupinu voličů. Strana nabádá vojáky, aby dobře uvažovali, nevěřili slibům, prázdným heslům a nabubřeným frázím. Voják se má rozhodně svobodně, volit demokraticky a pokrokově. Voják se nemá nechat terorizovat a zastrašit, má si svobodně vybrat jakou stranu chce zvolit.

Obr. 34.

¹¹³ ČSNS – ústřední sekretariát, číslo fondu 1062, číslo pomůcky 1584.

Agitace cílená na zemědělce

Další důležitou skupinou, kterou nemohla strana ve své agitaci vynechat, byli zemědělci. Proto byl také založen Národněsocialistický ústřední zemědělský výbor, který byl následně přejmenován na zemědělsko-lesnický. Významnou posilou strany se měl v očích zemědělců stát bývalý agrárník Ladislav Feierabend.¹¹⁴ JUDr. Feierabend byl však před květnovými volbami ostře napadán komunistickým tiskem.

Strana zemědělcům připomíná, aby si vzpomněli, koho poslouchali z Londýna. Byly to pánové Stránský, Ripka a Feierabend. Za jejich hlasy šli tenkrát a měli by jít i nyní.

Volební slogany: Kdo je české víry, volí číslo 4. Po vlasti se heslo šíří, kdo je Čech ten volí čtyři. Kdo chce prospět národu, uposlechně návodu: k prvním volbám chutě míří s kandidátkou číslo 4. Aby snad nevznikla mýlka, naše číslo to je čtyřka.

Agitace v tisku

Hlavními periodikem byl deník *Svobodné slovo*, dále týdeník *Svobodný zítřek*, Peroutkův časopis *Dnešek*. Dále vycházely i krajské týdeníky. V tisku strana nejvíce kritizuje komunistickou stranu, kampaň proti KSČ graduje až do 25. května. Národní socialisté také varují, aby lidé nevhazovali tzv. Bílé lístky.

Jak píše Hubert Ripka ve svém článku *Podle pravdy* z 11. května 1946 v deníku *Svobodné slovo* – Komunisté jsou samozřejmě vedeni, aby usilovali o nastolení komunistického režimu v Československu, je jím vzorem výlučně jen sovětský typ demokracie. Bylo by pošetilé zazlívát komunistům takového úsilí, vždyť jsou k němu povinni podle svého programu. Ale co je jim nutno vytýkat a hlasitě zdůrazňovat, že jejich neupřímnost je právě ta skutečnost, že se dnes z taktického oportunistu otevřeně nehlásí ke svým programovým zásadám a k vlastním cílům. Nehlásí se k nim z důvodu velmi prostého, dobře vědí, kdyby otevřeně vyhlašovali, co jim tane na mysli, k čemu ve skutečnosti směřují, jaký politický a sociální řád chtějí u nás nastolit, že by se od nich odvrátila dokonce i většina těch, kteří s nimi dnes sympatizují.

---

¹¹⁴ Ladislav Feierabend (1891-1969) – byl československý národohospodář, vrchní ředitel Kooperativy (obchodní ústředí hospodářských družstev při agrární straně) a také politik (člen agrární strany). Byl také předsedou Československé obilné společnosti. Stal se ministrem zemědělství de druhé vládě generála Jana Syrového i v protektorátních vládách do roku 1940, kdy emigroval do Anglie. V Londýně se stal ministrem financí exilové vlády. Jelikož nebyla povolena agrární strana, vstoupil do ČSNS. Po únoru 1948 emigroval a zbytek života prožil v emigraci. V roce 1995 mu byl propůjčen in memoriam řád T. G. M. 1. třídy.

Další článek, který tentokrát hájí primátora Petra Zenkla, nese název *Podvrh a lež, co se tiskne v komunistické tiskárně* - Co komunisté proti všem zásadám slušnosti a pravdy chystají: v komunistické tiskárně jak jsme bezpečně zjistili, tiskne se podvržené vydání našeho listu v kterém má být na cti napaden předseda Čs. strany n. s. Petr Zenkl, má tu být otištěna „dokumentární fotografie“ primátora Zenkla spolu s tzv. prezidentem Háchou. Oznamujeme předem, že tato fotografie existuje, a to z Háchovy úřední návštěvy na pražské radnici. Když byl totiž dr. Hácha za druhé republiky zvolen prezidentem, vykonal, stejně jako to učinili vždy oba jeho předchůdci, úřední a zdvořilostní návštěvu u primátora Prahy. Doktor Zenkl nenese žádnou vinu za to, že tehdy měl naprostou důvěru pražského občanstva, stejnou jakou má dnes, a že byl v té době primátorem. Upozorňujeme tedy předem falsifikátory pravdy, že tentokrát se svým „dokumentem“ nepochodí.

Rubrika „Rovně a jasně“ seznamuje čtenáře v článku *Pamflety KSČ s činností sekretariátu ústředního výboru KSČ*. KSČ se pokouší o to, aby se volební zápas zvrhl v „tupení a osobní skandalizování nekomunistů“ Proto není možno věřit, že komunistům jde opravdu o čestnou soutěž ve volbách.

Denní kronika *Svobodného slova* a článek *Kampaň proti komunistům – Záleží jenom na komunistech, co o nich budeme psát*. Ostatně by si měli soudruzi v Rudém právu uvědomit, že se proti nim ostře ohrazují už i sociální demokraté, že k jejich předvolebnímu postupu mají ostré výhrady také lidovci, tedy celkem tři strany proti jedné. Není silné pravděpodobné, že mají pravdu ty tři strany a nikoli komunisté! Tož tedy chovejte se slušně a nebude kampaní.

K bílým lístkům se pojí májový epigram Jana Pixy. „Strachují se komunisté: termín voleb je už blízký. Když už není konto čisté, ať jsou aspoň čisté lístky“.

Dne 14. května, vyšel v deníku *Svobodné slovo* článek s názvem *Pravda zvítězí nad pomluvami*. Článek píše o Petru Zenklovi a jeho pobytu v koncentračním táboře Buchenwald. „Čím se vlastně provinil dr. Petr Zenkl v očích pomlouvačů, provinil se Petr Zenkl nikoli jen tím, že je schopný politik a neohrožený bojovník za pravdu, svobodu a demokracii. Nikoli jen tím, že je předsedou naší strany. Ale provinil se především tím, že žije! Ano, když byla za okupace ve fašistickém tisku o Zenklovi zpráva, že zemřel jako dělník na stavbě dálnice v říši, měl zemřít a když byl v Buchenwaldu určen jako jediný Čech k popravě, neměl se skrýt v podzemí a měl

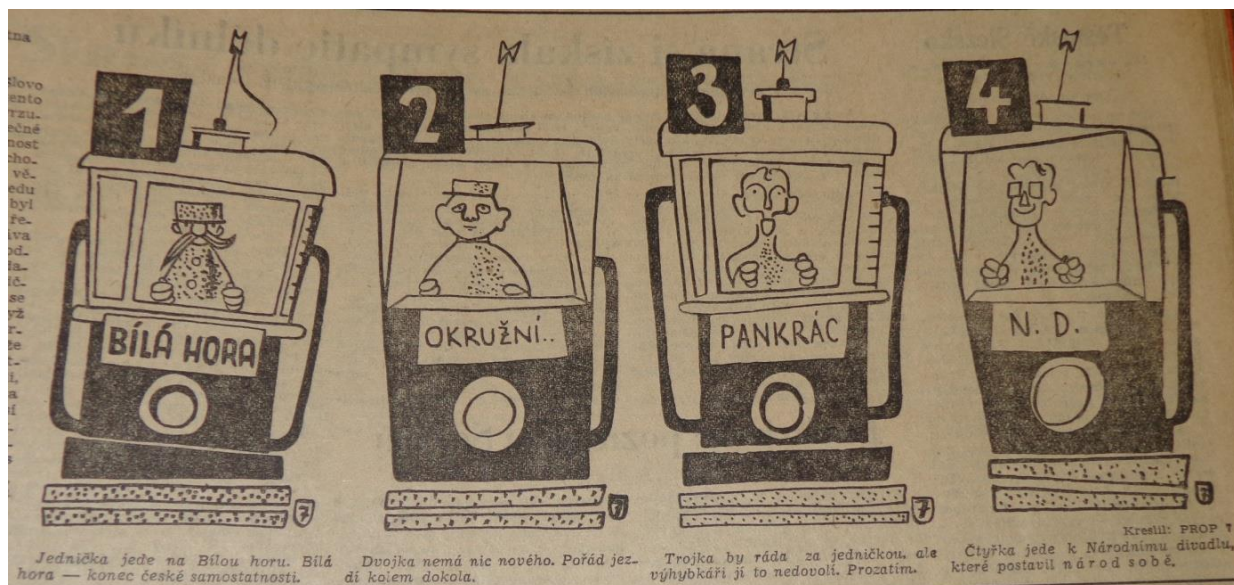
se dát popravít.... Ano, kdyby se byl z koncentráku nevrátil, mohl být dnes slavný, mohlo se mu dostat mnohých poct. Leckterý z těch, kteří dnes organisují skandalizační kampaně, promluvil by dojatě o něm na tryzně“.

Předvolební agitace se dá vtěsnat i do takřka nepolitické věci jakou je kopaná. Článek *S kým jde pražský lid* - Při utkání Československa s Jugoslávií v kopané, když místní rozhlas uvedl, že jsou přítomni ministři – byli z jiných dvou stran, diváci tleskali. Ale když ohlásil přítomnost primátora Dr. Zenkla, tu se v hledišti strhla bouře nadšení, až s nad tím přítomní komunisté podivovali.

Velmi humorný článek s názvem *Škola v cirkuse* vyšel v *Svobodném slově* 14. května v denní kronice: Podle novinářské zprávy je školská krise v Praze tak silná, že nejnovější vysoká škola, vyznačující se tím, že má nejenom profesory, ale i děkany bez vysokoškolského vzdělání, si musela pronajmout cirkus ke svému působení. Asi za 3500Kčs získala prostory cirkusu na Letné, jemuž vládne jako národní správce známý krotitel zvěře Trubka. Adepti politických věd, budou tedy vzdělávání v prostředí, odpovídajícím zhruba celému rázu školy.

Další článek se zabývá JUDr. Feierabendem a vývozem pšenice. Článek nese název *Činí-li dva totéž, není to totéž (jak to bylo s vývozem pšenice a jak je to s vývozem Němců*. „O svátku Práce byla v průvodu komunistů nesena různá hesla, namnoze urážející muže o osvobození republiky zasloužilé. Mezi jinými také heslo „Feierabend vyvážel pšenici. Ďuriš vyváží Němce“. Uvažovali jsme o tom heslu a došli jsme k následujícímu závěru: Feierabend opustil protektorát za velmi nebezpečných okolností a v emigraci spolupracoval v čs. vládě v Londýně jako ministr financí. Jeho rodina byla Němci pronásledována a žalářována. Po svém návratu do osvobozené vlasti, kdy vrací se k práci pro republiku, jsou na něho komunistickou stranou podnikány nejhnusnější útoky.

Karikatury Svobodné slovo

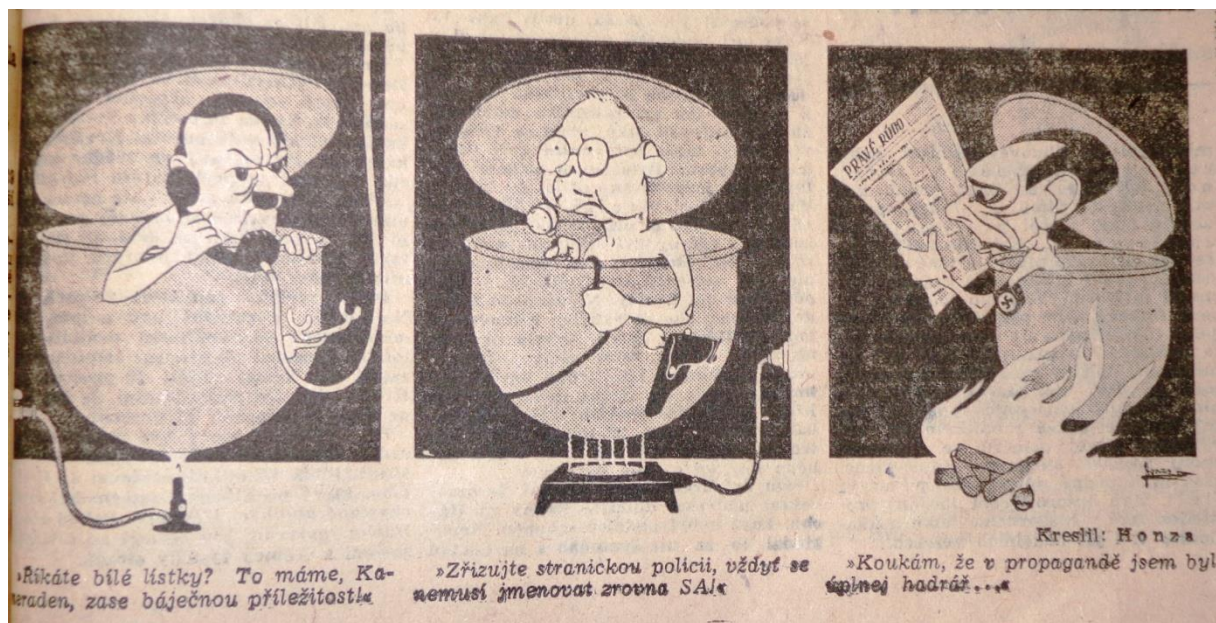
Obr. 35.

Karikatura nám říká: „Jednička jede na Bílou horu. Bílá hora – konec české samostatnosti. Dvojka nemá nic nového. Pořád jezdí kolem dokola. Trojka by ráda za jedničkou, ale vyhýbáři jí to nedovolí. Prozatím. Čtyřka jede k Národnímu divadlu, které postavil národ sobě. Nejostřeji se opět vymezuje autor karikatury proti „jedničce“ Komunistické straně.“

Obr. 36.

Obr. 37.

Karikatura ze dne 25. května, kdy byla již kampaň ČSNS silně zaměřena proti KSČ a přirovnávala její praktiky k NSDAP v době nacistického Německa. „Říkáte bílé listky? To máme Kameraden, zase báječnou příležitost“ --- Zřizujte stranickou policii, vždyť se nemusí jmenovat zrovna SA! --- Koukám, že v propagandě jsem byl úplněj hadrář.“

×

POZNATEK ZE SJEZDOVÝCH DNŮ

Na národa roli dědičné
mají strany cesty rozličné.
Mádež ví, kam která míří,
proto volí číslo čtyři.

—ová

Kreslil: M. F. Lov

»Karle, co se ti stalo?«

»Ale jen tak jsem se na chvíli zastavil na Karlově mostě a oni si mne spletli se sochou.«

¹¹⁵ Karikatura vlevo, naznačuje „spojení mezi ČSD a KSČ. Karikatura vpravo 1. Takhle se dá také balancovat. 2. 68

Předvolební letáky

Obr. 42.

zastaralý způsob lidové dopravy. 3. doufám, že tam s tímhle vehiklem také dorazím. 4. takhle se jede nejspolehlivěji k cíli.

Hradčany,

chlouba naší vlasti a stověžaté matičky Prahy! Vzpomeňte s námi, jak jsme trnuli hrůzou, když rozhlas v revoluci hlásil — Hrad hoří! — onen hrad, který je pro nás symbolem státní svrchovanosti a státní nezávislosti.

K pražskému hradu upíráme své zraky, když vám, draží spoluobčané, říkáme, že

chceme, aby náš stát byl

státem národním, bez Němců a menšin,

státem bez vykořisťovatelů a vykořisťovaných,

státem, ve kterém majetek, jehož nabytí dělník, živnostník, úředník a zemědělec svou poctivou prací, je nedotknutelný,

státem právním, ve kterém jsou trestáni zločinci i zrádci, ale ve kterém nesmějí trestu uniknout ani zlovolní udavači a ti, kdož usilovali a usilují o cizí majetek,

státem demokratickým, ve kterém nesmí býti v žádném úseku státní a hospodářské správy místa pro nacistické metody, korupci a teror,

státem československým, ve kterém jest zájem Československa nad zájmem stran a tříd a ve kterém budeme žít po svém, tak, jak nám to nejlépe vyhovuje,

státem, v němž žijí občané v klidu a bezpečí,

státem pokojného vývoje a bratrské spolupráce jednotlivců a celého národa.

Pojďte s námi,

volte

československou stranu
národně socialistickou

volte

Obr. 44.

Obr. 45.

Každý Syčák Členem

Obr. 47.

Již nikdy

Konec Samostatnosti České

Obr. 48.

ČTVRTÉHO KVĚTNA 1945 zbavili se čeští lidé strachu z těch, kteří se vychloubali, že jsou na světě nejsilnější a nejmocnější.

26. KVĚTNA zbavovali čeští lidé Prahu a jiná města německých nápisů a tabulek. Při vzpomínce na tuto historickou čt y ř k u odevzdají čeští lidé dne 26. května kandidátku číslo č t y ř i, aby vyčistili vzduch od zbytků strachu a umožnili dokonalé „odnacisování“ veřejného života. V neděli zaplní urny kandidátka čs. strany národně socialistické číslo

Obr. 49.

Republice více práce!

1,000.000 pracovních hodin každou neděli věnujeme republice!
20 let jsme rozvraceli stát, proto vzniklé škody nahradíme!

Budeme každou neděli pracovat zdarma, celkem 84 let,
2 měsíce, 4 dny a 6.30 hod., aby byly v minulosti vzniklé
škody nahrazeny.

Vstupte k nám. Volte nás!

Bude-li nás dvojnásobné množství, budeme pracovat
pouze 42 let, 1 měsíc, dva dny a 3.15 hodin.

Komunistická strana Československa.

Obr. 50.

Kandidátka čs. strany národně socialistické

dostala největší číslo. Je to dobrý příslib ke dni 26. května.
Největší číslo — největší počet hlasů!

Jdeme k vítězství. Volte proto všichni kandidátku

čs. strany národně socialistické číslo

4

Obr. 51.

Všechen pracující lid

v továrnách, dílnách i obchodech žádá mír v zemi

a proto se přičiní o vítězství

kandidátky čs. strany nár. socialistické číslo

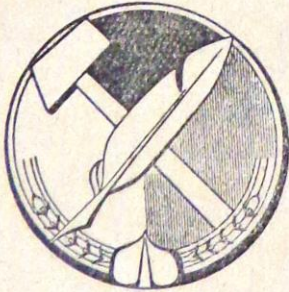
4

Obr. 52.

Komunistická strana Československa
Krajský výbor Brno
Komise státního veř. zaměst.

ARCHIV
ÚSTAVU DĚJIN KSČ
číslo přílohy 54600
číslo protokolu

Československá strana národně socialistická vyrostla z českých kořenů, z české duše, jako odpor germánské rozpínivosti. Její padesátileté trvání prokazuje, jak je potřebná pro dobrý vývoj dělnické třídky v Československu. Otázku národa chápe strana podle Masarykovy ideje jako soubor lidí, kteří spolu žijí. To předpokládá milovat se navzájem a milovat především ty, kteří toho nevíce potřebují — všechny sociálně slabé.

Primátor dr PETR ZENKL

Obr. 53.

Typický volič strany – pamětník

Kdo byl vlastně voličem národních socialistů? Na tuto otázku není jednoduché odpovědi. Jádrem voličů byli zcela určitě příslušníci sokola, bývalí legionáři a celkově vyšší společenská třída, která si přála pokračování systému první republiky. Na příkladu pamětníků se pokusím nastínit profil voliče národních socialistů.

První pamětnicí je paní Helena Hačecká, v roce 1946 Helena Sumová. Paní Hačecké bylo v době voleb dvacet let, žila v Praze na Karlínském náměstí v domě manželových rodičů.¹¹⁶ Manželem paní Hačecké byl JUDr. Antonín Sum, osobní tajemník Jana Masaryka.¹¹⁷

Jak říká pamětnice: „Sice trošku váhala, protože ve dvaceti neměla ještě jasný názor. Tatínek (tchán) všechny ne přemluvil, ale přesvědčil, aby volili národní socialisty, protože to už tehdy zřejmě jako všecko tušil. Na tchána hodně dala, protože byl světzalý člověk.

Co se týče agitace, si paní pamatuje plakáty na domech, oknech. Kupovala si deník *Svobodné slovo*. Paní zdůrazňuje, že hlavním motivem agitace byl masarykovsko-benešovský motiv.

„Komunisté si získali voliče svými sliby. Byli to většinou lidi, kteří na tom byli hůř, finančně a tak, ono je to pochopitelný, já se nějak nad ty lidi nepovyšuju, ale jistě potom někteří viděli, že to není to, co se slibovalo“. Říká paní Hačecká k otázce voličů KSČ.

„Ostatní strany kromě komunistů jsme považovali za slušně, přestože jsme je nevolili.“

V případě paní Hačecké je volba národních socialistů zcela pochopitelná, patřila k vyšší společenské vrstvě a navíc její rodina propagovala masarykovsko-benešovskou linii.

---

¹¹⁶ Tchán paní Hačecké, Antonín Sum, byl atašé v Americe a generální konzul ve Vídni.

¹¹⁷JUDr. Jan Antonín Sum – (1919-2006) – právník, účastník odboje, osobní tajemník Jana Masaryka, odsouzen v procesu s Miladou Horákovou. Po propuštění pracoval jako kominík.

Druhým pamětníkem národních je pan inženýr Vladimír Prchlík, který se narodil v roce 1929, a v době voleb mu bylo sedmnáct let. Pan Prchlík bydlel v době voleb v Praze na Spořilově a byl aktivním členem Sokola.

„Členové komunistické strany měli vstoupit do Sokola a tím tuto organizaci nepřímou ovládnout, což se stalo i na Spořilově“. Už před válkou byla tělovýchova spojena se stranami, Sokol byl obvykle doménou národních socialistů, sociální demokraté měli dělnické tělocvičné jednoty, což byla konkurence Sokola, strana lidová měla svůj spolek Orel, kde byli vedoucí cvičitelé kněží.“

„Do Sokola se přihlásil také Gottwald a Zápotocký. Poté co vyšlo nařízení, že mají komunisté vstupovat do Sokola, přišlo najednou 40 přihlášek. Co s nimi? Oni se vlastně tím počtem zařadili mezi ty klasický sokoly, zavedli cvičení koedukovaný, po vzoru Sovětského svazu. Mnohé sokolky díky tomu přestaly chodit, že je muži okukují“.

Jak říká pan inženýr, nejsilnější agitace byla komunistů, kteří sloučili všechny výsledky války a odboje jako by to byli všechno oni. Národní socialisté se až příliš vraceli k první republice Masarykově. „I okolnost, že komunisté měli jedničku, mohla straně pomoci“.

Zajímavou myšlenku, kterou pan inženýr srovnává, je vítězství strany Ano v posledních volbách na Spořilově, do té doby vždycky zvítězila ODS. Což může být paralela k vítězství v roce 46. „Společnost se nechala nebo se nechává dost často přesvědčit, nebo jde radši do něčeho, co slibuje nějakou změnu“.

„V roce 46 byla veliká sucha, neurodilo se prostě.“

Pan Prchlík, který je od pěti let členem Sokola, byl sice v době teprve sedmnáctiletý mladík, ale jeho rodiče byli voliči národních socialistů. Nejdůležitější roli zde hrálo členství v sokolské obci.

Pamětník pan Miloslav Kučera¹¹⁸, Dřísy, člen Sokola, ročník 1922, jeho otec byl okresním předsedou (důvěrníkem) národních socialistů, dříve legionář. V roce 1945 se stal otec pan Antonín Kučera předsedou místního národního výboru.

---

¹¹⁸ Pan Kučera byl dvakrát odsouzen za protistátní činnost. Byl vyznamenán jako příslušník třetího odboje.

V sídle ČSM v Praze zjistil, že svaz řídí pouze komunisté, otec ho poslal za dr. Bajzou, kterému tyto informace sdělil. Poté jezdil společně s dr. Bajzou, který agitoval mládež. Před projevem dr. Bajzy měl úvodní slovo.

„Před volbami si strhávaly jednotlivé strany v noci plakáty“.

„Přišli za mnou komunisté, abych zorganizoval komunistickou mládež, tak sem je vyhnal samo sebou“.

„Lidi neměli šanci něco zažít, najednou komunisti vylezli, v první republice byli na chvostě parlamentu, komunisti najednou hurá objevili se jako všemocný, tamhle dostaneš, tohle dostaneš.... Sliby, sliby, sliby“.

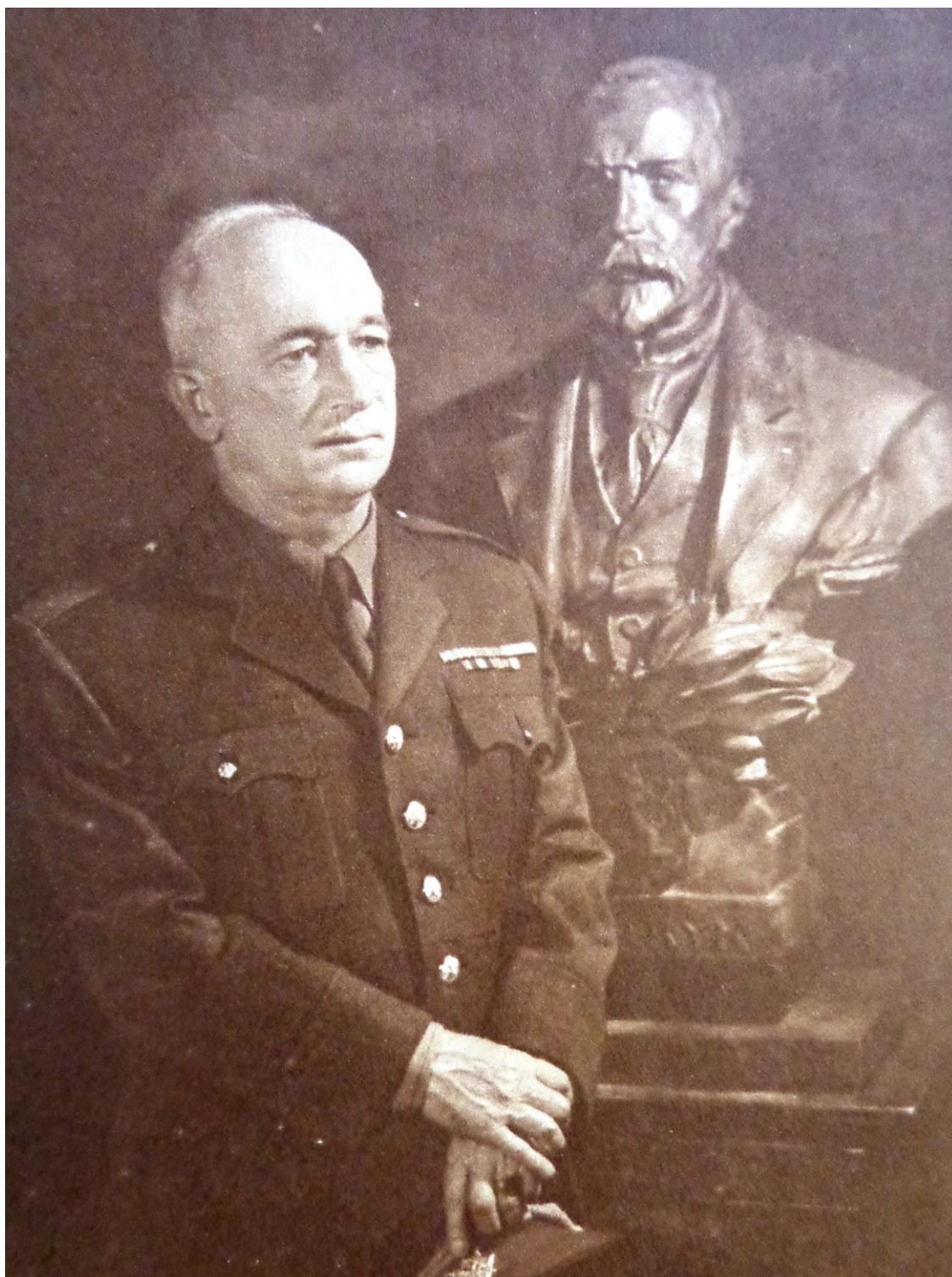
Pan Kučera stejně jako jeho otec volili oba ČSNS, je s podivem, že v obci Dřísy zvítězila v květnových volbách právě Národně socialistická strana. V kronice obce se dočteme „Již od začátku letošního roku se agitace jednotlivých stran naplno rozjela politickými projevy, kterých bylo také v Dřísech několik. Volby se konaly 26. května v budově obecné školy. K volbám se dostavilo 585 voličů, kteří odevzdali 582 platných hlasovacích lístků. Výsledek voleb byl následující: kandidátka číslo 1. komunisté – 78 hlasů. Kandidátka číslo 2. – lidovci 162 hlasy. Kandidátka číslo 3. – sociální demokraté 74 hlasy. Kandidátka číslo 4. – národní socialisté 266 hlasů. Neplatné 3 lístky a bílé 2 lístky.“

Na otázku, jestli si pan Kučera myslí, že Rudá armáda a její vítězství mohlo ovlivnit voliče, odpovídá jasně, že ne! „Ne já bych stoprocentně skoro řekl, že ne. Nějaká idea nebo to že Rusové vyhráli, my jsme je viděli, co to tady byli, tenkrát oni sem přijeli v pětáctyřicátém roce, přišli sem dva, tady šuplíky vybrali a tak dále, otec si nevěděl rady, tak si navlíknul legionářskou uniformu s medailema. Přišel sem a hned vypadli. V nemocnici udělali nepořádek, tak jsme viděli co to je za branži“.

Shrnutí

Národní socialisté počítali s podporou až 1 800 000 hlasů, tento předpoklad však strana nesplnila. Strana získala ve volbách 1 298 917 = 23. 66 % hlasů v českých zemích přepočteno na mandáty 55. Národní socialisté byli hlavní alternativou proti Komunistické straně, odvolávala se na prezidenta Masaryka a Beneše. „Nejen ústy, ale celým srdcem jsme za programem Masarykovým a Benešovým. Nejbližší spolupracovníci presidentovi z doby emigrace jsou vedoucími kandidáty čs. strany

národně socialistické“.¹¹⁹ ČSNS zdůrazňuje význam voleb jakožto boj o záchranu demokracie. **Jak hlásí titulní strana svobodného slova z 26. května 1946, vstupovala ČSNS do voleb za Masaryka, Beneše, národně a socialisticky.**

Obr. 54.

---

¹¹⁹ *Svobodné slovo* 23. 5. 1946.

Obr. 55.

¹²⁰ Na vztah národních socialistů a prezidenta Masaryka ostře reaguje komunistická strana. Na VIII. sjezdu KSČ Václav Kopecký prohlásil: Masaryk nebyl socialista, jak by někteří lidé chtěli nyní dodatečně tvrdit. A zvláště Masaryk nebyl národní socialista, jak se to nerozpakují z agitačních důvodů tvrdit ve *Svobodném slově*.

Komunistická strana Československa

V roce 1921 na květnovém sjezdu vzniká Československá komunistická strana.¹²¹ Jejím prvním vůdcem a předsedou se stal Václav Šturc, místopředsedou pak bývalý sociální demokrat Bohumír Šmeral. „Komunistická strana Československa vznikala od periferie k centru, tzn. od hnutí marxistické levice národnostních menšin k českému dělnickému hnutí a k Praze“.¹²² Na počátku února 1923 se v Praze konal 1. řádný sjezd komunistické strany, kterého se zúčastnilo více než 150 delegátů zastupujících přes sto tisíc členů strany. Strana byla členem komunistické internacionály.¹²³ Strana potřebovala vymýtit sociálnědemokratické a nacionální prvky, jejím novým programem se stala bolševizace. „Kongres definoval hlavní rysy bolševizace strany takto: Strana musí jak v legálních, tak v ilegálních podmínkách udržovat těsné spojení s pracujícími, být tlumočnickem jejich potřeb a tužeb, uplatňovat pružnou politiku a umět využívat všech strategických rezerv v boji proti třídnímu nepříteli. Musí být skutečně revoluční, marxisticko-leninskou stranou, která jde za svým cílem a za všech podmínek bojuje za přiblížení vítězství nad buržoazií“.¹²⁴ Po druhém sjezdu strany se začali vytvářet závodní organizace. Ve volbách v roce 1925 získává strana 934 000 hlasů a po straně Agrární, která získá jen o necelých 40 000 víc hlasů, je na druhém místě. Po V. sjezdu strany 18. - 23. února 1929 se po čistce ve straně dostává k moci Klement Gottwald.¹²⁵ „Na V. sjezdu zvítězila marxisticko-leninská linie, která organicky spojovala bezprostřední úkoly komunistů s perspektivním cílem – svržením kapitalismu a nastolením diktatury proletariátu. Tato linie byla výrazem schopnosti tvořivě uplatnit marxismus-leninismus v podmínkách Československa“.¹²⁶ Generální tajemník strany Klement Gottwald se v roce 1929 dostává také do parlamentu. „Na obvinění, že je manipulován Moskvou, před shromážděním zvolal: Jsme Stranou československého proletariátu a naším nejvyšším revolučním štábem je skutečně Moskva. A my se do Moskvy chodíme učit, víte co? My se od ruských bolševiků do Moskvy chodíme učit, jak vám zakroutit krk. A vy víte, že ruští bolševici jsou v tom mistry“.¹²⁷ Díky bolševizaci strany však straně začne ubývat jak členská základna, tak i počet voličů,

¹²¹ Název poté změněn na Komunistickou stranu Československa.

¹²²Rupnik, Jacques. Dějiny Komunistické strany Československa, strana 54.

¹²³ Komunistická internacionála, mezinárodní organizace komunistických stran se sídlem v Moskvě. V roce 1947 přejmenována na Kominformu, zrušena Chruščovem v roce 1956.

¹²⁴ Ústav Marxismu Leninismu ÚV KSČ, přehled dějin KSČ, strana 120.

¹²⁵ Do té doby byla ve straně u moci tzv. Historická pravice, v čele s Bohumírem Šmeralem.

¹²⁶Ibidem, strana 137.

¹²⁷Rupnik, Jacques. Dějiny Komunistické strany Československa, strana 85.

zmenšili se také odbory Komunistické strany. Světová hospodářská krize straně pomohla, každá krize napomáhá extremistickým stranám a nezaměstnaní dělníci v Komunistické straně mohli najít jinou a zajímavou alternativu. Za zmínku stojí projev Klementa Gottwalda z 21. prosince 1929. „Budeme se rvát s vámi a s vaší vládou o každou skývu chleba pro dělníky a drobné zřizence, budeme se bít o ulice a svobodu tisku. A v průběhu těchto denních bojů pracující lid pozná, že je nutno a možno úplně zúčtovat s vaším režimem: ozbrojeným povstáním, sociální revolucí, diktaturou proletariátu. Aby proletáři mohli vyvlastnit banky, fabrikanty a keřasy! Aby zemědělci a malí rolníci mohli vyvlastnit velkostatkáře! Aby utlačované národy tohoto státu mohly svrhnout své utlačovatele. Přejde Vás smích! My tento svůj boj, povedeme bez ohledu na oběti, houževnatě, cílevědomě, do té doby, až vaše panství bude smeteno“.¹²⁸ V roce 1930 vzniká masová proletářská organizace Svaz přátel SSSR. V parlamentních volbách v roce 1935 získává strana necelých 850 000 hlasů, obsazuje čtvrté místo a získává deset mandátů. V prezidentských v prosinci 1935 komunističtí poslanci podpořili volbu Edvarda Beneše. Po prezidentské volbě a následné amnestii v roce 1936 se do Československa vrací Klement Gottwald.¹²⁹ Poslední předválečný sjezd strany se konal v roce 1936, byla již zmiňována nutná obrana vůči fašismu. Strana také podporovala dobrovolníky bojující ve Španělsku, kde bojovala 2500 československých bojovníků.¹³⁰ „Kampaň na pomoc Španělsku se vedla pod heslem: U Madridu se bojuje za Prahu“.¹³¹ Po Mnichovu 1938, vláda generála Jana Syrového 20. října činnost KSČ zastavila, strana se tedy přesouvá do ilegality. Již předtím odjíždějí přední představitelé strany na příkaz kominterny do exilu, Gottwald, Slánský, Kopecký, Köhler do Moskvy, Karel Kreibich, Václav Nosek do Londýna, Jan Šverma a Vladimír Clementis do Paříže. Během okupace strana vybudovala ilegální síť pracovníků a začala budovat ilegální revoluční národní výbory. Ukázkou ilegální práce strany je výzva ilegálního komunistického časopisu vydaného na Moravě 1. dubna 1945. „Soudruzi úderníci, vojáci revoluční armády! Jen několik dnů nás dělí od chvíle, kdy se budeme hlásit velitelům Rudé armády k dispozici. Nadešel Váš čas! Slovo v příštích dnech máte v první řadě vy, vojáci nového Československa. Komunistická strana, která vás vede a zná, která spolupracuje úzce s vašimi veliteli, vás zdraví, důvěřuje vám a spoléhá. Jste

---

¹²⁸ Ústav Marxismu-leninismu ÚV KSČ, Přehled dějin KSČ, strana 149 – 150.

¹²⁹ Klement Gottwald utekl do Sovětského svazu, protože na něj byl v souvislosti s vydáním letáku „*Ne Masaryk, ale Lenin!*“ vydán v roce 1934 zatykač.

¹³⁰ Mezi dobrovolníky byl například František Kriegel, který ve Španělsku působil jako lékař.

¹³¹ *Ibidem*, strana 173.

revoluční armádou, které spolu s Rudoarmějci nejen vyžene okupanty, ale i zrádce a nepřátele z řad čes. národa. Jste lidovou armádou, v jejichž řadách rostou nám generálové příští naší branné moci. Vyrazte k poslední zteči! ..... V každém místě se spojte s org. KSČ a nár. výborem ke spolupráci. Není-li NV – utvořte jež“.¹³² Milníkem z pohledu KSČ je také podepsání Smlouvy o přátelství a vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi SSSR a ČSR, kterou Edvard Beneš podepsal 12. prosince 1943.¹³³ Po konci války a návratu do vlasti měli komunisté nejlepší výchozí pozici pro nadcházející volby.

Organizace strany

Základní organizační složkou komunistické strany byly místní organizace. Místní organizace měly být založeny v každé obci. Další důležitou složkou byli závodní organizace strany. Rudolf Slánský podporoval zakládání závodních organizací a argumentoval tím, že „Na závodech je soustředěna největší masa pracujícího lidu“.¹³⁴ Organizace se dále členily na okresní a krajské. Nejvyšší orgán byl tak jako u jiných stran, sjezd strany v době mezi sjezdy potom ústřední výbor. Stranu však spíše řídil užší okruh funkcionářů, tzv. Předsednictvo Ústředního výboru komunistické strany Československa. Komunistická strana si vytvářela silný úřednický aparát. „V letech 1945 – 1948 měla ve svém aparátu zaměstnáno zhruba tolik placených pracovníků jako všechny ostatní politické strany dohromady“.¹³⁵

Osobnosti strany

Do voleb vedl stranu předseda soudruh Klement Gottwald.¹³⁶ Post generálního tajemníka strany zastával soudruh Rudolf Slánský. Členem vlády byl také ministr vnitra Václav Nosek, dále pak za KSČ ministr informací Václav Kopecký.¹³⁷ ministrem školství a osvěty byl prof. Zdeněk Nejedlý.¹³⁸ Z ostatních členů strany stojí za zmínku tyto osobnosti: Bohumír Šmeral, Antonín Zápotocký, Julius Fučík.

---

¹³² Z dokumentu – Cesta ke květnu.

¹³³ Klement Gottwald okomentoval podpis smlouvy takto: Sny nejšlechtnějších myslitelů našich národů se splnily: naše slovanská lípa se opírá o mohutné ruské, slovanské dubisko.

¹³⁴ Malíř Jiří, Politické strany – Vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu 1861-2004, strana 1134.

¹³⁵ Ibidem, strana 1136.

¹³⁶ Klement Gottwald, lídr kandidátky v prvním volebním kraji, v Praze.

¹³⁷ Václav Kopecký, číslo jedna na kandidátce Libereckého kraje

¹³⁸ Prof. Zdeněk Nejedlý, číslo jedna na kandidátce v Hradeckém kraji.

Propagace strany

Jako každá strana měla i KSČ svůj barvu v tomto případě rudou, svůj znak srp a kladivo a také svoje hlavní volební heslo „Republice více práce to je naše agitace“. Díky zákazu Agrární strana se strana zmocnila tiskových podniků této strany, hlavním periodikem strany bylo *Rudé právo*, dále pak periodikum určené mládeži – *Mladá fronta* a další periodika např. *Rovnost*, *Nová svoboda*. V propagaci strany sehrál významnou roli i post ministra informací. „Po válce byl obecný nedostatek papíru, a protože jiná než tištěná média kromě rozhlasu neexistovala, stalo se jeho přidělování velmi důležitým. Agendu ohledně tisku a rozhlasu spravovalo ministerstvo informací, jež řídil komunista a ideolog Václav Kopecký“.¹³⁹

Volební Slogany: Republice více práce to je naše agitace. Vyvezeme v jedné káře – Němce, zrádce, šmelináře! Republika bude pevná – vyhraje-li číslo 1. Na hřebíček palička, na reakci jednička. Je to pravda, je to jistý – Praha volí komunisty.

Obr. 56.

Obr. 57.

Obr. 58.

¹³⁹ Duchoslav, Petr. Politický vývoj Československé sociální demokracie v letech 1945- 1948, strana 53.

VIII. sjezd strany

Sjezd Komunistické strany Československa, se konal ve dnech 28 – 31. března 1946 ve velkém sále pražské Lucerny, za účasti celého vedení strany, představitelů ostatních vládních stran (za sociální demokracii – Laušman, Vilím, za ČSNS – Petr Zenkl, dr. Krajina, dr. Matouš, za ČSL poslankyně Trojanová), i zahraničních hostů (zástupci komunistických stran z Jugoslávie, Řecka, Velké Británie, Dánska, Belgie, Švédska) a také tisku (Reuters, Tass, United Press). Na sjezdu byli i zástupci z řad umělců například E. E. Kisch. Hosty vítají velké portréty Edvarda Beneše, Klementa Gottwalda, Marxe, Engelse, Lenina a Stalina. Sjezd byl zahájen fanfárami z Libuše. Po úvodním projevu soudruha Noska se postupně vystřídali zástupci všech ostatních politických stran. Za zmínku stojí projev předsedy ČSNS „Každý z našich politických stran představuje dnes určitý světový názor. A každá je samozřejmě přesvědčena o tom, že její světový názor je správný. Každá dnes bojuje za jeho uskutečnění a každá jistě věří v jeho vítězství, ale směr, kterým se bere vývoj našeho státu, vytváříme a chceme vytvářet všichni dohromady vůlí k dohodě a ochotou k ústupkům. Jinými slovy demokraticky. Věřím, že tato cesta je správná“.¹⁴⁰ Na sjezdu byla také přítomna řada delegací, které přivezli straně dary, zástupci podniku Tatra darovali straně osmiválcový automobil. „Nechť tato Tatra slouží ještě k většímu a rychlejšímu vzrůstu naší strany a pomáhá zajistit vítězství v nastávajících volbách“.¹⁴¹ Sněm také zvolil předsedy a členy sjezdových komisí, předsedou volební komise se stal Antonín Zápotocký. V nudných a oslavných projevech vystupuje do popředí projev generálního tajemníka švýcarské strany práce Hofmeiera „Reakce se pokouší pomlouvat republiku, označuje ji za tzv. východní demokracii a staví ji k protikladu tzv. jediné opravdové demokracii západní. My kdož, jsme občany nejstarší demokracie, dobře víme, že vaše lidová republika je mnohem blíže opravdové demokracii než naše. Ať žije československá demokratická republika, ať žije veliká Komunistická strana Československa“.¹⁴² Dle referátu soudružky Švermové strana splnila svůj úkol a má již přes milion členů. Jedním z témat jejího projevu jsou také nadcházející volby „Naše práce mluví za nás a proto můžeme jít s jistotou do voleb. Spoléháme na své organizace, spoléháme na své členy a věříme, že i noví členové se zaslouží o to, aby strana vyšla z voleb co nejsilnější. A znovu opakují: nejspolehlivější zárukou bude, když každý člen

---

¹⁴⁰ Protokol VIII. sjezdu KSČ, strana 22.

¹⁴¹ Ibidem, strana 28.

¹⁴² Ibidem, strana 60.

opravdu získá ve svém okruhu tři voliče“.¹⁴³ Další důležitý projev přednesl Václav Kopecký, jeho projev se zabýval kulturní politikou strany „Pokud jde o náš poměr k náboženství a k církvi, prohlašujeme, že úplně uznáváme demokratickou zásadu svobody svědomí a náboženského vyznání stejně, jako uznáváme svobodu výkonu náboženských obřadů...Chceme přitom uskutečnit plné zrovnoprávnění všech církví“.¹⁴⁴ Ke kulturním záležitostem hovoří Kopecký takto: „Jestliže chceme pěstovati i v kulturní politice slovanskou, východní orientaci, tak to arciť neznamená, že bychom se chtěli ohraditi nějakou čínskou zdí proti hodnotné kultuře západu a nepočítati s velkým kulturním bohatstvím západních zemí!“.¹⁴⁵ Na sjezd byl také pozván miliontý člen strany soudruh František Ježek. VIII. sjezdu se dohromady zúčastnilo 1038 delegátů, z tohoto počtu 876 mužů a 162 žen. Za předsedu strany byl nadále jednomyslně zvolen Klement Gottwald.

Obr. 59.

---

¹⁴³Ibidem, strana 97.

¹⁴⁴Ibidem, strana 118.

¹⁴⁵Ibidem, strana 122.

146

Obr. 60.

Program strany

Tak jako všechny strany i KSČ prosazovala Košický vládní program, který sama v podstatě vytvořila. K nastínění programu vycházím z protokolu VIII. sjezdu strany, kde byly prodiskutovány všechny důležité otázky a dále pak z příručky „Koho volit?“ vydanou v předvolebním období.

Komunistická strana zdůrazňuje, že varovala před Hitlerem a nebezpečím fašismu. Strana prohlašuje, že se ukázala nejprozíravější v bojích nejstatečnější a nejobětavější. Dle tvrzení strany imperialistický západ vydal náš stát na pospas Hitlerovi. „Jediný, kdo nám nabízel pomoc, byl SSSR, ale pomoc Sovětského svazu nebyla přijata proto, že čeští reakční velkokapitalisté nechtěli vést válku proti Hitlerovi, v němž viděli ochránce svých třídních privilegií“.¹⁴⁷

Po osvobození se strana mohla odvolat na projev Klementa Gottwalda v parlamentu 11. října 1938. „My především národem a světem prohlašujeme, že vláda neměla ani

¹⁴⁶ Zahajovací projev soudruha Václava Noska.

¹⁴⁷ Koho volit? Programy politických stran. Naše vojsko, Praha, 1946, strana 116.

ústavního a politického práva kapitulovat, Lid chtěl bojovat. Armáda chtěla bojovat. Celý národ chtěl svou zemi bránit všemi prostředky“.¹⁴⁸

Komunisté se zasloužili o vznik Národních výborů, které nahradili orgány státní správy. Strana upozorňuje, že vznikem Národních výborů lid získal přímou účast na státní moci veřejné a novým systémem byla nahrazena policejně byrokratická správa, která byla převzata od Rakouskou-uherské monarchie.

Dalším bodem programu je odsun Němců a Maďarů a znovuosídlení českého pohraničí.

Co se týče znárodnění hlavních úseků národního hospodářství, strana ujišťuje, že se nejedná o znárodnění pro dnešek nebo pro další zítřek, ale navždy! V hospodářství je nutné zbavit se všech problémů způsobených válkou. Musí se podpořit mechanizace v zemědělství a industrializace státu. Strana se nechce vydat cestou inflace, ale naopak se strana bude snažit o postupné snižování cen a tím zvyšování reálné hodnoty mezd a platů.

Změnit se má také systém sociálního pojištění. Strana připravuje velké dílo, tzv. Národní pojištění, jimž se má ve smyslu vládního programu zabezpečit pro případ nemoci, úrazu a staroby nejen dělník, ale také rolník, živnostník a pracující intelektuál.

Nejdůležitější věcí je však usilovná práce i proto strana vytyčila heslo „Republice více práce, to je naše agitace“

Další důležitou věcí pro budování republiky je dle strany jednota a to zejména v těchto organizacích – ROH, jednotný svaz zemědělců, jednotné družstevnictví, jednotný svaz mládeže a bohdá také budoucí jednotné hnutí tělovýchovné.

Strana hlásá ten nejnárodnější program, bude se snažit pěstovat československý patriotismus. „Naproti tomu česká buržoazie v rozhodující chvíli zkrachovala na celé čáře nejen politicky a mravně, ale i ideologicky“.

Strana dále propaguje myšlenku nového slovanství, „Což nemá nic společného se starým reakčním panslavismem – pod jehož štítem staré Rusko chtělo vnucovat svoji

---

¹⁴⁸Ibidem, strana 117.

moc druhým slovanským národům. Slovanská vzájemnost dostává nyní za cíl, aby slovanské státy a národy se cítily vzájemně bratrsky spjaty“.

Co se týče vnitřního života republiky, základní ideou strany je lidová demokracie. Nikoli demokracie pro bohaté jako za první republiky, ale nová lidová demokracie. Dnes přechází moc do rukou národa v jeho lidovém ztělesnění představeném dělníky, rolníky, živnostníky a inteligencí.

Posléze vytyčujeme heslo: Přes znárodněné hospodářství k novému sociálnímu životu v republice! Znárodněné hospodářství otevírá nejkrásnější perspektivu pro všechny tvůrčí síly. Vytváří předpoklady, aby sociální vývoj mohl pokojně jít kupředu k novým formám a posléze k socialistickým formám života. Vytyčujeme tento program jako komunisté věrní socialistickým cílům, věrní zásadám vědeckého socialismu, zásadám marxismu-leninismu.

Strana plně uznává demokratickou zásadu svobody svědomí a náboženského vyznání, stejně jako uznáváme svobodu výkonu náboženských obřadů. Domníváme se, že není nebezpečný ten, kdo v boha věří, ale ten, kdo boha zneužívá, a kdo pod pláštíkem náboženství sleduje dnes reakční protidemokratické, protisociální a v podstatě i protikřesťanské snahy. Chceme poskytnout státní uznání demokraticky všem církvím, podobně jako chceme zajistit plnou legalitu a rovnoprávnost s církvemi i hnutím bezvěrců.

Strana se také vymezuje vůči pokusům stavit KSČ do protikladu s T. G. M., strana přejímá z Masaryka jeho demokratické a humanitní ideály, jež v nové formě uplatňuje. Strana má upřímnou úctu k Masarykovu dílu a jedná v duchu Masarykovy lásky k pravdě, když praví, že pro nynější vývoj již jen Masarykovy ideje nedostačují.

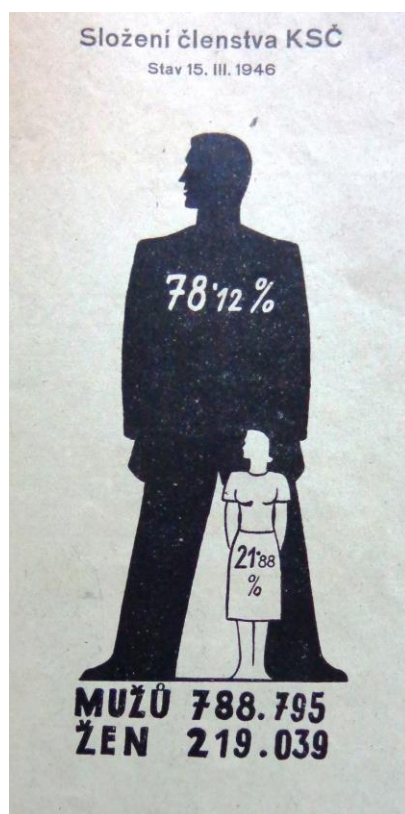
Kulturní politika strany hlásá, že kulturní prostředky musí být dány do správy státu. Stát může zajistit, že bohatství kultury budou příslušet každému a nebudou jen výsadou určité části národa. Nová kultura má být svou formou národní a svým obsahem demokratická, lidová a sociálně pokroková

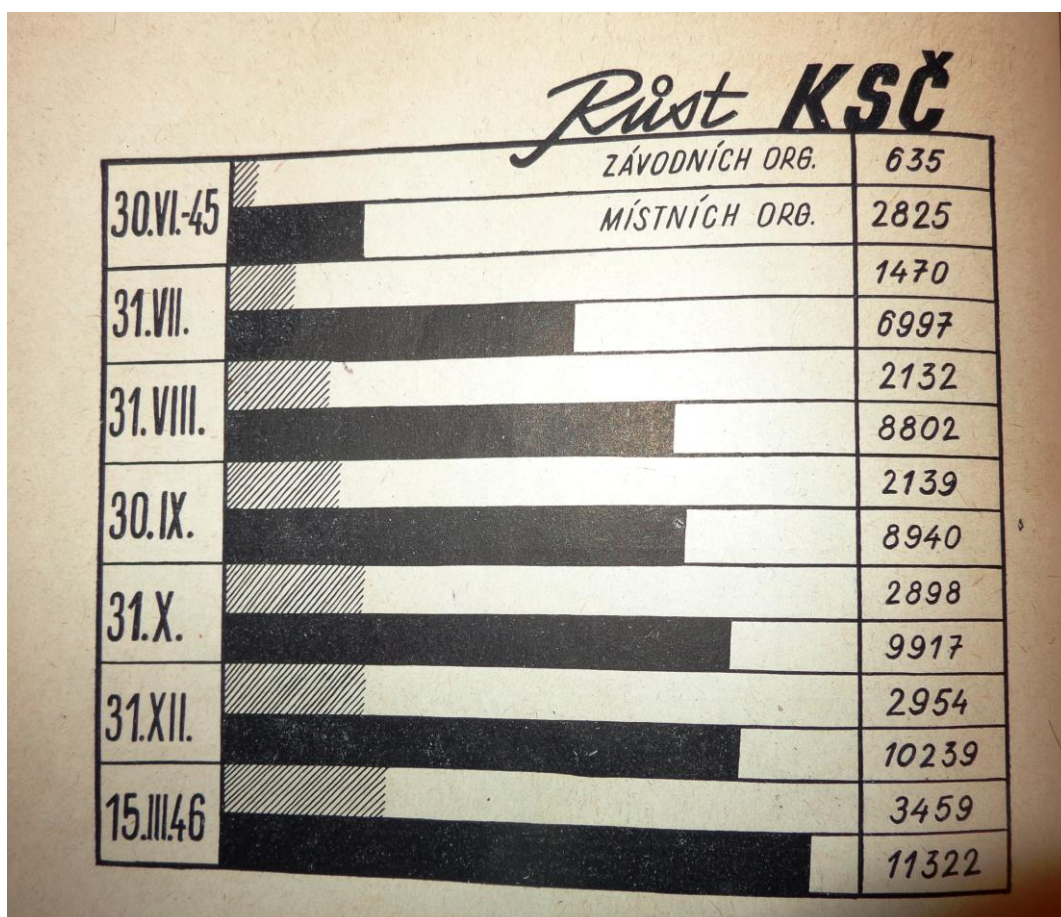
Hotovou revoluci provedla strana v oblasti tisku. Tisk již není v naší nové republice věcí soukromou, nýbrž tisk je věcí veřejného zájmu, statkem národním a státu přísluší právo tisk kontrolovat.

Strana požaduje, aby lidu bylo dáno největší všeobecné školní vzdělání. Bude zavedena jednotná škola u nás, která dá stejné vzdělání veškeré mládeži do 15 let bez sociálního rozlišování.

V otázce armády komunisté zastávají tento názor: Komunisté podporují války spravedlivé, nedobyvačné, osvobozené, jejichž cílem je například obrana lidu před vnějším nepřítelem a před pokusy o jeho zotročení. Naproti tomu vedli a vedou rozhodný voj proti válkám nespravedlivým, dobyvačným, jejichž cílem je dobytí a zotročení cizích zemí a cizích národů. V otázce nového důstojnického sboru je dle strany nutno skoncovat s dělením důstojníků na východní, západní, domácí, partyzány. Komunisté žádají, aby náš důstojnický sbor sdružoval lidi bojové odhodlanosti, oddané lidu a demokracii, odborně vzdělané, s vyloučením živlů protidemokratických a protilidových. Strana také zdůrazňuje, že díky jí byl nedávno vojákům zvýšen žold.

Komunisté trvají na tom, aby vojáci měli všechna politická práva, v tom i neomezené aktivní a pasivní volební právo. Armáda má navazovat bratrské styky s armádami ostatních slovanských národů. Kromě Rudé armády, s armádou polskou, jugoslávskou a bulharskou.

Obr. 62.

Fungování strany, okresní výbor Praha 10

Na příkladu obvodního výboru Prahy 10 můžeme vidět fungování místní organizace před květnovými volbami. Okresní konference ve Strašnicích 24. 2. 1946 ustanovila jako dar straně k VIII. sjezdu splnit tyto úkoly:

1. Získat 630 nových členů
2. Získati 1574 předplatitelů Rudého práva
3. Dokončiti základní školení v organizacích
4. Vybudovati síť referentů
5. Organizačně upevniti nač základní organisace i okres
6. Vybudovati síť desítkových důvěrníků
7. V letošním roce uvést výrobu v našich místních továrnách na úroveň výroby v roce 1937

Pracovní plán Strašnic zní takto: Dohoda o postupu volební agitace slušně, věcně, soutěživostí o vykonané práci stran. Ustavovati závodní organisace v závodech, kde

dosud nejsou Upevňovatelé stávající závodní organizace, vysíláním referentů a instruktorů na schůze, pořádáním společných akcí....

Součástí VIII. sjezdu byla také všepolenární schůze 29. 3. 1946 na Staroměstském náměstí. Které se účastnili i komunisté z Prahy 10. Dle zápisu ze schůze se můžeme dočíst, že účast členů strany byla povinná za každého počasí. S sebou není doporučeno brát účastníky mladší 14 let. Průvod vyjde v 17:15 od staré školy, Vinohradskou třídou na Stalinovu na Floře zabočí do Jičínské, projde Karlovou ulicí k Bulharu a Hybernskou a Celetnou na Staroměstské náměstí. Průvod nebude zpívat ani vykřikovat hesla, bude pouze hrát hudba. Ženy pokud možno nastoupí v rudých šátcích. Závodní organizace předem odpracují hodiny, které by ztratily tím, že se včas musí dostavit na průvod. Výzdoba průvodu: státní a rudá vlajka, případně velké obrazy Stalina, Lenina, Gottwalda Každá organizace si opatří čelní standardu, označení organizace, vlajky rudé, na transparentech mohou být pouze hesla o vykonané práci komunistů, o vykonané práci v závodech, kolik hodin odpracovali, jakého poměru k výrobě z roku 1937 dosáhli.

Příprava voleb v obvodním výboru KSČ pro Prahu 10 vypadala takto: strana zřídí volební sekretariát a ustanoví 6 členný volební výbor. Okresní organizační komise bude svolávat volební schůze, Budou organizovány rozhovory s voliči, na které svoláme i indiferentní. Budou prodiskutovány argumenty proti obvinění se strany reakce. Každý člen musí být těmito argumenty vyzbrojen, aby mohl být agitátorem. Každá místní organizace uvědomí sekretariát, kdy a kde se bude konat volební schůze jiné politické strany, aby na tyto mohli být vysílání referenti, kteří by vyvraceli útoky na KSČ.

Volební plán okresu

Okresní agitační škola, školení desítkových důvěrníků, vylepovat jedničky, opravit potrhane letáky, hlídání letáků, objednání návštěvních tabulí v počtu 10 kusů, sehnat dva vozy na volby.

Diskuse s voliči: 14. 5. v úterý v hotelu Miramare, 18.5. sobota na Skalce, 21.5. úterý rest. U Havlíčků, volební schůze: 16. 5. čtvrtek hotel Menton. Veřejný projev:

23. 5. čtvrtek bio Vesna neb venku volební schůze živnostníků 29. 4. – bio Vesna 9:30.

Příprava na 1. máj, kulturní komise musí zahájit práci na transparentech, obrazech, vlajkách, národních krojích, modely výrobků továren, alegorické vozy, nacvičování zpěvu internacionály, ošátkované živé vlajky.

Připravuje se taneční zábava 26. 5. v restauraci u Štichů, kde by zároveň fungovala kancelář KSČ, která by oznamovala volební výsledky.

29. května 1946 oběžník KSČ – Praha Strašnice

„26. květen 1946 ukázal naši sílu ve Strašnicích. Naší straně zde dalo svou důvěru 7622 voličů u 16 616. Tedy 41%.“

Strana v tisku

Hlavní mediální silou strany byl deník *Rudé právo*. V tomto periodiku před volbami zesílila agitační kampaň a také silně přiostrčila, důkazem toho jsou následující články:

Článek v *Rudém právo*, informuje čtenáře o SNB. „Komunistická strana učiní vše, aby SNB byl vybudován tak, aby se stal ostrou zbraní proti fašismu a proti reakčním rejďům. Musí být vybudován takovým způsobem, aby už nikdy nemohlo ho býti použito proti lidu. Komunisté budou prosazovat, aby všem nadaným bylo umožněno vyšší vzdělání, aby tím také ve sboru národní bezpečnosti bylo dokumentováno, že vzdělání u nás nebude už nikdy třídní výsadou. Komunisté nezapomněli, že dříve platila politická legitimace velmi často více, než odbornost a čestnost, a že ten, kdo chtěl ve sboru sloužit, musel být členem některé z vládních stran a slepě poslouchat rozkazů svých „státotvorných“ chleboďárců.“¹⁴⁹

V dalším článku strana popisuje svůj program: „My nepřicházíme se sliby, my přicházíme s velikým budovatelským plánem. My do voleb jdeme s poukazem na naše budovatelské výsledky a s plánem dalšího budování. Naše volební agitace je sebevědomá, naplněná elánem, ale přitom klidná. Naproti tomu u některých jiných stran vidíme malichernou hašteřivou, nervosní a přízemní volební kampaň. A národní socialisté 14 dní před volbami ukázali, že jsou jim zájmy jejich strany bližší než zájmy národa a republiky a proto na to těžce doplatí. Vymýšlejí si, že prý

¹⁴⁹ *Rudé právo* – 20. dubna 1946 – *Sbor národní bezpečnosti* – Jan Vodička.

chceme zavádět totalitu. Co je smyslem této agitace? Zase by chtěli z komunismu udělat strašáka“.¹⁵⁰

KSČ vyzdvihovala úlohu Sovětské svazu v osvobození naší země a v podstatě celého světa. Článků a odkazů se v Rudém právu dá najít celá řada. Zajímavý je však ten, který čtenáři kromě obvyklého hrdinství a obětování sovětů popisuje i povstání ve Varšavě. „Tam vypuklo povstání vyvolané polskými fašisty úmyslně předčasně, přestože Rusové varovali, aby povstání ještě nezačínalo. Němci pak pustili do oběhu lži, že Rusové nechtěli pomoci. Tyto lži opakují někteří lidé u nás ještě dnes“.¹⁵¹

Obr. 63.

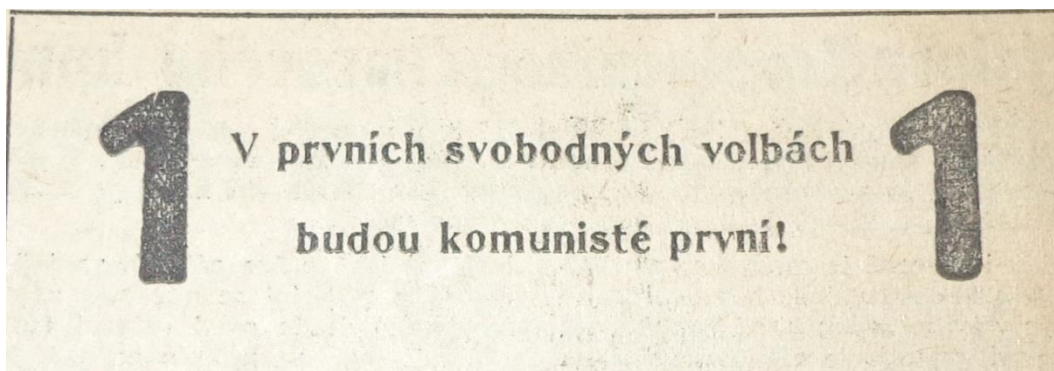
¹⁵⁰ Rudé Právo – 14. května 1946 – *Ve volbách dá národ komunistům sílu.*

¹⁵¹ Rudé Právo – 22. května 1946 – *Kdo nás osvobodil?* Dr. J. Šedivý.

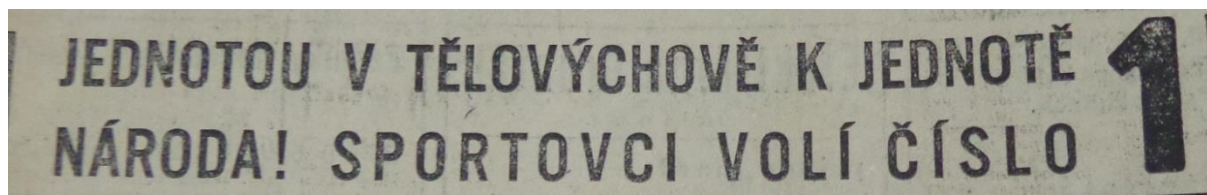
1. máje celá Praha na Václavské náměstí

Hlavní město manifestuje s komunisty za silnou a šťastnou republiku,
za vymýcení všech pozůstatků fašismu a reakce, za zakotvení vymožeností
národní revoluce v nové ústavě – Ať žije vítězný 1. máj 1946!

Obr. 64.

Obr. 65.

Obr. 66.

Obr. 67.

Ve čtvrtek 23. května 1946 • Číslo 120 • Cena Kčs 1-50

**Vol stranu, která nikdy nezradila
ku prospěchu vlasti bude její síla**

1

Obr. 68.

Ve středu 22. května 1946 • Číslo 119 • Cena Kčs 1-50

VOJÁCI!

Volte své zástupce, kandidáty komunistické strany! KSČ kandiduje 7 vojáků a důstojníků. Komunistická strana Československa chce, aby republika byla zabezpečena lidovou, mocnou, chrabrou a skvěle vybavenou armádou. KSČ, jako jediná strana se bije za vaše požadavky. Volte její kandidátku č. 1.

Obr. 69.

Proč jdu s komunisty

Komunistická strana projevila v nejbolavějších dnech naší historie tolik lásky k národu, tolik síly k nejvyšším obětem a tolik nadšení a úcty k pravdě, že bych dovedl, i kdybych nebyl z jejich řad — z pouhé vděčnosti — sloužit její pravdě.

**Stanislav Neumann,
člen činohry Národního divadla.**

Obr. 70.

Karikatury Rudé právo

152

Obr. 71.

Obr. 72.

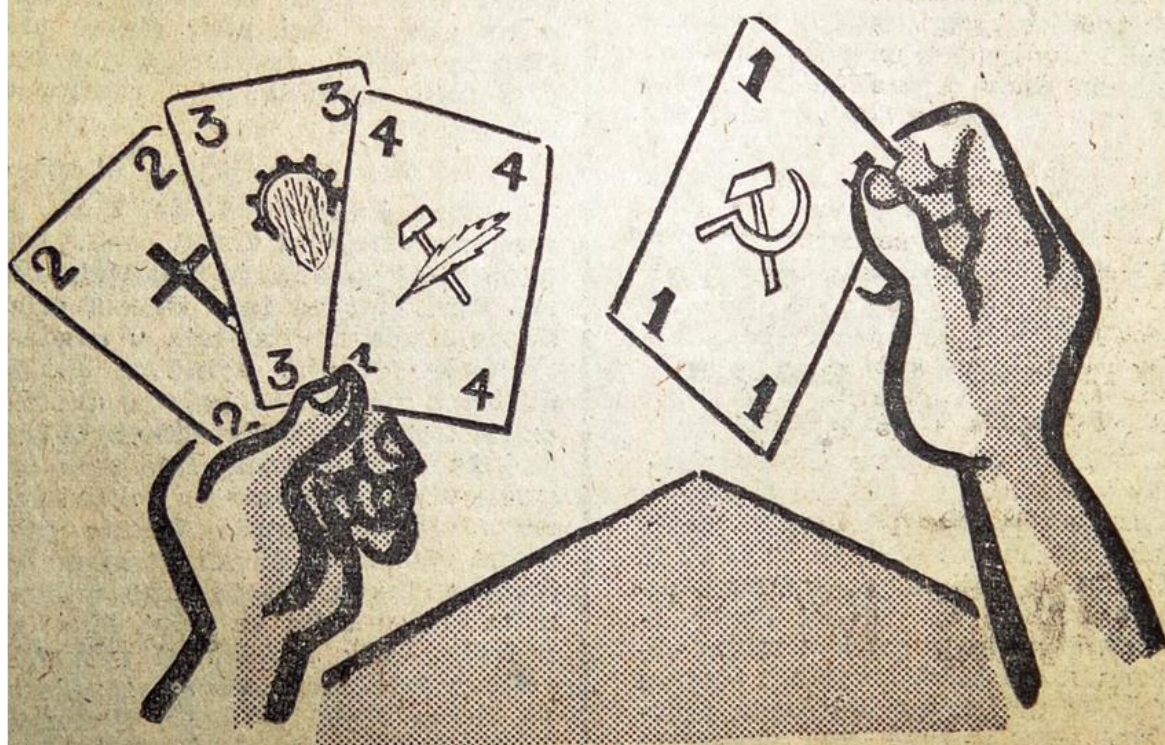
¹⁵² Karikatura – 22. května 19

1. Obrázek – Slyšte lidi, co je jistý, běda, co nás nemine, vo volbách dyž komunisti vyhrajou, ach jeminé.
2. Obrázek – Hospodáři, hospodyňko uvidíte strašný zjev, krávy budou dojit mlíko samý rudý jako krev.
3. Obrázek – Mládencové a vy panny, chltívi do tancovaček, bugi bude zakázaný, dovolen jen kozáček.
4. Obrázek – Ženský budou znárodněni, pozbudou svý svobody, za vysoký budou ceny a to ještě na body.
5. Obrázek - Vltava pod velkým tlakem vylije se z břehů svých, rozteče se Václavákem a zatopí Melantrich.
6. Obrázek – Hrozná záhuba se chystá na zem naši letitou, srazí se nám věc to jistá s pěticipou kometou.

Dnes tábor lidu na Staroměstském náměstí

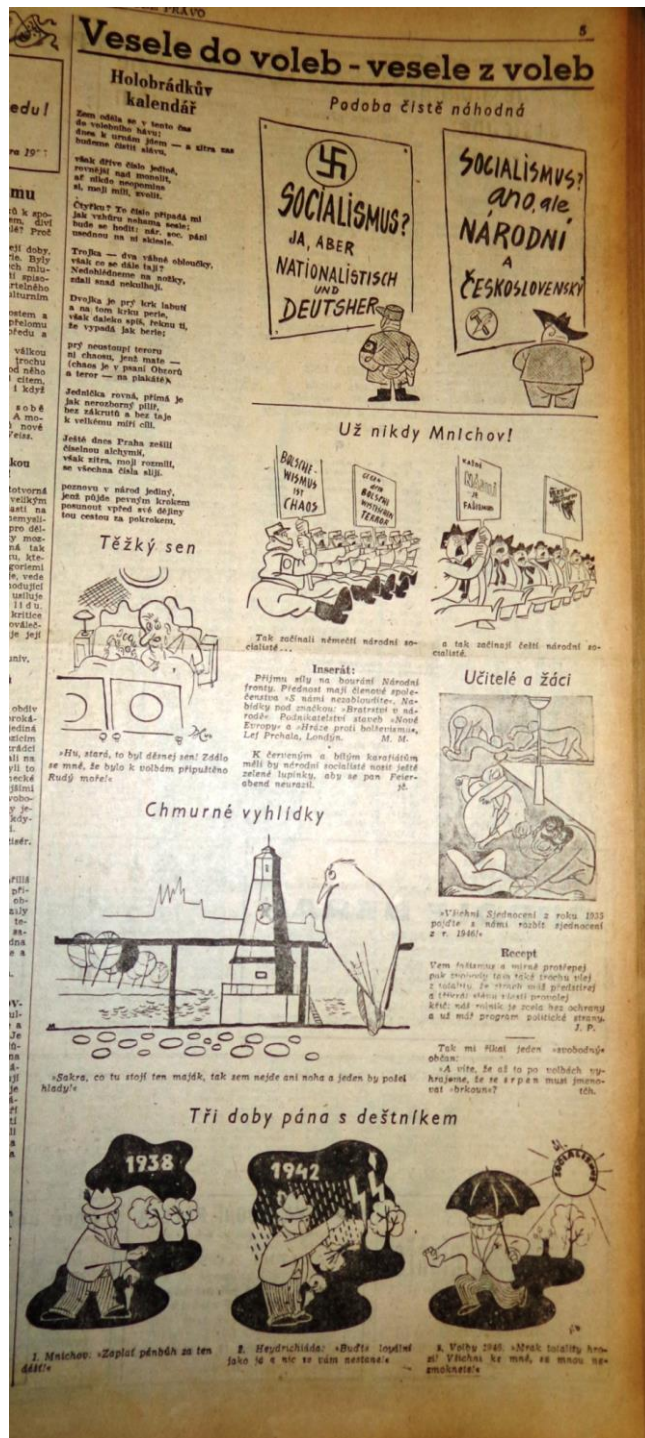
Promluví soudruzi: A. Zápotocký, J. Krosnář
a Oleg Homola

v průvodech z pražských čtvrtí Zahájení o 18. hod. — Odchod

...a trumf!!!

Obr. 73.

153

Obr. 74.

Typický volič pamětník

Josef Voltr, ročník narození 1926, pochází z obce Slatina v Královéhradeckém kraji. Jeho rodina byla typicky proletářská, maminka byla zemědělská dělnice a tatínek byl truhlář. Jak pan Voltr říká, mohl jít do čtvrté měšťanky, tatínek mu to však zakázal, a

¹⁵³Karikatura - Přestože strana odsuzovala štvavou a urážlivou kampaň, nakonec k ní také dospěla. Karikatura z *Rudého práva* 26. května je toho důkazem. Jak ČSNS, tak ČSD je zde přirovnávána k německým národním socialistům. Je nutno však říci, že ČSNS také přirovnala praktiky KSČ k nacistům

proto musel jít do učení. Otec si na stavbu domu vypůjčil peníze. „Kdyby nepřišla válka, tak by ten dluh vůbec nezaplatil, byl rád, že vydělal aspoň na úroky“. Nepřijít válka, tak by nebyl schopen zaplatit dluh, ale během války dostal práci. V osmnácti letech se stal totálně nasazeným, dostal se do Benešova, kde byli převážně studenti. Byl nasazen jako „Arbeitsdienst“, stavěl opevnění, cvičné bunkry. Byli tam také nasazení vysokoškoláci. Toto období změnilo jeho názory. **„My sme se zapřísahli, všecy co jsme tam byli, že už nikdy se tohle svinstvo opakovat nesmí, že až se vrátíme, až bude po válce, tak že uděláme všecy proto, aby už nikdy se tohle nestalo, co sme my jako kluci museli prodělat“** „Tak se nedivte, když ta válka skončila, jak jsme se asi zachovali“ Pan Voltr již květnu 1945 vstoupil do komunistické strany. **„My jsme byli taková generace, my jsme byli té Rudé armádě tak vděční za všecy, že jsme se z toho dostali“**

V obci, kde pan Voltr žil, byla, jak on sám říká jedna parta mládeže. „Dělali jsme taky do Svazu mládeže, hlavně protože se mohli pořádat různé zábavy“.

Ve Slatině byla nejsilnější strana lidová, která měla starostu. Celá rodina pana Voltra byla ale komunistická. Ve Slatině se velmi často konaly v hostinci veřejné politické schůze, diskuze. Dle pamětníka to byla velká demokracie, protože si každý mohl říci svůj názor. Dle názoru pana Voltra, byly tedy volby demokratické. „lidovci a komunisti měli ve Slatině nejvíce hlasů“

Jako člen strany, chodil pan Voltr na předvolební akce do Hradce, které se konaly na Ulrichově náměstí. Když byly volby, roznášely se po vesnici kandidátky. Pan Voltr dále vypráví, že se jeho starší bratr přiženil do pobožné rodiny, to způsobilo rozbroje mezi ním a jeho otcem. Otec pana Voltra vybral komunisty a rozhodl, kdo se bude volit, když to viděl jeho druhý syn, tak se pohádal s otcem. **„To chcete volit komunisti, to budem mít po kostele, otec mu na to odpověděl, že my jsme z toho kostela toho tolik už měli.“**

Na otázku jestli se obecně očekávalo vítězství KSČ, odpovídá pan Voltr, že ano. **„Ta komunistická strana dala mnohem větší naděje do budoucna“**.

„Já sám jak jsem přišel ke svému názoru. V první řadě to byl vliv, že nás osvobodila Rudá armáda. V druhé řadě sem si ledacos přečet, a to že se Rusko z jakých podmínek dostalo vlivem komunistický strany, dokázali porazit takový Německo, už jen z tohoto vlivu jsem se stal komunistou. Byl to vzor!“

Dalším pamětníkem a zároveň voličem strany je bývalý voják pan plukovník Josef Bor, narozený 1. 2. 1921 v obci Červenka v Olomouckém kraji, který byl během voleb na vojně. Během vojny byl také velitel transportu při odsunu Němců. Červenka byla česká vesnice, ale v okolí již byli ostatní vesnice německé. Jeho otec byl chalupník. Celá rodina byla členy Sokola. Před válkou byla v Července nejsilnější strana agrární, převážná část členů poté přestoupila do KSČ, stejně jako pan Bor, který je členem strany od 3. května 1945. Což bylo ještě před osvobozením obce 8. května. „Když přijeli sověti, jen projeli a mávali, žádný problémy s těma Sovětama nebyly“.

„Když zrušili agrární stranu, oni se rozhodovali kam. K národním socialistům nechtěli, to jsou páni. To se říkalo kdepak. Sociální demokraty, my nejsme dělníci“

Na otázku jestli byla i maminka pana Bora ve straně, pan Bor odpovídá: „Maminka vstoupila později, v šestačtyřicátém po květnových volbách vstoupila, říkala no safra, když tolik lidí se nemůže mýlit.“

„Na vojně jsem žádnou agitaci nezažil, ale na vesnici silná agitace byla“. Například byla polepená okna na chalupách.

„Volte voly, volte dráby, jen nevolte demokraty, kdo je hloupí jako bedna, necht' at' volí číslo jedna, kdo má hlavu pitomou, necht' at' volí lidovou – takový byly hesla“.

Za hlavní důvod, proč měla KSČ přízeň voličů, označuje pan Bor vítězství Rudé armády. Co se týče štvánice mezi stranami, ta na vesnici neexistovalo. Komunisté dále prohlašovali, že lidé budou mít usnadněnou práci, dostanou stroje. Stejně jako pan Bor, bylo hodně členů Sokola, zároveň členy KSČ.

V července zvítězila komunistická strana.

Dalším pamětníkem je JUDr. Karel Charypar (narozen 17. 9. 1927) – v době voleb 19letý příslušník armády v Berouně. Potvrzuje, že jako většina jeho tehdejších kamarádů z vojny volil komunisty. Popisuje kampaň jako boj levice (KSČ) výhradně proti ČSNS. Dle jeho vzpomínek, byly často narušovány průvody a různé akce stoupenci komunistické strany. Dokonce se sám účastnil narušování volební akce ČSNS.

Společně s dalšími vojáky na náměstí v Berouně narušovali „chloubu národních socialistů“ průvod selské jízdy, a to tak, že plašili koně bouchacími kuličkami a rozbuškami z patron.

Dle slov tehdy mladého vojáka, je kampaň z května 1946 srovnatelná s dnešními volebními kampaněmi a veřejnými vystoupeními zástupců stran, tak jako dnes i v roce 1946 se navzájem jednotlivé tábory mezi sebou napadají.

Shrnutí

Komunistická strana Československa získala 2 205 658 hlasů = 40,17% což odpovídá 93 mandátům. Komunisté tedy volby zcela jasně ovládli. Strana byla oproti ostatním stranám mnohem lépe organizovaná, její struktura se budovala již v dobách protektorátu, strana měla také dostatek času, aby se její příslušníci v emigraci, převážně v Moskvě připravili na poválečnou dobu. Komunisté vypracovali Košický vládní program, vymysleli a uvedli do praxe systém národních výborů, tyto organizační záležitosti straně velice pomohly. Díky Košickému vládnímu programu a jeho zákazu Agrární stany, získala strana velké množství nových členů. Fascinace a vidina velkého slovanského bratra, sovětského Ruska s jeho neporazitelnou Rudou armádou také silně pomohla komunistické agitaci. Předsedou vlády se sice po válce nestal člen komunistické strany, to však neznamenovalo, že KSČ neměla velký vliv ve vládě, strana obsadila posty klíčových ministrů vnitra, informací a ministra školství a osvěty. Když k těmto faktorům připočteme také kladný postoj prezidenta Beneše k této straně je vidět, že komunistická strana jako strana, která měla přes milion členů, mohla do voleb vstoupit zcela sebevědomě jako strana, která se z ilegality dostala na úplný politický vrchol. Stala se stranou, která jasně porazila konkurenty ve všech směrech. A jak nám hlásá titulek *Rudého práva* ze dne 26. května 1946, vstoupilo Československo „s Komunisty do lepších časů“

Obr. 75.

ROUDÉ PRÁVO

ÚSTŘEDNÍ ORGÁN KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA

V neděli 26. května 1946 • Číslo 123 • Cena Kčs 1-50

Vol stranu, která nikdy nezradila k prospěchu vlasti bude její síla muži a ženy, města, vesničky volí dnes jedničky

Klid, síla, šťastná budoucnost republiky

S komunisty do lepších časů

Co se bude dít u nás po vítězství u nás strany?

Jaký kládový budovatelský program má ta která strana a co chce dělat hned po volbách?

To se chtějí předslevení každý volič dozvědět během volební kampaně, než než má lid po letech války a okupační zvláštnosti rozhodnout, jakou stranou chce v klidu budovat svobodný, lepší život. Někdo lid doufá, že po tragických zkušenostech minulých let dovedou strany odložit úzké sobecké zájvy a že v zájmu národní jednoty a v duchu dohody Národní fronty bude volit tentokrát ušetřen vzájemného společní, osobních útoků, pomluv a ší, a že mu každá strana předloží jasný postílný program.

Komunistická strana Československa to učinila. Vítězství komunistické strany ve volbách podle prohlášení ústředního výboru KSČ zaručuje:

1. Udržení národní jednoty — Národní fronty dělníků, rolníků, živnostníků a inteligence — která se osvědčila v dobách utrpení a boje, a které je nutné potřebovat i pro vybudování republiky zaručuje vládu Národní fronty.

2. Upevnění nynějšího lidové demokratického režimu. Další budování na základě dosavadních výsledků, další uskutečňování a rozvíjení hospodářského programu.

3. Zabezpečení znárodnovacích dekretů a vstřícných velkých vymožeností naší národní revoluce do nové ústavy republiky: ústava zaručí, že každý poživnostník, nerostná bohatství naší země, zdroje surovin a energie, jakož i klíčové podniky průmyslové zůstanou v rukou národa a nestanou se už nikdy prostředkem nezříčné spekulace.

4. Nová ústava zabezpečí ochranu občednoho a středního soukromého podnikání a majetku.

5. Odsun Němců a Maďarů bude proveden, poselování naší vlastní bude dokončeno.

6. Poměr Čechů a Slováků v duchu hospodářského programu bude zaktoren v ústavě a bude tak na pevném základě poslána státní jednotu Československé republiky.

7. Vypracování a uskutečňování dvouletého plánu hospodářské obnovy bude znamenat předstížení předválečné zemědělské, všeobecný vzrůst a blahobytu ve městech i na vesnicích. Sovětským svazem a spolupráci se slovanskými státy jako zárukou proti novému Mnichovu.

To je jasný budovatelský program, pro nějž žádá komunistická strana podporu v nynějších volbách. Komunisté v celé své předválební kampani soustřeďovali pozornost k těmto velkým kládovým budovatelským úkolům, které nás povedou k šťastné a silné republice.

S komunisty je tedy každému občanu jasno, co má být po volbách:

klidně vyvíjí, jistota, pořádek, lepší život pro všechny lid.

Není naší vinou, jestliže ostatní strany nepostavily vedle našeho programu svůj budovatelský program, aby občané měli možnost srovnávat. Není naší vinou, jestliže některé skupiny nepatří vyslouplými penze a pomůlkami, nepříjemnou kritikou, než by řekly, co chtějí samy po volbách dělat. Zůstává ze-

jedna historická odpovědnost dnešního vedení národní socialistické strany, že porušila všechny dohody, a že se pokoušela převlečením ústřední programní ve vzájemné štvaní, špičání a v rozpoutání bojů navléci národa. Křik má tu zastírat skutečnost, že dosud vedení národní socialistické strany, které se dostalo do výkonu termínových reakčních životů z řad nekrájanější pravic — nepředstoupilo před veřejnost se žádným postílným programem, co chce dělat po volbách.

Tato okolnost vyvolává největší znepekolení, neboť z dosavadních náznaků je zřejmo, že jde o dalekosáhlé plány, které znamenají velké nebezpečí pro naši mládež svobodu:

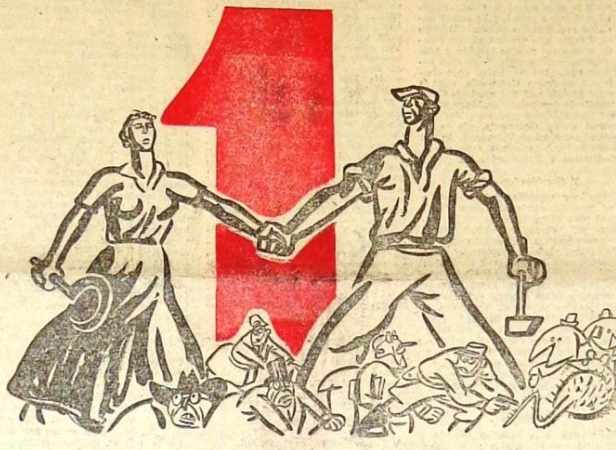
1. Nebezpečí rozbití národní jednoty, nebezpečí rozkolu Národní fronty. Dva týdny před volbami se vedení národní socialistické strany pokoušelo o rozbití jednotného Svazu české mládeže a porušilo tak dohodu socialistických stran, kterou podepsalo 6. června 1945. Přípravuje rozbití jednotného odborového hnutí. Ovládlo protikomunistické ústavice, zkusilo propagandou Gessbelský a Moravcovy a soustavným štvaním na jiné slinky Nár. fronty chce přivést rozkol v Národní frontě a bratrovražedné boje v zemi. Každý si dovede domyslet důsledky toho.

2. Vedení národních socialistických stran se nebezpečně odklání od hospodářského programu, kritizuje lidově demokratický režim, než by jasně řeklo, co chce zavést. Faktulo se se zřídennými štvy z řad agrární a velkostatkářské reakce a pomáhá jim do sedla. Chce bráti to, co ho oběťvává prací milionů za rok svobody postaveno. To znamená rozvrat a hrd.

3. Z této strany jsou vedeny útoky na znárodnovací dekrety a je nebezpečí, že tyto dekrety by byly po volbách postupně odvolávány a rušeny. Zahraniční velkokapitál se již těší, že úspěch národních socialistické lidové strany by pro něj znamenal uzavření politiky v ceně mnoho set milionů keran.

4. Z toho vyplývá nebezpečí, že

Pokračování na str. 7.

President republiky znovu zdůrazňuje svou nadstraničnost

Výzva hlavy státu k důstojným volbám

Opětne odmítnutí pokusů o zatahování osoby presidenta republiky do volební kampaně

President republiky Dr. Edvard Beneš v předvečer voleb učinil projev k čs. veřejnosti:

Drazí spoluobčané,

světová veřejnost hledí na zítřek a na naše parlamentní volby s velkou pozorností. V tento poslední předvolební den činím na vás apel, na všechny, abyste u vědomí vážnosti tohoto politického aktu přistoupili k výkonu svého výsostného občanského práva důstojně a podali světu důkaz své politické vyspělosti v chápání občanských práv a občanských povinností, demokratické svobody a národní disciplíny. Jako jeden z vás, jehož jste poctili svou velkou důvěrou, chci znovu zdůraznit svoji plnou nadstraničnost, žádaje zejména, aby volby prošli klidně, bez incidentů a přehnaných manifestací. Je nutno, abychom všichni zase přišli den po volbách mohli se věnovatí další, lojalní a plodné spolupráci všech stran a směrů v novém, svobodně zvoleném Ústavodárném národním shromáždění.

V Praze dne 25. května 1946

Dr. EDVARD BENEŠ.

Významná stat' moskevské Pravdy o našich volbách:

Hnízdo reakce je v národně socialistické straně

Pokrokové složky Národní fronty uhájí čs. demokracii

Moskva (TASS). Ve spojitosti s volbami v Československu, píše moskevská Pravda: Národní fronta hraje důležitou úlohu v politickém a hospodářském životě osvobozeného Československa. Umocnila konsolidaci demokratických sil, které uskutečnily velké reformy od osvobození Československa.

Jedním z nejdůležitějších opatření, učiněných vládou Národní fronty, bylo znárodnění průmyslu. Znárodnění se netýkalo malých a středních soukromých podniků, jejichž existence tvoří část hospodářské soustavy nového Československa a mají plnou podporu Národní fronty. Tak hospodářské opatření Národní fronty jsou namířena pouze proti monopolistickému kapitálu, nadvládě trustů, zárodkové klíče, která dříve využívala své hospodářské moci, aby ochromila národ a republiku a která z sobeckých úmyslů zradila republiku nepříteli. Znárodnění se setkává se sabotáží ze stran bývalých majitelů. Reakcionáři jsou podporováni některými vůdci národních socialistů a lidově, kteří do svých řad přibrávají vůdce bývalých reakčních stran.

Druhým důležitým opatřením vlády Národní fronty byla pozemková reforma. Čeští rolníci usadili se již usazují v pohraničí, dříve obydleném Němci, kteří jsou nyní odsouvaní.

Uspokojení vztahů mezi Čechy a Slovaky v jednotném státě je jedním ze základních úkolů Československa. V osvobozené republice byl položen základ pro vývoj vztahů mezi Čechy a Slovaky. Sestává se z poznání skutečnosti, že Slováci jsou stejně oprávněnou a rovnoprávnou národností jako Češi.

V současné době bojují pokrokové síly Národní fronty o vytvoření takového parlamentu, který by pomohl zkonsoolidovat demokratické vymoženosti československého lidu a zajistit další vývoj státu. Některé strany, ač patří k Národní frontě, ale ve skutečnosti zastupují zájmy reakce, využívají těchto voleb, aby bojovaly proti základnímu programu Národní fronty.

V prvé řadě se to týká určitých vůdců českých národních socialistů, kteří vedou otevřenou hanlivou kampaň proti komunistům a tvrdí, že komunisté mají v úmyslu »nastolit v Československu komunistický režim« V této spojitosti je velmi zajímavý

dokument, uveřejněný v Pravdu lidu, orgánu českých socialistických demokratů. Dokument odhaluje postoj národních socialistů. Je to rozkaz, vydaný ministerstvem školství dne 26. listopadu 1938 v souladu s dekretem ministerské rady. V rozkazu je nařízeno všem ředitelům škol, výchovným ústavů, divadelních ústavů, aby byly odstraněny obrázky Benše a Masaryka. »Právo lidu zdůrazňuje, že mezi jinými členy vlády, kteří podepsali tento dekret, je současně předseda národní socialistické strany Zenk a jeden z jejích vůdců Felerabend. Tento dekret o odstranění obrázů Masaryka a Benše byl vydán v době, kdy republika byla dosud samostatnou.

Intriky reakčních životů byly pranýřovány československým ministerským předsedou Fierlingem na veřejném schůzi socialistické demokracie. Zdůraznil, že reakce a zvláště vůdce národních socialistické strany se snaží o rozštěpení národní jednoty.

Pokrokové strany Národní fronty budou musit odolát v tázkém volebním boji proti životní reakce a hájit demokratický pokrok československého lidu.

Všichni poctiví lidé na obranu vymožeností naší revoluce volí číslo 1

Závěr

Volby do Ústavodárneho Národného shromáždění proběhly celkem v 28 volebních krajích.¹⁵⁴ V neděli 26. května 1946. Voliči mohli přijít k urnám od 8. hodiny ranní. Jednalo se o první volby po 11 letech. V den před volbou od 14 hodin a v den volby až do uplynutí jedné hodiny po konečné hodině volby bylo zakázáno prodávat a čepovat alkoholické nápoje. Počet zapsaných voličů k volbám byl v českých zemích a na Moravě 5 842 341, platných hlasů bylo odevzdáno 5 490 596 plus 19 430 bílých lístků.¹⁵⁵

Hodnocení stran a jejich práce před volbami začneme stranou, která získala nejmenší počet hlasů, tedy Československou sociální demokracií. Sociální demokracie propadla ve volbách ve velkých volebních krajích. V Praze, Brně, Budějovicích a Olomouci skončila na posledním místě. Dokonce i v kraji dělníků, na Kladně, skončila strana až na třetím místě za KSČ a ČSNS. Strana přistoupila k volbám poněkud „ležérně“, snažila se podporovat myšlenku Socialistického bloku a Národní fronty. Z korespondence po volbách a následného hodnocení voleb stranou samotnou vychází tyto skutečnosti:

Celková stranická linie měla být vyhraněnější, strana měla jasně voličům ukázat, že je stranou samostatnou a nebude se s žádnou stranou v budoucnu slučovat. Příliš pozdě začala strana odmítat tvrzení, že splyne s jinou stranou. Tím se od strany odpojila část příznivců a přešla do tábora KSČ.

Členové středních vrstev a živnostníci měli obavy, aby strana v součinnosti s KSČ nezašla tak daleko, aby soukromé podnikání přizpůsobili poměrům v SSSR.

Ve společných celostátních organizacích (Svaz zemědělců, Svaz mládeže) byla připuštěna převaha vlivu KSČ.

Strana začala pozdě budovat sekretariáty a v agitaci nebyla dosti pružná. Nedostatečně vybudovala síť místních a závodních politických organizací. Velké nedostatky měla strana v tisku, jak v krajském, tak zejména v Právu lidu.

Dle vyjádření místní organizace v Praze II. se měla strana více zaměřit na propagaci svého programu, nikoli na vylepování čísel, které voliči nic nesdělí. Organizační

---

¹⁵⁴ Z 28 volebních krajů bylo 19 v českých zemích a na Moravě.

¹⁵⁵ Ukázalo se tedy, že Bílé lístky nehrály ve výsledku voleb důležitou roli. Bílé lístky byly přijaty sněmovním hlasováním v poměru 155 pro návrh 131 proti zavedení.

komise strany k volebnímu výsledku zdůrazňovala, že bylo třeba také používat moderní techniku, ampliony a film. Organizace upozornila, že v tisku a ve vyjádření vedoucích funkcionářů strany se objevovala tendence na sloučení s KSČ.

Nejasný poměr ke KSČ popisuje také průzkum Československého ústavu pro výzkum veřejného mínění.¹⁵⁶ Příklady výpovědi tázaných osob: *Stejně se spojí s komunisty, tak je to jedno. Nebyla jasná nutnost jejich existence. Doplatili na politiku Laušmana a Fierlingera. Po převratu se říkalo, že bude jedna dělnická strana. Počítali jsme, že se spolčí s komunisty, tak jsme volili přímo je. Proč mám volit kovařička, když mohu volit kováře?*¹⁵⁷

Z průzkumu vyplývají i další názory voličů k agitaci strany:

*Nebránila se útokům jiných politických stran. Nebyla drze provokativní, málo se ucházela o voliče. Málo se prosazovala, příliš kladná, mírná v agitaci. Neměli tolik peněz na propagandu jako komunisti a tolik neslibovali.*¹⁵⁸

Politika strany se ve volbách neosvědčila a zavinila tím pád strany až na politické dno. Agitace byla neúspěšná a voliče nezaujala. Všechny výše uvedené důvody stranu jednoznačně poškodily a s přihlédnutím k těmto skutečnostem strana neměla téměř žádnou šanci ve volbách uspět.¹⁵⁹

Stranou, která získala druhý nejnižší počet hlasů, byla Československá strana lidová. Volby byly pro stranu bezpochyby úspěšné.¹⁶⁰ Strana se umístila v 7 volebních krajích na druhém místě, ve Zlínském kraji dokonce zvítězila.¹⁶¹ Jedná se o jediný kraj, ve kterém neztvítězila KSČ. Lidovci však ztratili velký počet hlasů v Praze.¹⁶² A neuspěli zejména v Ústeckém kraji, kde strana získala pouze 10 tisíc hlasů. Celkově však můžeme říci, že v atmosféře po válce, kdy se společnost spíše radikalizovala a hledala změnu, bylo třetí místo pro jedinou stranu, která nebyla v Socialistickém bloku, zastávala myšlenky konzervatismu, tradicionalismu a křesťanských ideálů, dobrým umístěním. Strana nabízela voličům alternativu oproti ostatním stranám, na

---

¹⁵⁶ Ústav vypracoval průzkum s názvem: Neúspěch sociální demokracie v květnových volbách. Na vzorku tisíce osob 5 týdnů po volbách hledal příčiny propadu strany.

¹⁵⁷ Archiv ČSSD, fond č. 71. Průzkum Československého ústavu pro výzkum veřejného mínění.

¹⁵⁸ Ibidem, fond č. 71.

¹⁵⁹ Zajímavou možností pro další zkoumání tématu voleb by mohla být osoba Zdenka Fierlingera a jeho „kladného“ vztahu ke KSČ. Někteří autoři věnující se tématu voleb ho přirovnávají dokonce k přísluhovači KSČ.

¹⁶⁰ Strana také sama vyzdvihovala svůj úspěch a označovala se díky získaným hlasům za stranu „milionovou“.

¹⁶¹ Z 279 129 hlasů strana získala 101 517. Což je o necelých 15 tisících více než druhá KSČ.

¹⁶² Kde strana získala 105 tisíc hlasů, KSČ i ČSNS v Praze získali více jak 200 tisíc hlasů.

rozdíl od Československé sociální demokracie, lidovci vystupovali jako samostatná strana, která se vymezovala vůči KSČ.¹⁶³ Strana ve svém volebním programu a agitaci voliče často varovala, aby nevěřili volební taktice KSČ, nabádala voliče k tomu, že KSČ stojí proti církvi a proti věřícím občanům. K tomuto účelu sloužil i pastýřský list vydaný olomouckým arcibiskupem.

*„Drazí katolíci, v neděli dne 26. května budete přistupovati k volebnímu osudí. Nezapomeňte na vážnost tohoto kroku a na povinnost, kterou Vám ukládá ve svědomí Vaše katolictví a co od Vás žádá blaho vlasti a státu. Jen tak dokážeme prakticky vědňnost k Pánu Bohu, že nám vrátil svobodu a nás vytrhl ze spárů nepřátel našich. Modleme se liknavé nerozhodné katolíky, kteří snad říkají. „Na mém hlasu nezáleží“. S důvěrou tedy v pomoc boží a s heslem „Bůh s námi, kdo proti nám“. Přistupme všichni do jednoho k volebnímu osudí, a volme tak, jak nám svědomí a povinnost káže v této osudové chvíli“.*¹⁶⁴

V porovnání s ostatními lidry stran mohla také straně lidové částečně uškodit skutečnost, že předseda strany ThDr. Jan Šrámek, přestože byl velice známou politickou osobou, byl však již staršího věku 75 let, a proto ho často zastupoval Msgr. František Hála, který však nebyl tak politicky zkušený a ani veřejně uznávaný jako jeho starší partajní kolega.

Strana lidová stavěla svůj program na základech křesťanských ideálů, podpory člověka a lidství. Strana zdůrazňovala, že je jedinou nesocialistickou stranou.¹⁶⁵ Zároveň strana varovala před změnou dosavadních hodnot a nastolením diktatury proletariátu. Voliči si měli dle dobových materiálů dat pozor, aby se nestali „pouhým popisným číslem státní mašinerie v socializovaném státě“.¹⁶⁶ Hlavní postavou strany zůstával zmiňovaný Jan Šrámek, který od roku 1921 pravidelně ve vládách zastával ministerské funkce. Strana byla na rozdíl od ostatních stran konzervativní a tradicionalistická, nevykřikovala nesplnitelné sliby a možná proto nezaujala davy

---

¹⁶³ Svět jde doleva. Varujeme však, aby se při kulatosti světa nestalo, že by se vytrvalí chodci směrem doleva octli nakonec až za pomezím pravicové totality: tj. aby se při kvapném pochodu za socializací všeho žití nezkolektivizovala – nebo jak říkávala dělnická strana národně socialistická Adolfa Hitlera „nezglajchšaltovala“ svoboda, myšlení, kritiky a náboženského myšlení. – Ducháček Ivo, *Proč jsem lidovcem, Dnešek*, 7. 5. 1946.

¹⁶⁴ Národní archiv, Fond 502, inventární čísla 3, 14, 16.

¹⁶⁵ Na tuto skutečnost reaguje Ferdinand Peroutka takto „Národ ve volbách ukázal nápadná nedostatek strachu před socialismem. Strana, založivší své volební výpočty na stále opakovaném ujišťování, že jest jedinou nesocialistickou stranou, věru se nemohla přesvědčit o strhující síle tohoto hesla. *Dnešek, Co se stalo*. 30. 5. 1946.

¹⁶⁶ *Lidová demokracie*, 12. 5. 1946. František Hála.

jako konkurenční strany, přesto představoval zisk 46 mandátů po strastech a mravní krizi ve válce, která společnost spíše zradikalizovala, nesporný úspěch.

Na druhém místě ve volbách se umístila Československá strana národně socialistická. Druhé místo bylo pro stranu zklamáním, očekávala lepší volební výsledek.¹⁶⁷ Národní socialisté ve své kampani nejvíce vystupovali proti komunistům, obviňovali stranu ze lži, z taktického oportunismu, dokonce přirovnali KSČ k teroristům.¹⁶⁸ Upozorňovali voliče na fakt, že marxismus a třídní boj je programovým základem komunistů. Strana přesvědčovala živnostníky a obchodníky, aby se nenechali oklamat programem KSČ. Vypjatý vztah mezi těmito stranami byl vidět i na půdě mládežnických organizací, spor stran nakonec vygradoval vystoupením národně-socialistické mládeže ze Svazu jednotné mládeže. Strany se také vzájemně napadaly v tisku. ČSNS apelovala na voliče, aby nevhazovali bílé lístky, jelikož tím odevzdávají lístky rudé.¹⁶⁹

Národní socialisté nezvítězili ani v Praze, kde komunisté získali o 11 tisíc hlasů více a ani v Brně¹⁷⁰, kde byla převaha komunistů dokonce o více než 40 tisíc hlasů.

Přestože strana velice ostře vystupovala proti komunistům, přirovnávala jejich metody k nacismu a varovala voliče před nastolením diktatury, nevyhrála ani v jednom volebním kraji. Ani přijetí Ladislava Feierabenda mezi straníky nejspíše nepřivedlo do strany dostatek zemědělských voličů.¹⁷¹

Výsledek strany ve volbách hodnotili představitelé strany takto:

Dle slov Petra Zenkla výsledek a pozice strany odpovídaly tomu, co bylo možno vybudovat za 12 měsíců. Volební neúspěch dle jeho názoru nebyl katastrofální, o porážce bylo možno mluvit pouze v Praze, která byla pro stranu „*skutečně těžkou a krvácející ranou*“.¹⁷²

---

¹⁶⁷ Všeobecně se neočekával jednoznačné vítězství jedné strany. Viz. Ferdinand Peroutka, *Dnešek, Co se stalo?* Nejzajímavějším politickým thematem 26. května byla soutěž mezi komunisty a národními socialisty. Myslílo se, že ať vyhraje ta či ona strana, bude to těsné vítězství.

¹⁶⁸ Otázku tisku a boje proti KSČ hodnotí ve svém článku *Chyby a omyly ve volbách. Dnešek*. 6. 6. 1946, František Loubal: „Zdá se mi, že národní socialisté, k nimž sám patřím volební boj s komunisty přehnali“.

¹⁶⁹ Kdo o volbách lístek bílý do obálky vlepi, zapomíná, že je vlastně dokonale barvoslepý. Neprotře-li řádně oči barvoslepý bude také – neboť místo bílých lístků odevzdá tak lístky rudé – Pracuj pro záchranu české kultury. Ať žije demokracie. Pryč s Komunismem.

¹⁷⁰ Jedná se o volební kraj Brno, v samotném obvodu Brno-město zvítězili národní socialisté.

¹⁷¹ Proti osobě Ladislava Feierabenda vytvořila KSČ v *Rudém právu* ostrou kampaň, kde odsuzuje to, že Ladislav Feierabend zastával funkci protektorátního ministra zemědělství.

¹⁷² Kocián Jiří, *Československá strana národně socialistická v letech 1945 – 1948*, strana 108.

Prokop Drtina ohodnotil výsledek voleb takto: „Chtěl bych připomenout, že dnes před rokem jsme vůbec nevěděli, sestry a bratři, jestli se nám podaří stranu vzkřísit nebo ne. A také my, kteří jsme byli v Moskvě a zejména v Košicích – když jsme se vraceli domů, jsme nevěděli, co se nám podaří uskutečnit z našich představ o politickém systému, který tu má být zaveden. Komunisté naproti tomu přicházeli jako strana, která si byla jista svou pozicí, která měla přesný, podrobný plán, na němž pracovala celou dobu války, ale měla také za sebou po celou dobu války soustavnou práci a boj pro ovládnutí státu a pro zbudování své strany v největší, a možná že jednou stranu ve státě“.¹⁷³

Volební kampaň národních socialistů považují i přes volební výsledek za úspěšnou, neoslovila sice tolik voličů, kolik strana a její vedení předpokládalo, přesto však získala 55 mandátů. Strana zastávala politickou linii Masaryka a Beneše. Tuto skutečnost hlásal i novinový titulek v den voleb: „ČSNS vstupovala do voleb za Masaryka, Beneše, národně a socialisticky“. Jak se ukázalo však výsledku voleb. Většina voličů, přestože jistě uznávala autoritu prezidenta Beneše, hledala změnu a můžeme říci i nové ideály, které však Československá strana národně socialistická nenabídla.

Jasně nejsilnější stranou ve volbách se stala Komunistická strana Československa. Vítězství strany nebylo překvapivé, příklon společnosti „doleva“ byl citelný. Tomuto společenskému posunu pomohlo více faktorů, nejvýznamnějším z nich bylo vítězství Rudé armády nad nacismem ve východní a střední Evropě a následná vděčnost obyvatel v osvobozeném Československu.¹⁷⁴ Do karet hrála straně i skutečnost, že k volbám šlo velké množství nových mladých voličů, kteří chtěli změnu. Celkový příklon k Sovětskému svazu dokumentují také tyto skutečnosti: uzavření smlouvy O přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci se Sovětským svazem.¹⁷⁵ Jednání o vládním programu v Moskvě, přijetí Košického vládního programu.¹⁷⁶

---

¹⁷³Ibidem, strana 39.

¹⁷⁴ Toto tvrzení dokládá i článek Michala Mareše. *Proč volila vesnice komunisty. Dnešek*. 13. 6. 1946. „Ty volby jsou svým výsledkem pro komunisty jakýmsi vyslovením díky Rudé armádě, která nás osvobodila. Komunistická strana jako propagátorka východní orientace za to dostala hlasy“.

¹⁷⁵ Tuto smlouvu můžeme brát jako ratifikace připojené do sfér sovětského vlivu.

¹⁷⁶ Můžeme zajisté bez nadsázky a přehánění říci, že vytvořením první domácí vlády v Košicích v dubnu 1945, přijetím jejího tzv. Košického vládního programu a posléze příjezdem této první domácí vlády do Prahy dne 10. května 1945 začala se psát nová kapitola dějin Československa. – Gottwald Klement, referát: Dnešní situace, politika strany a její program. – Protokol VIII. sjezdu KSČ.

Komunisté měli nejlepší organizaci, velké množství místních a závodních organizací. Svoji strukturu a program vytvořili již během války, do praxe také zavedli svůj systém desítkových důvěrníků, který pomohl utvářet stranické struktury. Strana měla dostatek kvalitně vyškolených kádrů, kteří věděli jak agitovat.¹⁷⁷ Komunisté byli masovou stranou, která měla v době voleb již přes milion členů. Díky Košickému vládnímu programu zcela změnili systém organizace samosprávy na národní výbory, ve kterých prim hráli zástupci KSČ.

Strana obsadila stěžejní posty ministerstva zemědělství, vnitra a informací. Zejména post ministerstva zemědělství byl klíčový, tímto tahem komunisté ovládli venkov, v dobovém tisku se dokonce objevuje označení, že vesnice vyhrály komunistům volby¹⁷⁸. Jelikož ministr Ďuriš rozdával půdu.¹⁷⁹ A venkovský lid půdu potřeboval, bylo logické, že se přidal na stranu komunistů. Z výpovědí „rolníků“, které uveřejňoval tisk, lze uvést pro svou překvapivou argumentaci následující: „Volil jsem komunisty, poněvadž se chci mít na světě dobře, ne až po smrti“.¹⁸⁰ Dalším předvolebním tahem KSČ byly pracovní brigády, které pod hlavičkou strany vyjížděly pomáhat vesnickému lidu. Díky této invenci a akci „milion hodin republiky“ se strana hlásila k vedoucí funkci ve státě.

Volebnímu vítězství napomohla skutečnost, že lidé po hrůzách a zkušenostech z druhé světové války hledali změnu, alternativu, tu nabízela právě komunistická strana.¹⁸¹ Pro další argumentaci použijí povolební výzkum veřejného mínění z roku 1946:

---

¹⁷⁷ Agitátoři měli vytvořenou svoji brožuru pro případ argumentace v předvolebních diskuzích.

¹⁷⁸ Na otázku, v čem spočívá vítězství komunistické strany na vesnici? Odpovídá ve svém článku *Chyby a omyly ve volbách. Dnešek* 6. 6. 1946. František Loubal: „Komunisté lépe pochopili základnu venkovského lidu než druzí. Agrární venkov byl za první republiky zvyklý stále něco od jejich ministerstva zemědělství dostávat. A min. Jul. Ďuriš nyní rozdával. Rozdával půdu, dekrety, rozdával odměny ještě v týdnu před volbami a ve všem se snažil hladu po půdě vyhovět“. Toto tvrzení potvrzuje i výpověď Sedláka v článku Michala Mareše *Proč volila vesnice komunisty? Dnešek* 6. 6. 1946 „Dostali jsme Ďurišovu podporu na elektrárnu před volbami. Proto jsme volili ty, kdo nám nedali čekat a splňují své sliby již předem a dostojí, jak věříme, i slibům po volbách“.

¹⁷⁹ Ďuriš dal, Ďuriš dává nyní a dá i v budoucnosti. – *Proč vesnice volila komunisty? Dnešek* 13. 6. 1946.

¹⁸⁰ Michal Mareš, *Dnešek. Proč volila vesnice komunisty?* 6. 6. 1946

¹⁸¹ „Lidé byli nespokojeni se starým světem, chtějí nový, touží se zbavit chudoby, stísněnosti, panování jednoho nad druhým, snad i válek a domnívali se vše to spatřovat v programu, jež jim komunistická strana předložila“. Viz. Ferdinand Peroutka, *Dnešek. Co se stalo*. 30. 5. 1946.

Mládež hledala u komunistů lepší budoucnost. Lidé jsou vděční Sovětskému svazu a Rudé armádě a chtěli vyjádřit svou vděčnost hlasováním pro komunisty.¹⁸² Vládli všude komunisté, a kdo nebyl komunista, nic nedostal.¹⁸³

V otázce programu, vsadila komunistická strana na lži, faleš a populismus, přestože že před volbami strana hlásala, že jedná v duchu Masarykovi lásky k pravdě, a to se jí také vyplatilo. Skutečností, že komunisté přizpůsobili svůj program tomu, co si žádala společnost, je pochopitelné a z hlediska získání voličů nutné, ale z následného dějinného vývoje se jedná o kampaň zcela lživou. Komunisté ve svém volebním programu podporovali nezávislost církví a svobodného vyznání, ve svých volebních brožurách odmítali kolektivizaci a zánik soukromého vlastnictví a také hrozbu nastolení totalismu.¹⁸⁴ Komunisté svojí kampaní dokázali oslovit všechny vrstvy obyvatelstva, nejenom dělníky a zemědělce ale také inteligenci a živnostníky.¹⁸⁵

Dle slov Ferdinanda Peroutky „Dva miliony hlasů, které strana získala, byly odevzdány pro Košický program, pro politiku Národní fronty, pro stranu, která již nehlásá revoluci, nýbrž hlásí se k vlasti, svobodě, demokracii, a humanitě pro stranu, která částečně přejala programy jiných stran“.¹⁸⁶

Květnové volby proběhly dle mého názoru demokraticky ve smyslu toho, že si volič mohl svobodně vybrat svoji stranu. Komunisté jasně zvítězili a ukázali, že většinu voličů jejich silná agitace a sliby zaujaly a ve velké míře i přesvědčily. Jejich předvolební agitace byla komplexní, nejlépe cílená a organizovaná, a proto po právu sklidila úspěch. Jednou z věcí, nad kterou se z dnešního pohledu můžeme pozastavit, je fakt, že v prvních poválečných demokratických volbách zvítězila strana, kterou vedl muž, jenž byl v období první republiky trestně stíhán a který 21. prosince 1929 pronesl tato slova.

„Budeme se rvát s vámi a s vaší vládou o každou skývu chleba pro dělníky a drobné zřízence, budeme se bít o ulice a svobodu tisku. A v průběhu těchto denních bojů

---

¹⁸² Ke zcela stejnému názoru dochází i Michal Mareš ve svém článku, *Proč volila vesnice komunisty?* – výsledek voleb je jakýmsi díkem Rudé armádě, jejímž propagátorem je KSČ. – *Dnešek*, 13. 6. 1946.

¹⁸³ Archiv ČSSD, fond č. 71. Průzkum Československého ústav pro výzkum veřejného mínění. Československá sociální demokracie (1945 - 1948) – fond č. 71.

¹⁸⁴ Chceme se přitom ohradit proti klevetě o nějakých našich snahách k totalismu. Jako demokraté prohlašujeme, že jsme pro svobodu přesvědčení politického, ideového a teoretického. – Kopecký Václav, referát: Ideová výchova a kulturní politika strany, Protokol VIII. sjezdu KSČ.

¹⁸⁵ „Komunisty volil národ. Nejen jedna třída a nějaké jen úlomky vrstev druhých. To je skutečnost prokázána těmito volbami. Viz. Jose Hudec, *Dnešek. Povolební meditace*. 6. 6. 1946.

¹⁸⁶ Ferdinand Peroutka, *Dnešek. Co se stalo*. 30. 5. 1946.

*pracující lid pozná, že je nutno a možno úplně zúčtovat s vaším režimem: ozbrojeným povstáním, sociální revolucí, diktaturou proletariátu. Aby proletáři mohli vyvlastnit banky, fabrikanty a keřasy! Aby zemědělci a malí rolníci mohli vyvlastnit velkostatkáře! Aby utlačované národy tohoto státu mohly svrhnout své utlačovatele. Přejde Vás smích! My tento svůj boj povedeme bez ohledu na oběti, houževnatě, cílevědomě, do té doby, až vaše panství bude smeteno“.*¹⁸⁷

---

¹⁸⁷ Rupnik Jacques, Dějiny Komunistické strany Československa, strana 85.

Prameny

Primární prameny:

Národní archiv:

Československá strana národně socialistická ústřední sekretariát, číslo fondu 1062

Archiv České strany národně sociální, Praha (1897-2004), číslo fondu 1302

Fond 502, inventární čísla 3, 14, 16.

Archiv Hlavního města Prahy:

1502 • Komunistická strana Československa - obvodní výbor Praha 4

975 • Zápisy plén z let 1945 – 1946 fascikl 187.

1503 Komunistická strana Československa – obvodní výbor Praha 5

1069 • Aktivity a různá shromáždění OV KSČ Praha – fascikl 141.

1238 • Obvodní konference KSČ v Praze 5 • 1946 – fascikl 144.

1505 • Komunistická strana Československa - obvodní výbor Praha 7

1 • Obvodní konference KSČ v Praze 7 - fascikl 1

1212 • Zápis ze zasedání BOV KSČ v Praze 7 z • 1946 – fascikl 161.

1488 • Zápis z konference OV KSČ v Praze 7 z • 1946 – 198.

2244 Komunistická strana Československa – obvodní výbor Praha 14.

145 • Zápisy plén OV KSČ Praha 14 za rok 1946 – fascikl 16.

1219 Rodinný archiv Krejčových a Pavlíkových

876 • Letáky a přihlášky do sociální demokracie a KSČ, volební lístky • 1946 – 1948 karton 17.

875 • Působení v sociální demokracii • 1946 – 1948 karton 17.

Rodinný archiv Krejčových a Pavlíkových, značka 1219, inventární číslo 875, 876.

Archiv Národního muzea:

Fond č. 149. Osobní fond - Fierlinger Zdeněk

Archiv ČSSD, Praha, Lidový dům:

Československá sociální demokracie (1945 - 1948) – fond č. 71.

Knihovna Bohumíra Šmerala:

Sekretariát Ústředního výboru KSČ, Protokol VIII. řádného sjezdu KSČ, ve dnech 28. – 31. Března 1946, Svoboda, Praha, 1946.

Ústřední výbor KSČ, Zpráva o činnosti strany od VII. do VIII. sjezdu KSČ, deset historických let v dějinách strany a republiky, Svoboda, Praha, 1946.

Zákon 67/1946 Sb. ze dne 11. dubna 1946 o volbě Ústavodárného Národního shromáždění.

Zákon 123/1920 sbírky, ze dne 29. února 1920.

Archiv Českého rozhlasu, archivní a programové fondy, AF00503/2. Předvolební projev ThDr. Šrámka 1946.

Primární literatura

Co chce československá strana lidová. V Praze: Ústřední výbor čs. strany lidové, 1946. 45-[III] s. Edice Pravda a život; Sv. 5.

Procházka, Adolf. Lidová strana v Národní frontě. Praha: Výkonný výbor československé strany lidové, 1946. 15-[I] s. Edice Pravda a život; Sv. 1.

Klimeš, Miloslav et al. Cesta ke Květnu: vznik lidové demokracie v Československu do února 1948. 2. svazek. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965. s. 457-795. Československo na cestě k socialismu; 1.

Klimeš, Miloslav et al. Cesta ke Květnu: vznik lidové demokracie v Československu do února 1948. 1. svazek. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965. 453 s. Československo na cestě k socialismu; 1.

Koho volit?: [K prvním svobodným volbám r. 1946]: Programy politických stran. V Praze: Naše vojsko, 1946. 152-[II] s.

Hyka, Frant., ed. II. ročenka obce Dřís za rok 1946. Ve Dřísech: Místní rada osvětová, 1947. 62-[II] s.

Internetové zdroje

Kronika obce Dřísy: <http://www.drissy.cz/1939-1961/#prettyPhoto/gallery/0/> - 5. 2. 2016

Noviny:

Dobová periodika: *Rudé právo*, *Svobodné slovo*, *Právo lidu*, *Lidová demokracie*, *Dnešek*, *Čin*, *Naše vojsko*.

Sekundární literatura

BARNOVSKÝ, Michal, ed. a IVANIČKOVÁ, Edita, ed. *Prvé povojnové voľby v strednej a juhovýchodnej Európe*. Bratislava: Veda, 1998. 240 s. ISBN 80-224-0540-X.

Na pozvání Masarykova ústavu. Masarykův ústav. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2004.

KOKOŠKOVÁ, Zdeňka, ed., KOCIAN, Jiří, ed. a KOKOŠKA, Stanislav, ed. Československo na rozhraní dvou epoch nesvobody: sborník z konference k 60. výročí konce druhé světové války. Praha: Národní archiv, 2005. 419 s. ISBN 80-86712-32-X.

Ústav Marxismu a Leninismu ÚV KSČ, Přehled dějin KSČ, Svoboda, Praha 1976.

RUPNIK, Jacques. Dějiny Komunistické strany Československa: od počátků do převzetí moci. Vyd. v tomto překladu 1. Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4.

Kaplan, Karel. Pravda o Československu 1945-1948. Vyd. 1. (v Československu). Praha: Panorama, [1990]. 245 s. Stopy, fakta, svědectví. ISBN 80-7038-193-0.

Duchoslav, Petr. Politický vývoj Československé sociální demokracie, ČSSD Praha.

Kocian, Jiří. Československá strana národně socialistická v letech 1945-1948: organizace, program, politika. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2002. 262 s. Knihy dokumenty. ISBN 80-7239-138-0.

Daněk, Břetislav. Československá strana lidová - její krize a obroda. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1990. 140 s. ISBN 80-7021-076-1.

Malíř, Jiří a kol. Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861–2004. Brno: Doplněk, 2005. 2 sv. ISBN 80-7239-180-1.

Košický vládní program: program nové čs. vlády Národní fronty Čechů a Slováků. 5. vyd. (ve Svobodě 3. vyd.). Praha: Svoboda, 1984. 35 s.

MEDVECKÝ, Matej, ed. Posledné a prvé slobodné (?) voľby - 1946, 1990: zborník z odborného seminára. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2006. 267 s. ISBN 80-969296-5-8.

DRTINA, Prokop. Československo můj osud: kniha života českého demokrata 20. století. Svazek první. Kniha 1, Přes Mnichov do emigrace. 1. vyd. v Melantrichu. Praha: Melantrich, 1991. 479, [17] s. Memoáry / Melantrich. ISBN 80-7023-102-5.

DRTINA, Prokop. Československo můj osud: kniha života českého demokrata 20. století. Svazek první. Kniha 2, Emigrací k vítězství. 1. vyd. v Melantrichu. Praha: Melantrich, 1991. s. 487-730. Memoáry / Melantrich. ISBN 80-7023-102-5.

FEIERABEND, Ladislav Karel. *Politické vzpomínky I.* Vyd. 2., upr. V Brně: Atlantis, 1994. 475 s. ISBN 80-7108-071-3.

FEIERABEND, Ladislav Karel. *Politické vzpomínky II.* 2., uprav. vyd. Brno: Atlantis, 1994. 367 s., [8] s. obr. příl. ISBN 80-7108-092-6.

FEIERABEND, Ladislav Karel a BILÍKOVÁ, Magda, ed. *Politické vzpomínky III.* Vyd. 2., upr. Brno: Atlantis, 1996. 503 s. ISBN 80-7108-091-8.

TÁBORSKÝ, Eduard. *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. 327 s., [12] s. obr. příl. Archiv; sv. 69. ISBN 80-204-0365-5.

Obrazová příloha

Členská legitimace – Archiv ČSSD, fond č. 71.

Znak strany – Archiv ČSSD, fond č. 71.

Právo lidu, 28. 4. 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala

4. - 10. Archiv ČSSD, fond č. 71.

11. - 14. Právo lidu – květen 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala

15. Archiv Národního muzea, fond č. 149.

16. členský průkaz, archiv autora

17. Národní archiv, fond č. 1302.

18. - 23. Lidová demokracie, květen 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala

24. Národní archiv, fond č. 1302.

25. Národní archiv, fond č. 1302.

26. - 27. Lidová demokracie, květen 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala.

28. Národní archiv, fond č. 1302.

29. - 30. Národní archiv, fond č. 1062.

31. Svobodné slovo, 11. 5. 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala.

32. - 33. Svobodné slovo, květen 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala.

34. Národní Archiv, fond č. 1062

35. - 41. Svobodné slovo, květen 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala.

42. - 44. Národní archiv, fond č. 1062.

45. Svobodné slovo, květen 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala.

46 - 48. Národní archiv, fond č. 1062.

49. Svobodné slovo, květen 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala

50. Národní archiv, fond č. 1062.

51. - 52. Svobodné slovo, květen 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala.

53. Národní archiv, fond č. 1062

54. *Naše vojsko*, 1946, archiv autora.

53. *Svobodné slovo*, 26.

55. *Svobodné slovo*, 26. 5. 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala.

56. - 57. Archiv autora

58. *Rudé právo*, 3. 5. 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala

59. Brožura 30 let KSČ, archiv autora.

60. Protokol VIII. řádného sjezdu KSČ – knihovna Bohumíra Šmerala

61. - 62. Zpráva o činnosti strany od VII. do VIII. sjezdu KSČ, deset historických let v dějinách strany a republiky – knihovna Bohumíra Šmerala.

63. - 74. *Rudé právo*, květen 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala.

75. Národní archiv, fond č. 502.

76. *Rudé právo*, 26. 5. 1946 – knihovna Bohumíra Šmerala.

Seznam zkratk

ČSNS – Československá strana národně socialistická

ČSL – Československá strana lidová

ČsSD – Československá strana sociálně demokratická

KSČ – Komunistická strana Československa

DS – Demokratická strana

KSS – Komunistická strana Slovenska

SČM, – Svaz české mládeže

NF – Národní fronta

UNRRA – United Nations Relief and Rehabilitation Administration, správa Spojených národů pro pomoc a obnovu

RAF – Royal Air Force

Univerzita Karlova v Praze,

Pedagogická fakulta M.D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce

Evidenční list

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora. Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				